

**TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
SANAT VE TASARIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**2000'Lİ YILLARDA TÜRKİYE'DE NEY SAZI,
TAVIRLARI VE BU TAVIRLARIN BELLİ BAŞLI
İCRACILARI**

**TOLGA ÜNALDI
04715005**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. RUHİ AYANGİL**

**İSTANBUL
2008**

ÖZ

2000'Lİ YILLARDA TÜRKİYE'DE NEY SAZI, TAVIRLARI VE BU TAVIRLARIN BELLİ BAŞLI İCRACILARI

Tolga ÜNALDI

Şubat, 2008

Bu tez çalışmasının temel amacı, Ney olarak bilinen enstrümanın günümüzdeki durumunu ve konumunu belirlemektir. Tarihi çok eski zamanlara dayanan bu saz, Hz. Mevlana'dan sonra, enstrüman kimliğinin ötesine geçip, kutsal bir değer haline gelmiştir. O zamandan bu günlere, kutsiyet arz eden bu saz hakkında pek fazla yazılı kaynak ve bilgi kalmamıştır. Günümüzde de ney hakkında sosyolojik ve antropolojik veriler taşıyan makale, kitap ve tez çalışmaları, yeterince araştırma bulunmamaktadır. Oysa, bu enstrüman günümüzde hangi konumda yer almaktadır; çalınışı ve yapımı hakkında neler bilmekteyiz; kimler, hangi düşünce ve müzikal görüşe sahip insanlar kullanmaktadır gibi sorular dikkate değer verileri içermektedir. 2000'li yıllarda küreselleşen dünya kültürüne bir malzeme olan bu saz, geçmişten geleceğe geleneksellik, modernlik ve hatta postmodernlik çizgisinde yol almaktadır. Tezde bu çizgi, her kesimden üslup, stil, tarz ve tavra sahip müzisyen ve yapımcılar ile yapılan röportajlar ile belirlenmeye çalışılmıştır. Özünde röportaj tekniği kullanılmasına rağmen, tez içinde geçmesi gereken bazı kişilerin yurtdışında ve şehir dışında olmaları ya da zaman bulamamaları yüzünden, e-mail yolu ile de bilgiler kendilerinden toplanmıştır. Görüntü kaydı istemeyen kişilerin verdikleri cevaplar, not alma tekniği ile kayda geçirilmiştir. Bazı soruları gereksiz ve uzun bulan kişilerin, bu soruları cevaplamamaları bile bize bu konuda bir veri vermiştir. Geleneksel ekolden gelen insanların muhafazakarlığı; geleneksel ekol ve hocalar, ustalar yolu ile yetişmemiş insanların deneysel ve enstrümanın sınırlarını zorlayan kişisel çalışmaları dikkat çekmektedir. Her iki durumun arasında bulunan insanlar da bu veri akışında yer almışlardır. Kendi müzikal ve akademik görüşümüz gereği, kendi konularında en üst noktalarda bulunan insanlar örnekleme oluşturmuştur. Zaman yüzünden görüşme yapamayan, yapılamayan kişilerin eksiklikleri, kendilerinin daha önceki bilgileri ve röportajları değerlendirilerek tezin geneline yayılmıştır. Bu tezin sosyolojik ve müzikolojik olarak akademik bilgi akışı içerisinde belli eksiklikleri tamamlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ney, neyzen, stil, üslup, ekol, tarz, tavır, ney yapımı, nefesli enstrüman.

ABSTRACT

**REED FLUTE, STYLES, and MAINPERFORMANCES of THESE STYLES
in TURKEY in 2000s
Tolga ÜNALDI
February, 2008**

In this thesis study, it is aimed to determine the state and condition of the musical instrument, “reed flute”, in modern world. The instrument, which comes from the ancient times, took on a holy value by getting out of the “instrument” identity after the mystic poet Mevlana Jalal-ud-Din Rumi. To date there is not much written information or data left concerning this instrument that shows sacredness. At the present time, there are not enough articles, books, and thesis studies that bear the sociological or anthropologic data on reed flute, either. However, the answer to the questions concerning the position of this instrument today within the music world, what we know about how to play the instrument or the construction of it and who and people with what kind of ideas and musical ideologies play the instrument contain noteworthy data and information. This instrument, which has been the material for the world culture that is becoming more and more global in the 2000s, has always been on the path of traditionalism, modernism and even postmodernism. The path in this particular thesis study is tried to be determined by the interviews done with musicians and producers from every category, **mode, style, genre, and manner**. Although interview technique is used basically, because several interviewees who need to be on the thesis were abroad, outside the city or couldn't have the time, the information has been received from them via e-mail. The answers from those who did not wish to be recorded digitally have been recorded by note taking technique. Interviewees who found several questions inessential or too long did not answer such questions; thus enabling us concluding with some information on the subject with their manner. The conservatism of people from the traditional school, experimental and personal works by people who were not educated by the traditionalist school, teachers, or masters force the limits of the instrument and draw a considerable attention. People between the two states mentioned also took place in this information flow. Following our musical and academic faculty of sight, people at the highest position in their field have been taken as models. The lack of information of those who couldn't have been interviewed because of time has been substituted with their previous interviews and information and been spread over the study in general. This thesis is considered to be the substitute for the particular lack in the academic information flow both sociologically and musicologically.

Key Words: Reed Flute, reed flute player, style, mode, school, genre, manner, reed construction, wind instrument

ÖNSÖZ

Bu tez ile ilgili ilk düşüncelerim Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümünü bitirip; burada başladığım yüksek lisans çalışmalarına devam ettiğim 2000'li yıllarda başlar. Daha sonra İstanbul'a Yıldız Teknik Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Modern Dans Programında başladığım araştırma görevliliğim sırasında zamansızlıktan dolayı sekteye uğrayan çalışmalarım yine YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Yüksek Lisans Programına girmem ile tekrardan başlamıştır. Kendim de ney üflemeyle çalışan biri olarak, ney hakkında bir araştırma yapmak, hem akademik kariyerim, hem de bu enstrümana karşı olan borcum sebebiyle bir görevdir.

Tez çalışmalarım esnasında yaşadığım zaman sorunları her ne kadar beni tezimi bitirme konusunda kaygılara sevk ettiyse de, değerli hocam ve danışmanım Prof. Ruhi AYANGİL, eşim Ayşegül ABADAN ÜNALDI ve arkadaşım Gökhan YAZAR'ın maddi, manevi destekleri, eksiklerime rağmen tezi ana metin olarak tamamlamamı sağlamıştır.

Tez de yer alan değerli üstat, neyzen ve yapımcılar olan Niyazi Sayın, Sadrettin Özçimi, Ercan Irmak, Arkin Ilıcalı, Hanefi Kırgız ve Ali Tüfekçi'ye de verdikleri bilgi ve ayırdıkları zaman için teşekkür eder büyük saygılarımı sunarım.

Bu tez, görevim gereği ileride yazmayı düşündüğüm kitap ve yapmayı tasarladığım Yıldız Teknik Üniversitesi Ney Günleri adlı programa da alt metin olması bakımından, benim için ayrı bir önem taşımaktadır.

Bugüne gelmemde emeği olan aileme, hocalarıma, eşime ve dostlarıma teşekkür eder; çok derin saygılarımı sunarım.

İstanbul; Şubat, 2008

Tolga ÜNALDI

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	1
1.2. Kullanılan Yöntem ve Araçlar.....	1
1.3. Kavramların Genel Tanımlaması	2
1.4. Kuramsal Çerçeve	4
2. NEY	9
2.1. Ney ve Neyzen Kelimelerinin Etimolojik Çözümü.....	9
2.2. Ney'in Organolojik Çözümü.....	10
2.3. Ney'in Tarihi ve Yaratılış Hikayeleri.....	12
2.4. Ney'in Anadolu'daki ve Osmanlı Tarihindeki Gelişimi.....	13
2.5. 2000'li Yıllarda Türkiye'de Ney Sazı.....	14
2.6. Tezde Geçen, Günümüz Türkiye'sinde Yaşayan ve Ney Kültürüne Etki Etmiş Neyzenler.....	19
3. NEYZEN VE NEY YAPIMCILARI İLE YAPILAN RÖPORTAJLAR ...22	
3.1. Niyazi Sayın.....	22
3.2. Muhammed Sadreddin Özçimi.....	28
3.3. Ercan Irmak.....	37
3.4. Arkın Ilıcalı (Mercan Dede).....	52
3.5. Ali Tüfekçi.....	62
3.6. Hanefi Kırgız.....	70
4. SONUÇ	82
KAVRAM DİZİNİ	86
KAYNAKÇA	88
EKLER	91
Ek 1. Neyzenlere Sorulacak Sorular ve Görüşme Akışı.....	91
Ek 2. Ney Yapımcılarına Sorulacak Sorular ve Görüşme Akışı.....	95
Ek 3. Niyazi Sayın Biyografisi.....	98
Ek 4. Niyazi Sayın ile Röportaj.....	102
Ek 5. Ercan Irmak Biyografisi.....	108
Ek 6. Arkın Ilıcalı Biyografisi.....	109

Ek 7. “Yerel bir Enstrüman Ney, Yerel Küresel Değerler Kültür ve Ney’in Kültürel Kimliği Üzerine...”.....	111
Ek 8. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)’ndaki Ney ile İlgili Tezler.....	115
ÖZGEÇMİŞ.....	118

1.GİRİŞ

Bu bölümde genel bir çerçevede tezin amacı, kullanılan yöntem ve araçlar, kuramsal çerçeve ve tezin konusunda adı geçen “tavır tarz ve stil, üslup,” gibi kavramlar açıklanmaya çalışılacak, bunların tez içinde taşıdığı anlamlar tartışılacaktır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu tez çalışması ile yapılmak istenen, hakkında çok az yazılı kaynak olan geleneksel enstrümanımız Ney’in günümüz Türkiye’indeki durumunu, konumunu ve uygulama alanlarını değişen etkenler bağlamında belirlemek, varılan sonuçları akademik olarak paylaşımına sunmaktır.

1.2. Kullanılan Yöntem ve Araçlar

Bu tez çalışmasında yer alan verilerin önemli bir kısmı Neyzen ve Ney yapımcıları ile gerçekleştirilen görüşmeler aracılığı ile edinilmiştir. Ney yapımcısı Hanefi Kırgız ve Neyzen Ercan Irmak ile yapılan röportajlar video kayıt tekniği ile tesbit edilmiş ve çözümlenmiştir.

M.Sadreddin Özçimi, Ali Tüfekçi ve Arkın Ilıcalı’nın (Mercan Dede) bilgi ve görüşleri gerek bu kişilerin yurt dışında veya şehir dışında olmaları, gerekse zaman sorunları yüzünden elektronik posta (e-mail) yolu ile toplanmıştır. Bu kişilere ait üç adet elektronik posta tezin veri tabanında kayıtlı bulunmaktadır.

Neyzen Niyazi Sayın kendisi ile röportajımız sırasında kayıt cihazlarının kullanılmamasını istediği için bilgi ve görüşleri not alma yöntemi kullanılarak yazıya dökülmüştür.

Tezin yapımı sırasında video kamera, fotoğraf makinesi, bilgisayar gibi ekipman kullanılmıştır.

Tezin yazımı ve sonuçların değerlendirilmesi esnasında karşılaştırmalı olarak sosyal bilimlere özgü inceleme, araştırma teknikleri sosyolojik ve müzikolojik değerlendirmeler ışığında kaleme alınmıştır.

1.3. Kavramların Genel Tanımlaması

Stil, üslup, tavır ve tarz kavramlarına ilişkin sözlük tanımları, tezin kavram dizini kısmında gösterilmiştir. Fakat müzikal anlamda birbirine yakın olan bu kavramların bazı özel noktalarda ayrışması söz konusudur. Her ne kadar sözlüklerde yazılı olmasalar da, profesyonel bir dikkatle bu ayrışma, birtakım ipuçları sayesinde rahatlıkla yapılabilir. Modern yapı ve günümüzde konuşulan Türkçe dikkate alındığında, benzer bir ayrım “müzik” ve “musikî” kelimelerinde de vardır. Şöyle ki: müzik ve musikî kelimeleri, aynı stil ve üslup kelimelerindeki gibi eş anlamlı iki kelimedir. Fakat ince bir ayrımla bu kelimelerin genel olarak ifade ettiği tarihsel süreç ve ait oldukları kültür dairesi de dikkate alındığında musikî ve üslup kelimeleri, toplumsal olarak daha eskiye ve geleneğe yönelik geniş anlamları bünyesinde taşır. Bize çağrıştırdığı anlamlar arasında, tarihe genel bir bakışı da içinde barındırır. Tezimizin odağında bulunan enstrümanın Ney olmasından dolayı, anlam olarak aynı noktada buluşan Stil ve Üslup kelimeleri, “dilemmatik” kültürel yapımız da dikkate alındığında, az da olsa farklı anlamlar taşımaktadır. Üslup kelimesi genel kültürel yapının içinde daha fazla anlamlar yüklenen bir özelliğe sahiptir; fakat Stil kelimesi de günümüz Türkçesinde, neredeyse tamamen Üslup kelimesinin özelliklerini yüklenir yapıda bir kelimedir. Günümüzde yaşayan Neyzen ve Ney yapımcılarının çoğunun gelenekten gelen insanlar olduğu düşünüldüğünde bu kişiler ile yapılan görüşmelerde Üslup ve Stil kelimeleri eş zamanlı ve anlamlı olarak kullanılmıştır. Anlamsal olarak, bu tezde kullanılan üslup ve stil kelimeleri gelenekten gelen sosyo-kültürel, toplumsal bir yapıyı ifade eden çalmış tarzını anlatacaktır. Çalış düzgünlüğünü (temiz bir üslup, çapaklı üslup, müzikal üslup gibi) anlatan bu kelimelerde toplumdan gelen geleneksel bir yapı kendini göstermektedir. Bahsedilen bu “geleneksel yapı” tarihimizde adları geçen Neyzenlerin genelinin oluşturdukları bir müzikal üslubu anlatan bir yapıdır.

Kişisel olarak baktığımızda ise pedagojik süreç içerisinde Tarz, bize teknik veriyi gösteren bir kavramdır. Teknik veri, o sazı çalan birinin, bu enstrümanın kapasitesi dahilinde yapabileceği tüm çalım gücünü gösteren bir veridir. Örneğin Ney sazı için

dem sesler denen ve Neyin en alt oktavındaki sesleri ifade eden seslerin gürlük olarak yüksek çalımını yani forte çalımını ile üst oktavlardaki tiz seslerin piyano olarak ifade edilen şekilde düşük gürlükte çalımını zordur. Fakat tüm bu alt oktav ve üst oktavdaki seslerin gerektiğinde forte gerektiğinde piyano çalımını, çalan kişinin tekniğinin ne seviyede olduğunu gösteren ayrıntılardan biridir. Bu durumla ilgili olarak tarzın ifade ettiği; teknik verinin estetik boyuttaki ifadesidir. Örneğin “hocasının tarzını sürdüren Neyzenler” denildiğinde teknik ve eğitim süreci içerisinde gelineen noktayı ifade eder. Çünkü bir öğrenci, teknik olarak öğretmenin gösterdiği çalımını taklit ederek, zaman içerisinde tarzını oluşturur.

Sanatsal ifadenin, özgünlüğün ve yaratıcılığın anlatısı, kişisel olarak gelineen en üst noktayı ifade eden kelime ise Tavır (Tavr) dır. Belli bir gelenekten gelen yani üslubunu belirlemiş, eğitim sürecini tamamlayıp tarzı oturmuş bir Neyzenin, hocanın, üstadın yorumunu ve geldiği noktayı anlatan kelime Tavır’ dır.

Üsluba dahil (geleneksel toplumsal durumu) olmayan, ama özel bir üfleyiş tarzı olan kişiler, tavırları itibarı ile daha kişisel seçim ve yönelimleri ifade ederler ki, bunların tavırlarının, tam anlamı ile bir “üslûp” olarak kabul görüp görmeyeceklerini belirleyecek olan yegâne ölçüt, zaman olarak karşımıza çıkar. Tezimizde bu tür tavır sahibi kişilerin de sosyolojik konumuna göz atmak ve günümüzdeki durum değerlendirmelerini yapmak, yöntemsel bir gerekliliktir. Geleneksel toplumsal konumu belirleyen üslûp, tarz, tavır kelimelerinde de değinildiği üzere, bu müzikçilerin konum ve işlevleri, kültürel mirasla ilişkilendirilebilecek bir durumun yansımasıdır. Bir müzisyen, öğretmenin ona gösterdikleri doğrultusunda, öğretmenin ona bıraktığı mirası yüklenen kişidir. Eğitim silsilesi bu yolla takip edilebilen müzisyenler, geleneksel toplumsal mirasların taşıyıcısı müzisyenlerdir. Hem somut, hem soyut manada miras sahibi kimselerin tarz, tavır ve üslup konularında daha zengin müzisyenler oldukları söylenebilir. Tavır sahibi kişilerin toplum (müzikçiler) içindeki durumu dendiğinde de anlatılmak istenen, geleneksel toplumsal miras içerisinde bu silsileye dahil olanların ve olmayanların durumu olarak açıklanabilir.

Bu kavramlar ile ilgili olarak dikkat çekilecek iki husus, toplumsallık ve kişisellik. Stil ve üslup kelimeleri, genel-nesnel bir ölçüt olarak toplumsal yapı, tarz içindeki pedagojik, estetik boyutu işaret ederken; tavır, özel – öznel bir ölçütü, kişiselliğin ve kişisel yorumlarda ulaşılan noktayı anlatan sözcükler olarak karşımıza çıkar.

1.4. Kuramsal Çerçeve

Bugün, 80’li yıllarda başlayan toplumsal değişim sürecinin etkilerinin açıkça görüldüğü ve yorumlanmaya başladığı 2000’li yıllarda yaşamaktayız. Sosyal olguların değişiminin uzun yıllar almasına rağmen, yaklaşık 25–30 yıllık zaman dönemi içerisindeki değişimin beraberinde getirdiği şaşırtıcı durumlar dikkat çekmektedir. 1989 da Berlin duvarının yıkılması ile doğu bloğunun sona ermesi; bununla birlikte iki kutuplu dünyadan tek kutuplu, siyasal ve ekonomik liberalizmin egemen olduğu bir dünyaya geçilmesi bu dönemin önemli olaylarından sayılabilir. Bu değişimin hızlandırıcı etkilerinden birinin de mal ve hizmet anlayışı ile ticaretin küresel ölçekli bir biçimde yaygınlaşması yani ekonominin küreselleşmesi olduğu söylenebilir. Bunun yanında değişim süreci ile ilgili olarak küresel köy kavramını destekleyen önemli durumlardan biri de teknolojiye yaşanan büyük sıçramanın sonucu olarak ulaşım ve iletişimin hızlanması; özellikle bilgisayar ve internet teknolojisinin gelişmesiyle bilgi ve enformasyon paylaşımının süratlenmesidir. Bu sayede kültürler arası etkileşimin arttığı gözlemlenebilir. Farklı kültürlerin bir aradalığının yaygınlaşması sanat alanına da büyük etkilerde bulunmuştur.

Türkiye’nin sanat alanında yaşadığı değişim, olumluluk yanında çarpıcı, post-yapısal değişimin sancılarını da içinde barındırmaktadır. Ülkemizdeki sanat, sanat kavramı, sanat edimi, sanat nesnesi gibi durumların anlaşılması için gerekli yapısal çözümleme, sanat edimi, yani kültürel olarak anlamı açıklayan alt birimler arasındaki ilişkilere baktığımızda gösterge, gösteren ve anlam ilişkisini iyi değerlendirmek gerekebilir. Çünkü post-yapısal değişim dediğimizde, göstergenin göstereni yoktur; şöyle ki yapısal çözümleme sözükler gösterge; ses gösteren; anlam gösterilen ise sanat hayatımızda köklerimizle ve günümüzle eşdeğer uzaklıktaki ürünlerin oldukça az olduğu söylenebilir.

Müzik sosyolojisi ile ilgili olarak, günümüzdeki müzik kültürümüzün tarihsel dizini, üzerinde yaşadığımız coğrafya ile ilgili bilgiler ışığında, araştırılmayı bekleyen bir süreçtir. Tezimizin gereği olarak “Ney” enstrümanının -geçmiş bilgisinin büyük ölçüde elimizde olmasına rağmen- günümüzdeki konumu ve durumu ile ilgili yazın dizinine ulaşmak başlıca amacımızdır. Ney’in tarih içinde gözlemlenmesine yardım eden, teknik ve tarihsel gelişimi hakkında bilgi veren kaynakların oldukça sınırlı olması yanında, günümüzde de, özellikle 2000’li yıllardan itibaren “Ney” ile ilgili yayınlanmaya başlanan bazı çalışmalara nicel ve nitel yönlerden bakıldığında, bu

kaynak sınırlılığının henüz aşılabildiğini ve modern çağın öğreti ve kabullenişlerine yanıt verecek bir düzeye ulaştığını söylemek olanağı bulunmamaktadır. Buradan hareketle, dünyadaki ve ülkemizdeki sosyo-kültürel değişimlere koşut biçimde, ney ve ney sanatının günümüzdeki yeni oluşumlara göre ele alınıp değerlendirilmesini sağlayan metodolojik bir müzikbilim alan çalışmasından yoksun olduğumuz da diğer bir gerçekliktir. Bu düşünceden hareketle, günümüzdeki Ney üslup ve tavırları ile bunların tarihsel, geleneksel metodolojik yaklaşım ve kabullenişler bağlamında geçerlikleri meselesi, karşılaştırmalı yöntemle bu tez çerçevesinde etraflıca inceleme ve değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Dünyada postmodern süreçlerin dahi yerini yeni kavramsal anlayış ve çalışmalara bıraktığı günümüzde, Avrupalılaşıma siyasaları sonucu, geleneksel yapılarımızın ve geçmiş kültürümüzün aniden, topyekun değişeceğinin ya da değiştiğinin sanılması, ülkede toplumsal olarak çalkantılı ve sancılı dönüşümler yaşanmasına neden olmuştur. Burada sözü edilen, Tanzimat ile başlayıp Cumhuriyet ile birlikte büyük bir ivme kazanan ülke ve toplumun modernleşme sürecidir. Modernleşme zaten bir yönü ile gelenekten radikal bir kopuşu ifade etmektedir. Bu süreçte Latin alfabesine geçişle eski Osmanlıca metinlerin kolayca okunup anlaşılabilmesi olanağından uzak kalınması; çok sesli batı müziğinin alternatif kültür politikalarının önermeleri doğrultusunda öne çıkarılmak istenmesi ile geleneksel müziğin geri plana itilmesi yaklaşımından, başlıca örnekler olarak söz edilebilir. Ayrıca laiklik çerçevesinde aynı zamanda birer sanat kurumu ödevini de bünyesinde barındıran tekkelerin kapatılması ve bu sanatsal işlevi yerine getirecek alternatif yeni kurumların kurulmaması da geçmiş sanatımızla ilgili bilgi ve birikimin sekteye uğramasına yol açmıştır. Ney sazının da tasavvuf alanı ve geleneksel Türk makam müziği içerisindeki yeri düşünüldüğünde bu sürecin, sazın gelişimine, çalımı ve yayılımına olumsuz yönde bir durum oluşturduğundan söz edilebilir. Cumhuriyet dönemi ile birlikte toplumun Osmanlı kimliğini bir anda değiştirme çabası, yaşanan sosyolojik çalkantıların başlıca nedenidir. Devrimler yolu ile dönüşüm ve değişim sürecinin yaşanması ve etkilerini oluşturması, doğal olarak nesiller arası anlaşmazlık ya da uyumsuzluk olarak adlandırılan bir dizi görünüm, algılayış ve davranış biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak cumhuriyetin ilk nesilleri ile günümüzdeki daha genç kuşaklar arasında her alandaki değişime farklı tepkiler veren yaklaşımlara rastlanmıştır. Kültürel olarak toplumumuzun yaşadığı bu sosyolojik

süreç içerisindeki kopukluktan, sanat da kendine düşen payı almaktadır. Sanatçıların bir kısmı geçmişten gelen miras üzerine işlerini geliştirirken bir kısmı da tamamen modernist anlamda geçmişten kopuk yeni durumu dikkate alan eserler vermektedirler. Oysa ki arzulanan sentezin, bu tez ve anti tezin karşılaşmasından çıkacağı, ya da her iki durumun doğru ve bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi ve yaklaştırılması sonucu ulaşılabilecek bir anlamı ifade edeceği, bugün artık herkesçe kabul gören temel bir gerçekliktir.

Modernist ve postmodernist yapıların etkilediği sanat yaşamımız içerisinde müziğimiz de bu yaşamsal durumdan oldukça etkilenmiş görünmektedir. Günümüzde bunun topluma yansıyan en önemli olgularından biri, arabesk kavramıdır. Hakkında birçok kitap ve makale yazılan arabesk müziğe karşılık, günümüzde yaşayan ve yaşanan geleneksel Türk makam müziği ve bunun ile ilgili gelenekselin günümüze yansımış hali, yapısal olarak değişmiş konumu hakkında yazı ve yorumlara rastlamak bir hayli güçtür. Toplumumuzun geleneksel yapısından dolayı tabu olarak görülen bazı konular belki de akademik ortam ve yorumlar ile tarafsız bir biçimde ele alınmalıdır.

Üniversitelerde akademik ortamlar bünyesinde hazırlanan tezlere baktığımızda da Ney ile ilgili yapılan tezlerin çok az olduğu görülmektedir. Yapılan tarama sonucunda içinde “Ney” sazına ilişkin bilgi içeren sadece dört yüksek lisans tezine rastlanmıştır. Herhangibir doktora ve sanatta yeterlik tezine, projesine rastlanamamıştır. Bulunan bu tezlerin adı ve verileri ile ilgili bilgiler Ek 8.’de yer almaktadır. Bugünün durumunu gelecekte incelemektense, günümüzde incelemek ve yazmak, bilgi akışını geriye dönük değerlendirmekten daha doğru bir yol olarak düşünülebilir. İlerde yapılacak olan çalışmalara bugünden gönderme yapmak, bilgiyi anında işlemek adına olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Mezopotamya, Mısır, İran, Arap ve Anadolu Türk Kültürü içerisinde geçmişten beri var olan Ney sazı ve sufi kültürü, Hz. Mevlana ile doruğa ulaşmıştır. Hz. Mevlana’nın, ilk on sekiz beyti kendisi tarafından kaleme alınan Mesnevi isimli eseri, Ney’in dönüm noktasıdır. Çünkü bu tarihten itibaren Ney pastoral özelliklerini yitirmiş, saza dini ve ruhani özellikler; hatta insanî nitelikler atfedilmiştir. O günden bu güne değin de bazı tabular ve dokunulmazlıklar yüklenen Ney, küreselleşme yaklaşımları ve dünya kültürlerinin ortak paylaşım platformuna çıkması sürecinde, son yıllarda dünyaya daha ziyade açılmıştır.

Özellikle teknolojik gelişmelerin ve şehirleşmenin insanoğlu üzerinde yarattığı sosyal ve ekonomik baskı, bir kaçış noktası olarak insanları daha fazla maneviyata, mistisizme ve ruhaniliğe yöneltmiştir. Bu noktada değinilmesi gereken bir kavram da “New Age” kavramıdır. New Age (Yeni Çağ) terimi 1960’larda sosyologların genç neslin benimsediği yeni hayat stilini adlandırmak üzere kullandıkları bir terim olarak ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru batı toplumlarında ilgi görmeye başlayan doğu kültürleri, düşünce tarzları ve neo spiritualist hareketlerin sonucu olarak 60’lı ve 70’li yıllarda new age terimi kendi dayanak noktalarını bulmuştur. New age, sanatta özellikle müzik alanında kendini daha fazla ifade etmiş bir akımdır. Elektronik müziğin mistik öğelerle birlikte kullanılması sonucu, müzisyenler yapıtlarında ruhsal, manevi bir hava oluşturmuşlardır. Bulduğumuz fiziki dünyadan uzaklaşarak, maneviyatta ulaşılan noktada yolculuğun vazgeçilmezi denilebilecek bu müzik, kendini üç alt türde gruplar. Bunların ilki: elektronik enstrümanların ağırlıkta olduğu “Essential New Age” dir. İkincisi: “Ethnic New Age” ki adından da anlaşıldığı üzere, içerisinde otantik halk ezgilerinin, yerel etnik müzik aletlerinin olduğu ve bunun elektronik müzik aletleri ile birleştirildiği müziklerdir. Üçüncüsü de: “Neo-Clasic New Age” batı klasik müziğinin, özellikle Gregorien Chant çığırından alıntılanan kantatların, elektronik müzik aletleri ile birleştirildiği türdür. Günümüzde ise New age bu üç alt gruptan türemiş diğer alt türleri de oluşturmuştur. Bunlar arasında Electronic, Ambient, New Acoustic, Ethnic Fusion, Techno-tribal, Minimalism, Meditation-Healing gibi türler sayılabilir. New age kavramı doğduğu 60’lı yıllardan bu yana yıllar içerisinde birçok değişim göstererek bugün, yukarıda yazılan türler içinde devam etmektedir. Asıl amacı insanı manevi ve mistik bir yolculuğa çıkarmak olan bu müzikler, tam da günümüz insanının ulaşmak istediği dinginliği bulmada, anlamlı bir seçim olmaktadır. Bu süreçte de “gel ne olursan ol gel” çağrısı ile Hz. Mevlana tüm insanlığı kucakladığı için, dünya insanlarına alternatif bir yol sunmuştur. Dolayısı ile bu yolun, kapının giriş kılavuzu sayılabilecek Mesnevi’nin Ney ile ilgili olan ilk on sekiz beyti de Ney’e yeni bir yayılma ivmesi kazandırmıştır. Bu kültüre sahip olmayanlar dahi Ney ile kendilerine manevi, mistik bir yol bulmuşlardır. Bu yolun ne kadar geçerli olduğu tartışmaya açık olmak ile birlikte Ney’den çıkan basit sesler bile bu insanlar için yeterli bir tatmin atmosferi oluşturur. Oysa ki Ney’in asıl teknik kapasitesinin ve seslerinin sergilendiği eserler ile Ney’den çıkan herhangi bir ses arasındaki farkı anlamak ya da anlamamak bu dinleyiciler için gerekli değildir. Bu yüzden denebilir

ki: küresel köy kavramı içerisinde new age aslında yerel özelliklerin ve seslerin törpülenerek sunulduğu bir türdür. Diğer tüm yerel enstrümanlarda olduğu gibi Ney için de bundan bahsetmek yanlış olmaz.

Ülkemizde ise durum bundan biraz daha farklı gelişmiştir. Hz. Mevlana'dan bu yana gelen Ney üslup ve ekolünün yanında, bu geleneksel yapının içinden değil de kişisel tarz ve üsluplar üzerinden yetişen birtakım kişiler kendi özgür iradeleri ile farklı deneysel çalışmalara girişmişlerdir. Süregelen geleneksel yapıyı bozan bu kişiler, bu yapının içinden gelen kişiler tarafından ağır eleştirilere maruz kalmışlardır. Bugün görmekteyiz ki sanat kavramının içinde yer alan özgür irade ve yaratıcılık ilkeleri, bu konuda muhafazakâr tutumlar tarafından eleştirilmişlerdir. Bu eleştirilerin haklılığını ya da haksızlığını irdelemektense olgunun ve konunun bugünkü durumunu betimlemek akademik olarak yapılması gereken bir ödev, görev gibi görülmektedir.

2. NEY

Bu bölümde Ney, Neyzen kelimelerinin etimolojisi, Ney'in organolojik özellikleri, tarihi ve yaratılış hikayesi ile Ney'in Anadolu'daki ve Osmanlı tarihindeki yeri ele alınacaktır. Ayrıca, günümüz Türkiye'sinde, halen hayatta olan Neyzenler ve bu kişilerin Ney kültürüne etkilerinden bahsedilecektir.

2.1. Ney ve Neyzen Kelimelerinin Etimolojik Çözümü

Ney kelimesinin kökeni, bir Mezopotamya uygarlığı olan, Sümer dilinde “Na” olarak bilinen ve “kamış” anlamına gelen kelimedenden gelmektedir. Sümerlerde kamış anlamında kullanılan bir başka kelime de “kagi”dir. “Sümer dilinde kamış anlamına gelen kagi'nin bugün “kaval” adı ile anılmakta olduğu”¹ söylene de “Kagi” sözcüğünün Türk dilinde kamışın başka bir adlandırması olan “kargı” kelimesinin kökeni olduğu düşünülebilir. Bu düşüncenin nedeniyse “kaval sözcüğünün Türkçe kavlamak mastarından ve bunun da kav kökünden türetilmiş olduğunun sanılmasıdır.”²

Diğer enstrümanlardan farklı olarak bu enstrüman için Ney “çalmak” yerine Ney “üflemek” deyimini daha yaygın ve kabul edilir bir söyleyiştir. Bunun nedeni Hz. Mevlana ve Mevlevilik ile birlikte Ney'in birtakım kişisel özellikler kazanmasından dolayıdır. Mesnevi de anlatılan Ney'in vatanından yani kamışlıktan kesilerek alınması ile ruhların cennetteki evlerinden alınarak çamurdan, Allah tarafından şekillendirilmiş insana üflenmesi, benzer bir kader olarak anılır. Bu yüzden Ney'e nefes ona can olsun diye üflenir. Bu alegorik yapı sadece bununla kalmamaktadır. Tasavvuftaki olgun insan (insan-ı kâmil) kişiliği de Ney'in fiziki özellikleriyle bütünleştirilmiş, Ney'e kişisel özellikler kazandırılmıştır.

Ney üfleyen kişilere Farsça “zeden” icra eden anlamına gelen bir yapının eklenmesiyle “Ney-zeden” sözcüğünden değişerek gelen “Neyzen” ya da Arapça

¹ Süleyman Erguner, **Ney Metodu**, (İstanbul: Erguner Müzik, 1986), 10.

² Mehmet Özbek ve diğ., **Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi** (Ankara: Kültür Bakanlığı, 1986), 17.

yine aynı anlama gelen (-î) ekinin eklenmesiyle “Nayî” denilmektedir. Neyzen Farsça kökenli, Nayî Arapça kökenli sözcükler olup Ney üfleyicisi, icracısı anlamında kullanılan sözcüklerdir. Türkler çok ileri seviyedeki Ney icracılarına Neyzenlerin kutbu, piri, üst noktası anlamında “Kutb-ı Nayi” demişlerdir (Kutb-ün Nayi Osman Dede 1652-1720). 18. yüzyıldan sonra “sernayı”, “serneyzen” ya da “Neyzenbaşı” adlandırmaları da kullanmışlardır.

Ney ile ilgili olarak Türkçe kaynaklarda bahsedilmesi gereken bir konu da imla ile ilgili yazım durumudur. Ney’e ait olan, onunla ilgili anlamındaki “Neyin” kelimesi “Ney’in” şeklinde yazılmıştır. Bazı yazınlarda ney cümle içinde Ney olarak büyük harfle yazıla gelmiştir. Bu tezde de ney cümle içinde de olsa -gerek ona atfedilen değerler, gerekse diğer sözcükleri ile karıştırılmaması bakımından Ney olarak yazılmıştır.

2.2 Ney’in Organolojik Çözümü

Türk dilinde “Ney”, Arap ve Fars Dilinde “Nay” olarak geçen enstrüman, biyolojik adı Arundo Donax olan bitkiden (kamyştan) yapılan, kökenleri eski Mısır ve Ortadoğu kültürüne dayanan, nefesli (aerophone) bir sazdır.

Bugün Türkiye’de kullanılmakta olan Ney’in, biri arkada, altısı önde olmak üzere yedi perde deliği bulunmaktadır. Arka yüzdeki perde deliği üfleyen kişinin sağ ya da sol elini üstte tutmasına, yani Ney tutuş pozisyonuna göre, (Ney dik konumdayken) orta noktanın biraz daha sağına veya soluna doğru açılmış olmalıdır. Bunun sebebi tutuş pozisyonuna yardımcı olmaktır. Üç ana bölümden oluşan Ney’in ilk bölümü gövdeyi oluşturan kamıştır. Kamışın dokuz boğumlu olması gerekmektedir. Bu gereklilik hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, yapımcı ve Neyzenler bunun sesin oluşması için gerekli bir takım fiziki özelliklerden dolayı olduğundan bahsetmişlerdir. Ney’in üzerindeki perde deliklerinden ilki yukarıdan aşağıya doğru beşinci boğumda ve arka taraftadır. Arka tarafta, Ney’in metrik olarak tam orta noktasındaki bu perde deliği günümüzden yaklaşık 300 yıl önce Kutb-ı Nayi Osman Dede (1652–1730) tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Diğer delikler sırasıyla altıncı, yedinci ve sekizinci boğumlara ikişer tane açılmak üzere ön tarafta yer alır.

Ney’in ikinci bölümünü “başpare” olarak adlandırılmaktadır. Başpare, Türkler tarafından kullanılan; Ney’in üflenen taraftaki ilk boğumunun ağız kısmına takılan;

manda boynuzu, fildişi, şimşir ağacı ve günümüzde, derlin denen bir tür plastik türevi maddeden yapılan, ağızlıktır.

Ney'in üçüncü bölümü, "parazvane" ya da "yüksük", "yüzük" adları ile bilinen, Ney'in ilk ve son boğumlarının ucuna takılan tunç, bakır, gümüş, altın ve çeşitli alaşım metalden yapılan koruyucu bileziklerdir.

Neyler farklı akortlara karşılık gelen, çeşitli çap ve uzunluktaki transpoze enstrümanlardır. Neyleri bu özelliklerinden dolayı üç ayrı grupta toplayabiliriz. Birinci grup, "ana Neyler" olarak adlandırılır ve aralarında bir tam ses fark bulunan, tonlarının eksen sesleri diyez veya bemollü tonlara karşılık gelmeyen Neylerdir. İkinci grup Neyler "mabeyn³ Neyler" olarak bilinen ve iki ana Ney'in ortasındaki ara sese akortlanmış Neylerdir. Üçüncü grup Neyler ise "nısfıye⁴ Neyler"dir ki; bu Neyler ana ve mabeyn Neylerin bir oktav daha tiz ses verenleridir.

Geleneksel Türk makam müziğinde ["Âhenk" denilen "ses alanları", makamların her birinin "yapısal özellikleri bozulmadan" taşınabileceği "dizgesel göçürüm/ transposition bölgeleridir. Âhenkler sistemini açıklamada, temel / referans saz olarak, on üç ayrı accord / düzen / âhenk'e ayarlanarak imal edilmiş nefesli saz, "ney" karşımıza çıkmaktadır. A=440 frekanslı diyapazonun verdiği "Lâ 4" sesi Türk makam müziğinde uzun zamandan beri "nevâ" perdesine karşılık sayılmaktadır. Gerçekte bu 440 frekanslı "lâ sesi" yukarıda dediğimiz onüç farklı boy ve düzendeki ney sazının her birinin bir başka perdesine / sesine rastlayarak, yarımşar ton minör farklarla oniki alanlı bir göçürüm tablosunu karşımıza çıkarmaktadır. Türk makam müziğinde bu oniki göçürüm alanının her biri de kendine özgü isimlerle anılarak, müzikhçilere hangi göçürüm alanının içinde olduğunun şifresini verirler.

Re dizisinin ana sesleri üzerine kurulu âhenkler kendilerine özgü adlarla anılırlar. Bunlar sekiz adettir. Ana âhenkler şunlardır: **1. "bolâhenk", 2. "davud", 3. "şah", 4. "mansûr", 5. "kızneyi", 6. "müstahsen", 7. "süpürde veya mehtâbiye", 8. "yıldız veya bolâhenk nısfıye"** Ana sesler arası arasındaki yarım perdeler üzerine kurulu âhenkler "mâbeyn = ara" terimi ile belirlenmiştir. Mâbeynler beş adet olup, hangi iki ana âhenk arasında yer alıyorsa öyle adlandırılmaları uygundur. Şöyle ki: 1- Bolâhenk / Davud mâbeyni; 2- Şah / Manûr mâbeyni; 3- Manûr / Kızneyi mâbeyni; 4- Kızneyi / Müstahsen mâbeyni; 5- Mehtabiye (Sipürde) / Yıldız (Bolâhenk nısfıye) mâbeyni. Böylece ana ve ara âhenkler toplamı önüğe erişir. Makam dizileri de (ney çeşitlerine / âhenklerine uygun olarak) önüğe ayrı göçürüm bölgesinde icrâ edilebilir. Buna göre de adlandırmanın "Rast - Do", Rast - Mi b", "Rast - Fa"; "Sabâ - Lâ", "Sabâ - Mi", "Sabâ - Fa d." İlh. Şeklinde olması gerekir.

1. ve 13. âhenkler birer sekizli aralıkla (kalın ve ince olarak) birbirlerinin aynı olup 1 no.lu "Bolâhenk düzeni" Türk müziğinin en pest akort düzen sayılmakta, ancak bu âhenkte gerek çalgı, gerekse insan sesi ile herhangi bir uygulama yapılmamaktadır. En tiz âhenk sayılan 13 nolu âhenk aynı zamanda "Bolâhenk nısfıye" adı ile de anılır. Bu her iki âhenk müzikhçiler arasında "Bolâhenk yerinden" veyâ yalnızca "yerinden" tâbiri ile kullanılmaktadır. Bolâhenk veya Bolâhenk nısfıye düzeni aynı zamanda, Türk müziğinin Donizetti / Hacı Emin Efendi zamanından bugüne kadar uzanan zaman diliminde bütün eserlerin notaya alındığı, "göçürülmüş nota yazısı düzenini" temsil eden "temel düzendir" Bu yüzden "yazılan ses" "duyulan ses"e nazaran bir tam 4'lü aralığı yukarıdandır. Bu nedenle "yerinden" demek işte bu

³ Mabeyn: İki şeyin arası, aradaki şey, ara

⁴ Nısfıye: "Nısf" dan gelir. Nısf, yarım, yarı demektir. Nısfıye de bir çeşit kısa Ney demektir.

nota yazım düzeneğine, yâni “Bolâhenk düzene” göre yazılmış eserleri, başkaca bir ton üzerine taşımadan / transpoze etmeden çalmak ve söylemek demektir.]⁵.

2.3. Ney’in Tarihi ve Yaratılış Hikâyeleri

British Museum ve Pennsylvania Üniversitesi heyetlerinin ortaklaşa yaptıkları arkeolojik kazıda, M.Ö. 2800 dolayları ile tarihlenen bir Sümer mezarında bulunan “Na” (Ney) “ Sümer flütü”, Amerika Philadelphia Üniversitesi Müzesi’nde sergilenmektedir. Bu, Ney hakkındaki en eski bulgudur. Ayrıca M.Ö. 3000–2500 yılları arasında tarihlendirilen eski Mısır mezar boyamalarında, eski Sami sanat eserlerin ile edebi metinlerinde geçen yazılarda bu tür benzer enstrümanlara rastlanmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki; geçmiş zamana doğru bakıldığında Ney’in ne olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Çeşitli bilim adamlarının, tarihçilerin, gezginlerin, sanatçıların yazdıkları yazılara bakarak tanımladığımız Ney aslında Ney midir? Bu soru ayrıca ele alınıp incelenmesi gereken bir konudur. Çünkü Sümer dilinde “Na” kamış anlamında kullanılmaktaydı. Dolayısı ile ne çeşit olursa olsun, üfleniş biçimi nasıl olursa olsun birkaç ayrı enstrümana, “na” dedikleri düşünülebilir. Yani “Na” nay ya da Ney o zamanlar, malzemesi kamış olan birkaç ayrı tür sazın ortak adı olabilir. Ney’e dair ortak tek bir tanım olmamakla birlikte benzer bir çok tanım görülmektedir.

Mistik bir enstrüman olarak nitelenen Ney’in, farklı kültürlerde ilginç benzerlikler gösteren, ortak tematik bir var oluş hikayesi vardır. Feriduddin Attar’ın Mantıku’l-Tayr (Kuşların Diliyle) adlı eserinde anlatılan hikâyeye göre Hz. Muhammed, damadı Hz. Ali’ye bir sır vermiş. Hz. Ali bir gün başını su kuyusunun içine eğerek bu sırrı kuyuya söylemiş. Daha sonra Allah bu kuyudan çok uzun bir kamış yaratmış. Oradan geçen çoban bu kamışın ucunu keserek kendine bir saz yapmış. Bu çobanla karşılaşan Hz. Muhammed Hz. Ali’ye söylediği sırların, çobanın kamışından çıktığını duymuş. Bu hikâyeye benzer bir hikâye de Kitab-ı Mukaddeste eski ahit bölümünde yer alan Hz. Davud’a atfedilir. Müziğe olan yakınlığı ile bilinen Hz. Davud bir çobandır. Allahın ona verdiği sırrı bir kuyuya söyler. Daha sonra bu kuyudan bir kamış çıkar ve bu kamış onun dilinden anlayanlara Allahın sırrını açıklar. Bu konuyla ilgili bir ilginç hikâye de Frigya Kralı Midas ile ilgilidir. Arp ustası tanrı Apollon ile flütü keşfeden Marsias arasındaki yarışmada hakem olan

⁵ Ruhi Ayangil, “Türk Makam Müziğinde Yazım Yöntemleri”, 2006 (Kısım II)

Kral Midas, Marsias'ı birinci seçer, buna kızan tanrılar Midas'ın kulaklarını eşek kulaklarına çevirerek Midas'ı cezalandırırlar. Kulaklarını herkesten saklayan Midas'ın bu sırrını bir tek berberi bilmektedir ve sırrı daha fazla saklayamayan berber sırrı bir kuyuya anlatır. Bu kuyudan çıkan bir kamış rüzgâr estikçe Kral Midas'ın sırrını açıklar. Bu hikâyelerde de görüldüğü üzere kamışın, kamıştan yapılmış enstrümanın tanrısal sırları açıkladığı söylencesi, birçok kültürde var olan ortak bir yapıdır.

2.4. Ney'in Anadolu'daki ve Osmanlı Tarihindeki Gelişimi

Bilindiği üzere Türkiye'de geleneksel yapı içinde "Ney"nin özel bir yeri vardır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin parçalanmaya yüz tuttuğu dönemlerde Orta Asya'dan Konya'ya gelen Mevlana Celalettin –i Rumi (1207 Belh, Horasan- 1273 Konya), Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu sayılan Osman Bey'in Söğüt- Domaniç bölgesine yerleşmesinde büyük emeği olan bir kişidir. Mevlana tarafından sağlanan bu destek Osmanlı sarayında daima hatırlanmış ve ona saygı duyulmasına neden olmuştur. Hz. Mevlana öldükten sonra onun izinden yürüyenler, özellikle oğlu Sultan Veled (1226 –1312) ve Ulu Arif Çelebi (1272–1320) "Mevlevilik tarikatı" adı altında müzik ve semayı birleştirmiştir.

Mevlevilik tarikatının önemli kaynağı, Mevlana'nın eseri olan ve yaklaşık 25 000 beyitten oluşan "Mesnevi"dir. Mesnevi'nin ilk onsekiz beyti bizzat Mevlana tarafından kaleme alınmış, geri kalanı da Hüsamettin Çelebi'ye dikte ettirilmiştir. Mevlevilerce bu 18 beyit çok önemlidir ve bu onsekiz beytin içindeki başlıca karakter insana benzetilen, insani özellikler taşıyan "Ney"dir. Bir takım sembolik ifadeler ile Ney, Mevlana felsefesinde "insan-ı kâmil" denilen olgun insanı anlatır. Renginin sarı olması, benzi sararmış, içi boşalmış olması, dünya nimetlerinden sıyrılmış insan ile özdeşleştirilir. Üzerine açılmış 7 delik insanın başındaki 7 deliğe karşılıktır. Üflenerek ses, nefesle hayat bulması insan gibi olduğunu anlatır. Neyin çıkardığı sesler ise aslında "Ney"nin dilinden anlayana Allah'ın sırlarını açıklayan seslerdir. Hz. Mevlana'ya göre müzik, Allah'ın dilidir. Bu özelliklerinden dolayı Ney, Mevlevilerce çok kutsal sayılmış, "nay-ı şerif" (soylu kutsal Ney) olarak adlandırılmıştır.

2.5. 2000'li Yıllarda Türkiye'de Ney Sazı

Bu konunun açıklanması için üç alt başlıktan faydalanabiliriz. Bunlar: Ney sazının durumu, konumu ve uygulama alanlarıdır.

Ney'in durumu dendiğinde, günümüzde Ney sazının yapısal özellikleri anlatılmak istenmiştir. Başlangıcından bu güne her enstrümanda olduğu gibi Ney de birtakım yapısal değişimler geçirmiştir. Günümüzdeki şeklini, bundan yaklaşık 300 yıl önce Kutb-ı Nayi Osman Dede (1652–1730) zamanında orta noktasında, arka yüzüne eklenen aşiran perdesi ile tamamlamıştır. Ney sazı günümüzde köklü değişimler geçirmemekle beraber hayatımıza giren bazı teknolojik imkânlarla yapısal olmamakla birlikte, şekilsel bir takım gelişimler göstermektedir. Örneğin Ney sazının bir kısmı olan başpare günümüzde bazı Ney yapımcıları tarafından CNC (Computer Numerical Control) denen bilgisayarlı sistem ile şekillendirilmektedir. Mekanik işlemeyi gerektiren bir çalışmayı, bilgisayardan gelen komutlara göre otomatik olarak yapan bu makinelerle başpare yapımında standardizasyon sağlanmaktadır. Günümüzde kullanılan bir başka teknolojik gelişim de eskiden kullanılmayan, kullanılmayacak kadar eğri olan Ney kamışlarının ısı ve buharlı ısıtma teknikleri ile düzeltilip, açılıp işlenecek materyallere dönüştürülmesidir.

2000'li yıllarda piyasada artan arz - talep ilişkisi doğrultusunda birçok yeni Ney yapımcısı, yaptıkları ürünleri piyasaya sunmuşlardır. Artan bu talebin sebebi konusunda çeşitli görüş ve düşünceleri şöyle özetleyebiliriz: küreselleşen dünya düzeni, birtakım faydalar sağlarken insanlığın içine düştüğü ruhsal ve kimliksel bunalımlara da sebep olmaktadır. Manevi duyguların tatmini için insanların yöneldikleri konuların başında mistisizm, tasavvuf ve Mevlevilik gibi konular gelmektedir. Bu durumun dünya kültürü üzerinde çeşitli yollar ile kendini göstermekte olduğu gözlemlenmektedir. Doğal olarak Mevlevilik, tasavvuf ve mistisizm gibi konuların odağında bulunan nesnelere biri de Ney sazıdır. Ayrıca ülkemiz için söz konusu olan bir durum da Mercan Dede'nin genç insanlar tarafından büyük ilgi görmesidir. Aile yapısının geleneksel ve muhafazakar olmadığını söyleyebileceğimiz, elektronik alt yapı müzikler dinleyen genç insanlar Mercan dedenin müzikleri sayesinde Ney denen bu enstrüman ile tanışmış ve bir çoğu bu sazı çalabilmek amacı ile Ney almak istemişler ve almışlardır. Dünyada ise durum biraz daha farklıdır. Özellikle Mevlana felsefesi ve düşüncesi geçmişten beri insanlığın ilgisini çeken bir durumdur. İlgili kimselerin okuyup öğrendikleri Hz. Mevlana'nın

öğretileri ve hayatı içinde Ney sazı önemli bir yer tutmaktadır. Bundan dolayı insanların Ney'e karşı bir ilgi ve alakaları söz konusudur. Ayrıca "11 Eylül" olayları olarak tarihe geçen terörist saldırıdan sonra özellikle Amerika ve Avrupa'daki insanlarda "öteki" kavramı ile ilgili bir yaklaşım gelişmeye başlamıştır. "öteki" dedikleri, kendi toplumlarından, kültürlerinden olmayan insanların kültürleri, müzikleri ve sanatları hakkında da fikir sahibi olmak istemeleri yüzünden de bir takım değerler ön plana çıkmıştır ki bunların içinde Ney de vardır. Bu konuyla ilgili olarak ilerleyen paragraflarda Neyin sosyo-kültürel yapısı ile ilgili çözümlenmeler yapılmaya çalışılacaktır. Piyasadaki niceliğin artışı ile birlikte nitelikte de bir artışın olduğunu söylemek doğru olmakla birlikte nitelik ve niceliğin eşit oranda artmadığı gözlemlenmektedir. Ney'e ilgi duyan; fakat çevrelerinde danışabilecekleri kişilerin olmadığı insanların aldıkları ilk Neyler, genellikle nitelik bakımından değerli olmayan, turistik amaçlı yapılmış, Mevlevi, tasavvuf ve mistisizm temaları ile yüklenmiş görsel materyallerden başka bir şey değildir. Çünkü piyasadaki arzı karşılamak için çok da dikkat edilmeden gelişmiş güzel açılan Neyler kullanılabilir. Bilindiği üzere Neylerin delik ölçülerindeki milimetrik hatalar dahi, Neyleri değersiz kamışlara çevirebilmektedir. Günümüzde Neylerin yapıldığı ana merkezler olarak İstanbul, Konya, Adana ve İzmir dışında başka bir merkezi saymak pek mümkün görülmemektedir. 2000'li yıllarda Neye karşı artan ilgi, sadece ülkemizle sınırlı değildir. Avrupa ve Amerika'daki ilgi de küçümsenemeyecek kadar fazladır. Bu sebepten dolayı turistik amaçlı pek çok Ney yapılmaktadır. Oysa ki her Ney künyesi yani yapan kişisi takip edilebilecek, bilindik bir yerden alınmalıdır. Herhangi bir müzik mağazasından alınan bir Neyin nitelik bakımından iyi bir Ney olma olasılığı çok düşüktür. Özellikle son yıllarda müzik mağazalarında satılan Neylerin sayısı artmakla birlikte kaliteleri orta düzeyin altındadır. Günümüzde iyi bir Ney genellikle yukarıda belirttiğimiz kentlerdeki sayısı iki basamaklı sayılara ulaşmayan birkaç atölyede nitelikli birkaç yapımcının ellerinden çıkan ve yine onlar tarafından satılan Neylerdir diyebiliriz. Bu yapımcılar genellikle sipariş üzerine yaptıkları Neyleri kendi somut imzalarıyla veya stilsel tarzları ile işaretlemektedirler. İyi yapımcılar dediğimiz bu kişilerin hepsi kendi Neylerinin arkasında durup bu Neylere ömür boyu garanti vermektedirler. Genellikle üç farklı kalitede üretim yapan yapımcılar bunları öğrenci Neyleri, orta kalite Neyler ve birinci sınıf ya da A kalite Neyler olarak sınıflandırmaktadırlar. Şu unutulmamalıdır ki Neyler kişilere özel enstrümanlardır. Aynı Neyi farklı iki Neyzenin üflemesi sonucunda birinin sonorite,

renk ve tını olarak beğenmediği saz, başkasının çok beğenerek üflediği bir saz olabilir. Bu yüzden profesyonel Ney yapımcıları Ney almaya gelen kişilere aynı tür Neyden birkaç tane sunarak kişilerin denemesine sunarlar. Talebin artmasıyla yapımcılarda da profesyonellik düzeyi ve sunuş daha üst seviyelerde bir kaliteye taşınmıştır. Eski zamanlarda kendi Neylerini açan Neyzen örnekleri günümüzde yapımcıların çok daha üst seviyeli yapım teknikleri ve teknolojinin gereği birtakım aletler kullanmasından dolayı kendi Neylerini açmak yerine yapımcıların açtıkları birinci kalite Neyleri kullanmaktadırlar.

Yapımcıların öğrenci Neyleri, orta sınıf Neyler ve birinci kalite Neyler diye adlandırdıkları Neyleri ayıran özellikler Neylerin ses kaliteleridir. Materyali kamış olan Ney, tıpkı insan parmak izinde olduğu gibi bir takım farklı özellikler gösterir. Açma stili ve yöntemleri aynı olmasına rağmen bazı Neylerin tınlayış ve sonoritesi diğerlerine göre daha iyi olabilir. Ses bakımından diğer Neylerden ayrılan bu Neylerin sesleri, dem ses denilen alt oktavlarda ve tiz oktavlarda daha güçlü özellikler gösterir. 2000’li yıllarda kamışların yapıları ve kamışın kimyasal özellikleri konularında da birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Kamışın istenilen sesi vermesi için geleneksel yöntemin içinde yer alan “gübreye yatırma” yönteminin, kamışın iç suyunun buharlaştırılıp, minesini denin dış çeperindeki parlak dokunun sertleşmesi için yapılan bir yöntem olduğu söylenmektedir. Bu özellik günümüzde bilimsel veriler ışığında incelenmeye açıktır. Ayrıca bazı yapımcılar klasik batı müziğinde kullanılan kamışlı çalgıların kamış özellikleri konusunda da kişisel araştırmalarını sürdürmektedirler.

Bu çalışma ve incelemeler, Ney kamışı elde etmek için yapılan girişim ile kullanılan aletlerin ekonomik karşılıkları da Neylere fiyat olarak yansıtılmaktadır. 2007 yılında İstanbul’da birinci kalite bir Neyin ederi yapımcıdan yapımcıya değişmekle birlikte ortalama olarak 200 ila 300 yeni Türk Lirası arasında değişmektedir. Öğrenci Neyleri ve orta sınıf Neylerin ederi de 150 ila 250 lira arasındadır. Fakat yine İstanbul’da müzik mağazalarının yoğun olarak bulunduğu Taksim Tünel mevki ve Yüksek Kaldırım muhitindeki mağazalarda 30 liradan başlayıp 400, 500 liraya kadar ücretlendirilen Neylere rastlamak mümkündür. Bu müzik mağazalarında genellikle menşei bilinmeyen, muhtemelen hatalı açılmış Neyler ederlerinden çok daha fazlasına satılmaktadır. Bilinçli bir Ney alıcısı yine 2000’li yıllarda gelişen internet teknolojisi sayesinde, iyi yapımcılardan birkaçına ulaşabilir. Çünkü teknolojiyi

yakından takip eden yapımcılar, bu yıllar içinde kendi web sayfalarını yapmış veya yaptırmışlardır.

2000’li yıllarda Neyin konumu dendiğinde kastedilen, Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısı içinde kurumlar ve topluluklar bağlamında anlamlandırılan yapıdır. Bu yapı içinde en küçük birim bireydir. Türk aile yapısı dikkate alındığında birey aile içinde yer alan, ailenin kültürü ile biçimlenmiş ve topluma kazandırılmış bir yapı taşıdır. Bireyin kültürlenme süreci içerisinde aileden sonra gelen ilk organizasyon eğitim kurumlarıdır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası ile belirlenmiş olan eğitim sistemi "örgün eğitim" ve "yaygın eğitim" olmak üzere iki alt sistemden oluşmaktadır. Örgün eğitim, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireyler için yapılan düzenli eğitimidir. okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim örgün eğitim kurumlarıdır. Bir de bunun yanında yer alan yaygın eğitim kurumları vardır ki bu kurumların amacı millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş olan veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен ayrılmış olan kişilere örgün eğitimin yanında veya dışında eğitim hizmetleri sunmaktır.

Söz konusu Ney eğitimi olduğunda örgün ve yaygın eğitimin yeterli olduğu tartışılabilir. Çünkü geleneksel yapımız içinde Ney sazı, Mevlevi kültürü, tasavvuf ve sufizm gelenekleri içinde Türk kültürü ile özdeşleşmiş bir bütündür. Sayıları çok az olan klasik Türk müziği konservatuarlarında yetişen öğrencilerin nitelikleri dışında, nicelik bakımından ne kadar az oldukları ortadadır. Bu Neyzenlerin çoğu da 2000’li yıllarda Ney sazının uygulama alanlarına ilişkin olarak yorumların yapılacağı ileriki paragraflarda görüleceği üzere resmi uygulama kurumları olan, görece muhafazakar kurumlardan, kültür bakanlığı devlet koroları, Türk radyo ve televizyonu, klasik Türk müziği konservatuarları gibi kurumlarda görev almaktadırlar. Bu kurumlar her ne kadar genel olarak kültür yapımızı korumacı olarak gözükseler de kimisi dönemsel siyasi ilişkiler, kimisi modernleşme sürecine ayak uyduramayıp, kimisi de araştırma ve analiz eksikliği ile günümüzde gereği gibi işlevsel özellik gösteremeyen kurumlar olma yolunda gitmektedirler. Dolayısıyla bütün bu saptama ve değerlendirmelere, konum gereği Ney sazımız ve Neyzenlerimiz de, genel olarak dahildir.

Bugün klasik üslup içerisinde adı geçen önemli icracılarımıza baktığımızda Ney ile olan bağlantılarının aile içindeki kültürden geldiğini görürüz. Birçoğu aile içinde

aldıkları eğitim, yönelim ve yönlendirmeler ile ileriki yaş dönemlerinde gerek örgün gerekse yaygın eğitimin içinde kendilerini Ney sazı ile var etmeye yönelmiş, bu kültür içinde geleneksel olarak şekillenmiş bireylerdir. Bir de bu kurumsal yapılardan uzak, tamamen kişisel olarak Ney'e yönelen, görece geleneksel, Ney kültürü yapısından uzak olarak yetişmiş Neyzenler de vardır. Bu kişiler örgün eğitim ve yaygın eğitim yapısı içindeki Ney eğitiminin dışında, kendi olanakları dahilinde kendilerini eğitime ve bu alandaki kültürlerini geliştirmeye yönelmişlerdir.

Gerek kültürel muhafazakarlık, gerekse farklı bir yol izleme tutumları ile ilk başlarda resmi uygulama kurumları ile bir bağlantı kurmayan bu Neyzenler, özel uygulama kurumları diyebileceğimiz bir diğer yapılaşmada kendilerini var etmişlerdir.

Küreselleşme eğilimleri içinde Ney ve Neyzenler 2000'li yıllarda, kökleri 80'li yıllara dayanan değişim süreci içinde, kurumsal ve kuramsal bir farklılaşma, çeşitlenme içine girmişlerdir. Bu değişimi başlatan kişiler Ney sazı baz alındığında örgün eğitimin içinde yer almayan, ancak kendi arayışları içinde bir yere gelmiş Neyzenlerdir. Bu değişimin nedenleri arasında sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel olarak Türkiye'nin yaşadığı durumları ve dünyanın küresel kültüre ilişkin dönüşümünü sayabiliriz.

Bu süreç içinde yaşanan tüm değişimler, her türlü eğilimi kendince şekillendirmiş ve değiştirmiştir. Bu değişimin anlaşılması için Türkiye Radyo ve Televizyonu (TRT) Kurumu'nun bir on yıl önceki genel vizyonu ile bu günkü tutumunu karşılaştırmak; ya da toplumun eğlence anlayışı içerisindeki gazino kültüründen club kültürüne geçişini değerlendirmek; bir başka yaklaşımla pastane kültüründen cafe kültürüne geçişi bağlantılandırmak, bu değişimin parametrelerini gözlemleyebilmeye yeterli verileri sunacaktır. Görülen bu değişimi bugünün dinamik koşullarında olumlamak pek mümkün görünmeyebilir. Fakat olumsuzluklar içerse de söz konusu değişim, kişiler tarafından yapılmış genel geçer bir bütünlüğü yansıtmaktadır. Sosyolojik olarak bu değişimin içindeki olumlu yanları değerlendirip yüceltmek, toplumsal kültüre değerler katacaktır.

Ney sazı da bu değişimlerden konum itibarı ile etkilenmiş ve etkilenmektedir. Durum olarak olmasa da konum olarak farklı yapılardan söz edilebilir. Sadece Ney değil Neyzen olgusunun, kimliğinin duruş ve konumunun da değişmiş olduğu belirgin bir veridir.

Tekke ve Mevlevihanelerde kutsiyeti daima el üstünde tutularak üflenen Ney, zaman içindeki yolculuğunda birçok kültürel ortam değişiklikleri yaşayarak 2000’li yıllarda belki de kutsal bir nesneden, yalın anlamda bir enstrümana dönüşmüştür. Tabî ki bazı çevrelerce bu dönüşüm kabul edilir bir dönüşüm olmayabilir ve yok sayılabilir. Geleneksel kökler ve kültür içinde yetişmiş muhafazakar bir birey için Ney bir kültür simgesidir ve “club” içinde üflenmesi bir yana bulundurulması bile uygun değildir. Çünkü bu bireyin kendi kültürü içinde kabul edilebilir bir durum değildir. Diğer yandan, bu enstrümanı gelenekten sıyrıp sadece bir enstrüman olarak kabul edersek bu kadar geniş olanak ve etkileyici ses tonuna sahip bir enstrümanın bu tür ortamda çalınmaması, kabul edilir bir durum değildir.

Görüldüğü üzere 2000’li yıllar Ney kültürü için değişimin ve tartışmaların yaşandığı bir süreçtir.

2.6. Tezde Geçen, Günümüz Türkiye’inde Yaşayan ve Ney Kültürüne Etki Etmiş Neyzenler

Bu başlık altında, yaşayan birçok Neyzenden söz etmek mümkündür. Fakat bu tezin içeriği gereği örneklem olarak üç kişiden bahsetmenin yeterli olacağı kanısına varılmıştır. Bu üç başat örnek yanında, yeni kuşak neyzenlerden iki örneğe de “farklı tavırların takipçisi” olmakla beraber (Özçimi-Tüfekçi), kendilerine yeni bir stil geliştirmeyi de erek edinmiş olmaları nedeni ile (Tüfekçi) yer verildi. Köken, üslup, tarz, tavır ile ilgili olarak günümüzdeki ortam dikkate alındığında, bu sayının daha fazla artmayacağı düşünülmektedir. Bunun sebebi Neyzenlerin azlığı ya da değersizliği değil; bu üç kişinin yaptıkları işler ile kendi stil ve üsluplarında diğer Neyzen ve Ney öğrenen kişilere tarz, tavırları ile örnek olmalarındandır. Aynı enstrümanı icra etmelerine rağmen üç ayrı çizgiyi temsil eden bu üç isim: Niyazi Sayın, Ercan Irmak ve Arkın Ilıcalı (Mercan Dede) dir.

Geçmişten günümüze geleneksel Ney üslubumuzun yaşayan yegâne temsilcisi ve Kutb-ı Nayî konumunun günümüzdeki ismi Niyazi Sayın’dır. Kendisi her ne kadar “Geleneksel diye bir şey yoktur, güzel diye bir şey vardır. Güzelin peşinden koşmak gerekir.” demekte ise de; aslında geçmişten günümüze kurulan köprüde geleneksel Ney üslup ve tavrının günümüzdeki en büyük temsilcisidir. Neyzenlerin hocaları ve hocalarının hocaları, yani silsile takip edildiğinde soy ağacı Emin Dede’ye dayanan

Niyazi Sayın, Halil Dikmen'in öğrencisidir. Bu silsileye daha fazla girmeye tezin konumu gereği gerek yoktur; fakat Niyazi Sayın'ın bu yollardan gelen mirasın sahibi ve temsilcisi olması kendisinin önemini anlatmaktadır.

Tezde önemli bir konuma sahip olan diğer Neyzen, Ercan Irmak'tır. Ercan Irmak, kendisi ile de yapılan röportajda yeteri kadar açık ve net anlatılar ile kendi konumunu belirlemiştir. Bugün her ne kadar geleneksel ekolden gelen birçok Neyzen tarafından yadsınsa da müzikolojik açıdan bakıldığında çok önemli noktada yer alan bir Neyzendir. Kendisine Neyzen denmesi dahi bazı gelenekçi bakış açısına sahip muhafazakar çevrelerde tartışma konusudur. Ercan Irmak geleneksel eğitim- öğretim silsilesinden mahrum olarak kendi çaba ve çalışmaları ile geleneksel üslup ve ekolün dışında kendi kişisel tavır ve tarzını oluşturmuş bir kişidir. Geleneksel Neyzenlerden Aka Gündüz Kutbay ile tanışıp ondan aldığı tavsiyeler doğrultusunda Ney'de kendi tavrını yaratmıştır. Bu kişisel farklılaşmasının sebebi gelenekten uzak, usta çırak ilişkisinin dışında yetişmiş olmasına bağlanabilir. Yetiştığı dönemlerde Türkiye'de var olan geleneksel Türk makam müziği tarzı dışındaki arabesk, pop ve farklı türler içinde Ney üflemiştir. Kendisinin de söylediği gibi çaldığı bu albümler ve sanatçılardan kazandığı tecrübeler ile deneyimler ona "okul" olmuştur. Bu sırada da kendi ekolü oturmuş, tavrı ve tarzı oluşmuştur. Bu kişisel tavrın bulucusu ve şu an en önde gelen temsilcisidir. Tavrın yaklaşık otuz yıllık geçmişi vardır. Bu tarz ve tavrın şu an geleneksel Neyzenler tarafından kabul edilir olmaktan uzak olmasına rağmen geleceğin ne getireceği konusunda düşünmekte fayda vardır.

Konusu geçecek olan en son Neyzen Arkın Ilıcalı (Mercan Dede)'dir ki, kendisini Neyzen olarak bile görmemektedir. Kendi sözü ile konumunu "Niyazi hocamızın olduğu yerde bizlere Neyzen denmez" olarak açıklamaktadır. Hakkında çok fazla tartışmanın olduğu Arkın Ilıcalı'nın dış görüntüsü toplumca kabul edilen normların oldukça dışındadır. Bunun kişisel bir tercih ve yorum olduğu gerçeğinin dışında, görüntüsünün geleneksel Ney'e atfedilen değerler ve simgeler bütününe aykırı olduğu kabul edilebilir. Fakat muhafazakâr bir çevre içerisinde bunu ılımlı karşılayacak çok az insan vardır, belki de yoktur. Dünya kültürünün küresel bir tektipleşmeye doğru hareket ettiği günümüzde Arkın Ilıcalı, yaptığı elektronik kökenli müziğin merkezine Ney'i koymuştur. Dünyadaki teknolojik gelişmeler ve sorunlardan uzaklaşarak maneviyatı arayan şehirli insanlar tarafından Arkın Ilıcalı'nın çalışmaları oldukça ilgi görmüştür. Geleneksellikten sıyrılmış fakat

geleneksel tatta müzikler geleneksel kültürün içinde yetişmemiş, muhafazakâr olmayan insanları bir anda kendilerine çekmiştir. Bildiğimiz gibi uzun zamandır giz, sır, ulvi ve yüce olan Ney kültürü, Arkın Ilıcalı'nın müzikleri ile binlerce kişinin dans ettiği müzik salonlarına, clublara girmiştir. Ney'in adını sadece TRT kurumunun konserlerinde, acıklı Türk filminin mezar ve hastalık sahnelerinde duyan, ramazanlarda iftar vakti dualarda dinleyen genç nesil ve insanlar Arkın Ilıcalı sayesinde Ney'i tekrar tanıyıp keşfetmiştir. Her ne kadar geleneksel Neyzenlerce çok derin eleştirilere hedef olsa da yaptıkları ile sosyolojik ve müzikolojik olarak incelenmeye ve yazılmaya değer bir kişiliktir.

Bu üç Neyzenin haricinde tezimizde geçen M. Sadreddin Özçimi ve Ali Tüfekçi de Türkiye'deki önemli Neyzenlerdendir. Onların, çalışmamızda yer almalarının sebebi ise: M. Sadreddin Özçimi'nin Niyazi Sayın'ın öğrencisi ve ileride onun mirasını taşıyacak olan bir Neyzen olmasıdır. Ali Tüfekçi ise genç neslin en yetenekli Neyzenlerindendir. Genç yaşına rağmen öğretmenlik yapmaya başlayan Ali Tüfekçi, aynı zamanda bu alanda akademik kariyerini de sürdürmektedir. Yaşadığı zaman dilimi içerisinde geleneksel müziklerin dışındaki müziklere de tarafsız bir gözle bakan Ali Tüfekçi farklı üslup ve tarzda çalabilme yeteneğiyle de kendisini göstermektedir.

3. NEYZEN VE NEY YAPIMCILARI İLE YAPILAN RÖPORTAJLAR

Bu bölümde tezde geçen Neyzen ve Ney yapımcıları ile yapılan röportajların dökümü yapılarak yorumsuz olarak söyledikleri ve yazdıkları aynen yazıya geçirilecektir. Bu bölüm tezin veri birikiminin toplanacağı ve sonuç bölümüne konu olacak verilerin bulunması açısından önem arz etmektedir.

3.1. Niyazi Sayın

Niyazi Sayın hakkındaki geniş biyografi tezimizin ekler kısmında ek-3 olarak verilmiştir. 24.07.2007 de kendisi ile yapılan görüşmede kayıt cihazı ve fotoğraf makinesi kullanmamızı istemediğinden dolayı görüşme notlar alınarak kayda geçmiştir. Soru cevap şeklinden farklı olarak sohbet şeklinde gelişen görüşmenin çözümü aşağıdaki gibidir. Ayrıca daha önce Niyazi Sayın ile Zeck dergisinin 16. sayısında Sema Özbek tarafından yapılan röportajdan da alıntılar yapılacaktır. Bu alıntıların kaynağı ise⁶ olacaktır. Alıntılar Köşeli parantez içinde belirtilecektir. Zeck dergisinin 16. sayısında yapılan bu röportajın tamamı Ek-4 olarak ekler kısmında yer almaktadır.

Ney nedir? Sizin için anlamı nedir?

Müzik sazlarından biridir, nefesli sazlardan biridir. Bir de manevi tarafı vardır. Hz. Mevlana'nın tanımlamasında Neyden çıkan ses, insandan çıkan ses olarak vasıflandırılıyor.

[Ney ile yolculuğunuz nasıl başladı?

Neyi ilk almama vesile olan, Üsküdar Musiki Cemiyeti Neyzenlerinden Emin Bey'dir. Bir gün Hattat Necmettin Okyay, beni Resim Heykel Müzesi'nin müdürlüğüne, Halil Dikmen Hocamıza götürdü: "Halil evladım bak sana Niyazi'yi

⁶ Sema Özbek, "Niyazi Sayın İle Röportaj" **Zeck Dergisi**, s.16 (2006): 36.
<http://www.Neyforum.net/viewtopic.php?highlight=dergisi+zeck&t=3172> [26.07.2007].

getirdim, sana emanet” dedi. Biz o asil insanla derse başladık. 15 sene gittim. Bugün sağ olsa gene giderim. Kendisinden aynı zamanda resim dersi aldım. Halil Bey’in sayesinde çok insan tanıdım orada. Halil Dikmen çok efendi, değerli, derviş bir insandı; öyle asil, faziletli bir insan az görülür. Neyzen Emin Dede’nin talebesiydi. Onun da hocası Aziz Dede bu böyle bizim yol 3. Selim’in hocası Oskiyan Usta’ya kadar gidiyor ondan sonra nereye gidiyor bilmiyorum. Bu bizim Ney ekolumuzdur.] 20 yaşındaydım, ondan evvel müzik ile amatör olarak uğraşıyordum. Klasik müzik ile de uğraştım sonra Ney’in sesi hoşuma gitti ve onunla da uğraşmaya başladım.

Ney üflemek nasıl bir duygu? Ney üflerken neler hissediyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor?

Bu sizin kültürünüze bağlı. Siz kıymetli bir varlıksınız. Varlığı, oluşu anlamamız gerekiyor. Kendini anlayan Allah dediğimiz varlığı anlar. Kültür çok önemli varlığı ve varlığımızı anlamak. Kıymet nedir? Enstrümandan çıkan sesin sizi hakikate götürmesi gerekir. Kültür çok önemli.

Neyzen kime denir, her Ney üfleyen Neyzen midir? Neyzeni, Ney üfleyen herhangi birinden ayırt eden özellikler nelerdir?

Aslı “naîzen”dir ama söylene beri “Neyzen” olmuş, mesela midenuvaz deseniz kimse anlamaz ama bugün maydanoz deseniz herkes anlar, onun gerçeği midenuvazdır. Bugün de “naizen” yerine “Neyzen” deniyor. **Her çalan Neyzen midir?** Derlerse Neyzendir. Ney üflemek için kültür yapmak lazım. Büyük insanlar oturmamışlar, çalışmışlar. Öğrenmeliyiz, arkasından koşmalıyız. Bilen ile bilmeyen bir değildir. Neyden bir ses çıkıyor, Neyzen deniyor ama... Ney insandan dinlenir, hakiki Neyzenden dinlenir, Neyden ses çıkarandan dinlenir. Neyzen, kültürü olan ve iyi bir hocadan öğrenen kişidir. Aşk olacak, o olmazsa bir şey olmaz.

Ney üfleyebilmek için belli bir inanca sahip olmak gerekir mi; bu inancı tanımlar mısınız?

Tabii ki. İnançsız hiçbir şey olmaz, yaşayamazsınız. Bir şey yapmak için hep kültür lazım başka türlü ses çıkmaz enstrümandan.

Mevlana’dan önceki ve sonraki durumu değerlendirir misiniz?

O bizim bilgimizin dışında. Mevlana’yla başladığı düşünülüyor ama Sümerlerde de Ney var. Fakat tabii bilemiyoruz o zaman neler yapıldığını.

Neyzenlerin genelinin mutasavvıf kişiler olması bir tesadüf müdür?

Bu sazın bir gereği. Her Neyzen mutasavvıf değildir. Tasavvuf bir ilim değil; yaşamın bir halidir.

Ney yapımında materyal seçiminde (kamış) nelere dikkat etmek gerekir; hangi cins kamışlar daha iyidir?

Kamışın çok iyi kamış yetişen bir yerden alınması lazım. Hava, rutubet, sıcaklık çok önemli. Bunlara dikkat etmek lazım. Kamışın kemik gibi olmasını sağlayacak bir atmosfere ihtiyaç var. Kamış eskiden gübreye yatırılmış o kamışın suyunu alır. O enstrümandan çıkan ses daha güzel olur. Bizde Antakya Samandağı'ndaki, Suriye'de de Ayn Zerka ve Çıbla da yetişen kamışlar iyidir.

Ney'in bölümleri olan başpare, parazvaneler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Mesela başparesiz Ney olur mu; ya da başpare ve parazvanenin yapıldığı en iyi materyal nedir?

Başparesiz Ney olur, İran ve Mısırdaki başpare yoktur. Kız Neye kadar başparesiz üflenebilir. Bizde ise hepsine koyarlar. Başparenin boynuzdan olması gerekir.

Neylerinizin bakımını nasıl yaparsınız?

Susam veya badem yağı ile ara sıra yağlamak lazım. Neyin bakımı üfleme ile olur. Üflemezseniz size küser.

Ney'in yapısı üzerinde en son değişiklik ne zaman yapılmış, sizce bugün bir değişiklik yapılabilir mi?

Açkılarda ufak değişiklikler yapılabilir. Her Ney açan kendine göre açar. İşin içine giren bilir. Ama çok iyi çalmak lazım. Usta o sesleri duyacak açtığı zaman.

Daha çok hangi ahengde (akortta) Neyler kullanırsınız?

Hocam ile daima şah Ney ile çalışırdık. Radyoya girdikten sonra bir kız bir de mansur ile bütün programlara iştirak edebiliyorduk. O zaman pek fazla transpozisyon yoktu.

Neylerin dokuz boğum olmasının gerekliliği nedir?

Ben nedenini bilmiyorum. On boğum olsa, sekiz boğum olsa olmuyor ses değişiyor. Kamışın düğüm ve karın boşluklarına vuran, çarpan sesin tadı farklı, başka bir şey. Bu fiziki bir durum. Ney delik sayısı ile insana da benzetilir.

Sizce bugün Ney yapan ustalardan en önemlileri kimlerdir?

Çok Ney yapan var. Hepsi çalışıyor, çok dikkatli çalışanlar var. Bu konuda bir isim veremeyiz.

Neyden çıkması gereken olgun ses nasıl olmalıdır tanımlar mısınız?

Tarife sığan bir mesele değil, Bir ekolün devamı olması lazım. Her Neyzen ekole sahip değildir. Ekol kolay öğrenilmez. Benim anladığım anlamda Neyden ses çıkaran yok bugün, bugün bir Halil Dikmen yok.

Ney sazının entonasyonu konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Musiki iki ses arasındaki manevi münasebettir. Ruha hitap eder. Biz sesler üzerinde çok çalıştık. Bu sesleri düşünmemizdeki sebep radyo ya girdiğimiz zamanki mikrofonlardı.

Ney üflerken nefesin öneminden bahseder misiniz; nefes sesi gelmeli midir gelmemeli mi; bunun ayarı nedir?

Neyin, kamışın, nefesin sesi karışacak, hafif bir fosurtu da olacak, bunların ölçüleri var.

Sizce bir Neyzenin ne kadar olgunluğa ulaşırsa ulaşsın vazgeçmemesi gereken egzersizi ne olmalı?

Devamlı çalışmak lazım. Kültür, kendini geliştirmek en önemli egzersizdir. Yaşadığımız hayatın melodik yapısıdır müzik. Bir hayatı kuracaksın, onun melodilerini üfleyeceksin.

İlk üflemlerde ustaların tavsiye ettiği uzun ve düz ses ile dem üflemenin nedenleri nedir?

Yok öyle bir şey. Neyden ses çıkardıktan sonra hocanın yanına gideceksin ondan alacaksın. Hoca nasıl üflüyor başparesini, ağzının şeklini taklit edeceksin. Başpare üzerinde çalışmak lazım. Üst dudağı içeri koyarsanız alt oktavları iyi çıkar; alt dudağı içeri koyarsanız üst ince sesler iyi çıkar.

Neyde kesik üfleme var mıdır; nerelerde kullanılır?

Yok öyle bir şey. Sıcak nefes, soğuk nefes yok öyle şeyler.

Üfleme sırasında fosurtu neden oluşur; bu makbul bir durum mudur ya da hangi durumda istenen hangi durumda istenmeyen bir şeydir?

Neyzenlerin üfleme şekline bağlı, fosurtu diye bir şey yok, üflerken öyle bir pedal sesi gibi bir şey çıkar. Mesela kaval çalanları çok iyi tetkik etmek gerek onların horlatma tekniğini incelemek gerek.

Geleneksel Ney eğitimi nasıl bir süreçtir?

Geleneksel diye bir şey yok talebe gelir; Ney'in nasıl çalınacağını hoca tarif eder, öyle devam edilir. Geleneksel diye bir şey yok, güzel diye bir şey var. Bugün geleneksel olmayan alet bir asır sonra geleneksel mi oluyor? Yok öyle bir şey. Güzelin ardından koşmak lazım.

Bir ustanan öğrenmekle, okulda öğrenmek arasında bir fark var mı? bunlar nelerdir?

Okulda da öğrenseniz bir ustanan öğreneceksiniz. Hoca her şeyi hazırlamış, malumatı var aktarıyor.

Bugün Türkiye'de Ney eğitimi veren okullar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir? Neler düşünüyorsunuz?

Yok zaten. Konservatuar Neye kıymet veren bir müessese değil, konservatuarlar yeterli de değil. Folklor bölümünün kontenjanı dolunca kalanları Ney'e veriyorlar. Konservatuarda kürsüler olmalı; Tamburi Cemil Bey kürsüsü gibi mesela.

Bugün Türkiye'de Ney'in bulunduğu konumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ulusal ve uluslar arası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

İlgi alaka var ama kültür yok. Herkesin seviyesi Mercan Dede'yi anlayacak kadar.

Sizece bugün Türkiye'de kaç çeşit Ney üslubu/ tavrı bulunmaktadır?

Üslup bir şahsiyet olacak ki yok şimdi. Öyle bir ekol yok. Herkes Ney üflüyor bugün; üslup denmez onlara. Bugün Türk Musikisi duyamıyorsunuz. Duymadığınız memlekette üsluptan söz edemezsiniz. Her millet layık olduğu hükümetle yönetilir demiş Hz. Muhammed. Müzik de öyle.

Sizece kaybolmuş üsluplar var mı? Mesela tekke üslubu; Bunların neden kaybolduklarını düşünüyorsunuz?

Tekke üslubu diye bir şey yok, uyduruk şeyler bana göre. Tekke de üfleyen adam fasılda farklı mı üfleyecek.

Ney'in geleceğini nasıl görüyorsunuz?

İyi değil, kültür olmayınca musikin de geleceği yok.

Ney'in üzerinde değişiklikler yapılabilir mi?

Hayır, şu an bir şey yapılamaz.

Ney icrasında farklı türsel ve stilsel çalışmalara gitmek bu enstrümanın kimliğine nasıl etki eder?

Müzik müziktir. Musiki hayatın yansımasıdır. İnsanlar kendi hayatlarını anlatır beğenen beğenir. Beğendirirlerse olur.

Sizce şu an Ney bir metoda sahip midir? Ney metottan öğrenilebilir mi?

Yok, hayır, metottan öğrenilmez. Ahmet Kaya diye biri var. O metot yazamaz. Belli bir ekole sahip değil.

Ney sazı için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Gelecek Ney için neler getirecek?

Allah bilir.

İyi bir Neyzen geleneğin taşıyıcısı olarak geleneksel üflemeği sürdürmeli midir; yoksa Ney'de yeni arayışlara yönelmeli midir, bunlar neler olabilir. Bu arayışların sınırı nedir?

Ne bulacak ki? Eskisini yaparsınız sonra atabilerseniz bir adım atarsınız. Şahsın hali ile alakalı şeyler bunlar. Umuma tesir etmez.

Son olarak bize ne gibi tavsiyelerde bulunursunuz?

Eskiği bilmeden yeniği bilmeye imkân yok. Kültür, kültür ve kültürün arkasından koş. Güzelin peşinden koş.

3.2. Muhammed Sadreddin Özçimi

M. Sadreddin Özçimi ile röportaj, kendisinin şehir dışında olması yüzünden elektronik posta (e-mail) yolu ile yapılmıştır. Zaman darlığı yüzünden kendisi birtakım sorularımıza cevap vermemiştir. Yanıtladığı sorular ve cevapları aşağıdaki gibidir:

Bize biyografinizden bahseder misiniz?

1955'de Konya'da doğdu. Sâdeddin Kaynak'ın talebelerinden Fevzi Özçimi'nin oğludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra İTÜ Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarı'nın Temel Bilimler Bölümü'ne giren ilk öğrenciler arasında yer aldı. Eğitimini Ney sazı üzerine tamamlayarak 1979 yılında mezun oldu. Konservatuar öğrenimi sırasında Aka Gündüz Kutbay ve Niyazi Sayın'ın öğrencisi oldu.

Mezuniyetinden önce 1977 yılında, Dr. Nevzad Atlığ yönetiminde yeni kurulmuş bulunan İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'na Ney sanatkârı olarak girdi. 1980 yılında döndüğü Konya'da, dönemin belediye başkanı Mehmet Keçeciler'in isteği üzerine, belediye bünyesinde bir konservatuar kurmak amacıyla çalışmalara başladı. Önce Konya Belediyesi Türk Müziği Korosu'nu kurdu. Bu koroda, lise seviyesindeki Konyalı gençlere Türk mûsikîsi öğretti. Bu öğrencilerinden bir bölümü hâlen, müzik dünyasında başarılı çalışmalarını sürdürmektedir.

1984 yılına kadar Konya Belediyesi bünyesinde çalıştıktan sonra 1984 sonunda Selçuk Üniversitesi'nde müzik öğretmeni olarak göreve başladı. Daha sonra Cinuçen Tanrıkorur ile birlikte Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün kuruluş çalışmaları içinde yer aldı.

1986 yılında İstanbul'a gelerek Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinî Mûsikî Kürsüsü'nde master çalışmasına başladı. Master tezini, XV. yüzyıla ait, Hızır bin Abdullah'ın *Kitâbü'l-Edvâr* adlı nazariyat kitabı üzerine hazırladı. Özçimi'nin bu çalışması, *Mûsikî Mecmuası*'nın 1999 ve 2000 yıllarında çıkan sayılarında bölümler halinde yayımlandı.

Çalışmalarını hâlen, 1987 yılında Ney sanatkârı olarak atandığı, Necdet Yaşar tarafından kurulup yönetilen İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu'nda sürdürmektedir.

Sadreddin Özçimi, müzik hayatı boyunca yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda konser turnesine katıldı. İlk olarak 1981 yılında UNESCO tarafından Güney Kore'nin başkenti Seul'de düzenlenen müzik konferansına Necdet Yaşar ile birlikte katılarak konserler verdi. Bu ilk yurt dışı turnesini, yine UNESCO'nun düzenlediği ve İngiltere'de gerçekleştirilen bir diğer uluslararası konferans izledi. Necdet Yaşar'la beraber konser verdiği ülkeler arasında başta ABD olmak üzere Avrupa'nın bütün ülkeleri, Hong Kong ve Irak yer almaktadır.

Özçimi ayrıca, İstanbul Tasavvuf Mûsikîsi ve Sema Topluluğu ile İstanbul Fasıl Topluluğu başta olmak üzere çeşitli müzik topluluklarının içinde yer almak suretiyle de çeşitli ülkelere düzenlenen turnelere katıldı. Konyalı olmasının da etkisiyle, 1971–1999 yılları arasında -küçük aralıklar dışında hemen her yıl- Konya'da tertip edilen Mevlânâ İhtifalleri'nde Neyzen olarak yer aldı. Bu görevini son yıllarda “Neyzenbaşı” sıfatıyla sürdürdü.

Solist veya topluluk içinde yer almak suretiyle çok sayıda plak, kaset ve CD çalışması yapmış olan Özçimi'nin “Trance-1” adını taşıyan albümünde olduğu gibi bazı kalıcı nitelikteki çalışmaları, yabancı firmalar tarafından gerçekleştirilerek yurt dışında yayımlandı. 1994'den itibaren kadrosunda yer aldığı İstanbul Fasıl Topluluğu ile birlikte, belgesel nitelikli 7 adet CD ile 7 adet kasetin yapımına katkıda bulundu. Yurt içinde ve yurt dışında büyük ilgi gören Suff Rhythms (Sultân-ı Aşk) ve Breath Taste (Neyistan) adlı albümleriyle Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2001 yılının En İyi Türk Mûsikîsi Sanatçısı ödülüne lâyık görüldü. Geçen yıllarda çok sayıda TV programı yapmış olan Özçimi'nin, 1982 yılında Konya Karatay Medresesi'nin doğal akustiğinde gerçekleştirdiği 65 dakikalık fihrist taksiminin kayıtlarından hazırlanan “Karatay'dan Gelen Ses” adlı son albüm çalışması yayına hazırlanmaktadır.

Sadreddin Özçimi müzik çalışmalarının yanı sıra, klasik sanatların diğer bazı dalları ile de ciddi seviyede ilgilenmektedir. Bunlardan ilki, hocası Niyazi Sayın'dan etkilenererek ve onun yolunda gitmek azmiyle başladığı tesbih yapma çalışmalarıdır. Bu konuda dikkate değer çalışmalarla verdiği eserler bulunmaktadır. Öte yandan 1993 yılından itibaren, Hezârfen Necmeddin Okyay'ın talebesinden ebrû sanatkârı Mustafa Düzgünman'dan icâzetli olan ve günümüzün önde gelen ebrû ustaları arasında sayılan Alpaslan Babaoğlu'ndan meşk ederek icâzet aldığı ebrû sanatıyla ilgili çalışmalarını ciddi bir çizgide sürdürmektedir. Bu sahada verdiği eserler, yurt içinde ve yurt dışında çeşitli sergilerde değerlendirilmiştir.

Sadreddin Özçimi evli ve Hakkı, Fatih ve Yâsin adlarını taşıyan üç erkek evlât babasıdır.

Ney nedir? Sizin için anlamı ne? Ne ifade ediyor? Ney'i diğer sazlardan ayıran özellikler nelerdir? Ne farkları var? Neden?

Her şeyden önce TÜRK MUSİKİSİ yapısına ve ses sistemine en uygun enstrümanlarından belki yegânesidir. Benim için anlamı ruh âlemime doğru yolu açan, yaratılış gayeme ulaştıracak olan, hiçbir zaman gaye edinmediğim ancak araç olarak kabullendiğim musiki aletidir. Bu yüzden hiçbir zaman bir eğlence aleti olarak değil yukarıda zikredildiği gibi azami hürmet ve ta'zimin gösterilmesi gereken bir saz olarak kabullenmekteyim. Bu cümleden olarak diğer sazlarla arasındaki farkı belirtmiş olduğum zannımdayım.

Ney üflemek nasıl bir duygu? Ney üflerken neler hissediyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor? Örneğin bir eseri notadan deşifre ederken ya da bildiğiniz bir eseri ezbere çalarken en önemlisi de doğaçlama (emprovize) çalarken neler hissedip düşünüyorsunuz?

Bütün güzel sanatlarda olduğu gibi, icra edenin iç âlemini yumuşatan, aslında her insanın hayata, yaratılan her şeye sevgi ve muhabbetle bakmayı hissettiren bir duygu. Bir eseri deşifre ederken daima eser sahibinin ne anlatmak istediğini anlamaya çalışırım. İrticalen (doğaçlama) yaptığım icralarda ise seyr sırasında uyulması gereken musikimiz kaideleri dışında herhangi bir şey düşünmeden kendimi nağmelerin akışına bırakıp o anki ruh halimin tezahürlerine kendimi bırakırım.

Neyzen kime denir? Her üfleyen Neyzen midir? Neyzeni, Ney üfleyen herhangi birinden ayırt eden özellikler nelerdir? Neden?

Neyzen aşk ve ciddiyetle bu sazın ait olduğu tavrı dejenere etmeden san'atı san'at kılan değerlerin tümüne sahip olmuş, musiki âleminin de kabullendiği Ney icracılarına denir. Yukarıda zikredilen kriterlere uymayan, bu sazı icra ediyor olsa bile Neyzen değildir.

Siz Ney ile nasıl tanıştınız / karşılaştınız? Biraz o süreci anlatır mısınız? Kaç yaşındaydınız? Nerede gördünüz, nasıl bir ortamdı? Kim üflüyordu? Başka kimler vardı? Neler hissetmişsiniz? Neler düşünmüştünüz?

Türk musikisi, mensubu olduğum ailemde babamdan dolayı (babam üniversite yıllarında Saadettin Kaynak' a talebe olmuş, musikimizi yüksek seviyede bilen ve icra edebilen kişi idi) neredeyse bir hayat tarzı gibiydi. Günün her anında dolu dolu, en azından dinlemek şeklinde hayatımızdaydı. Dolayısıyla Ney'i ilk tanışım bu sayede muhterem hocam Niyazi Sayın'ı dinleyerek olmuştur. On beş yaşında Ney sazına, babam tarafından (kendisinde Neyzen Halil Can tarafından hediye edilmiş olan) bir Mansur Ney elime tutuşturularak başlamış oldum. O tarihlerde Konya'da görev yapmakta olan Neyzen Arif Biçer ile ilk Ney derslerine başladım. Daha sonra konservatuar yıllarında muhterem hocam Niyazi Sayın ve rahmetli Aka Gündüz Kutbay ile çalışmalarımı sürdürdüm.

Çevrenizde Ney üfleyen biri var mıydı? Daha önce Ney hakkında bir bilginiz, bir düşünceniz var mıydı? Varsa, neden böyle düşünüyordunuz?

Çevremde daha önce Ney üfleyen birisi yoktu. Ancak Ney hakkında ailemin musikiye olan yakınlığı derecesinde bilgim vardı.

Siz Ney üflemeye nasıl karar verdiniz / başladınız? Kimler neler etkili oldu? Bu süreçte Ney ile ilgili geleceğinize dair neler düşünüyordunuz?

Yukarıdaki sorularınızda bunun cevabı var. Ney tahsiline başladıktan sonra tek idealim, muhterem hocam Niyazi Sayın'a ancak yaklaşabilmektir.

Ney üfleyebilmek için belli bir inanca sahip olmak gerekir mi; bu inancı tanımlar mısınız?

Tabii ki bir inanca sahip olması gerekir. Zira dünyadaki bütün güzelliklerin, Yaradan'a ait güzelliğin tezahürü olduğuna inanıyorsak inançsızlıkla bunun bağdaşmayacağı kanaatindeyim.

Neyzenlik ve sufizm arasında nasıl bir bağlantı vardır?

Hz. Mevlana'nın insana benzettiği Ney, sazlıktan kesilen kamyşın anavatanına duymuş olduğu hasret ile Allah tarafından kendi bilinmekliği için dünyaya geldiğine inanan ve yine ona döneceği günün hasreti içinde olan, bu süreci bir müessese olan sufizmde geçiren sufi ile Ney arasında böyle bir benzerlik vardır.

Hz. Mevlana'dan önceki ve sonraki durumu değerlendirir misiniz?

Hz. Mevlana'dan önceki zamanlara da bakıldığında bu sazı daima dini merasimler içinde görmekteyiz.

Hz. Mevlana'dan önceki sufizmde ve tasavvufta Ney'in yeri nedir?

Sorularınız birbirine benzerlik arz etmektedir. Yukarıdaki paragraflarda cevabı mevcuttur.

Neyzenlerin genelinin mutasavvıf kişiler olmaları bir tesadüf müdür?

Kanaatimizce Ney sanki bir Burak (Miraç bineği) gibi yukarıda da bahsettiğimiz üzere bizi Yaradan'a götüren bir araç olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla hiçbir zaman gaye olmayan bu saz, Neyzenleri tasavvuf yolunda buluşturmuştur.

Ney yapımında materyal (kamuş) seçiminde nelere dikkat etmek gerekir; hangi cins kamuşlar daha uygundur?

Kamuşın sertliğine ve boğumlar arasındaki insicama dikkat etmek gerekir.

Ney'in bölümleri olan başpare, parazvane, yüksük hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Mesela başparesiz Ney olur mu; ya da başpare ve parazvanenin yapıldığı en iyi materyal nedir?

Başpare ve parazvanesiz Ney olur. Ancak Türk Musikisi Ney sanatkârları kendi üsluplarında ses elde edebilmeleri için başpare kullanmak zorundadırlar. Kullanmadıkları takdirde İran ve Arap Neyzenlerinin elde ettiği Ney sesinden farkı kalmaz. Parazvane Neyin açık olan iki ucunu kırılma ve çatlamalara karşı korumak için gereklidir.

Neylerinizin bakımını nasıl yaparsınız; onları nasıl muhafaza edersiniz?

Zaman zaman yağlayarak ve eğilmemeleri için düz bir satıh üzerinde bırakarak muhafaza ederiz.

Ney'in yapısı üzerinde en son değişiklik ne zaman yapılmış, sizce bugün bir değişiklik yapılabilir mi; bunun sebepleri nelerdir?

Neyin yapısı üzerinde bazı perdelerin daha doğru elde edilmeleri için ufak tefek oynamalar dışında tarih içerisinde de büyük değişikliklerin yapıldığını zannetmiyorum. Bu günde yapısı itibariyle çok iptidai gibi görünen ve fakat

Neyzenin bilgi maharetiyle buluştuğunda bir mükemmellik gösteren bu sazın bir değişikliğe ihtiyacı yoktur.

Daha çok hangi akorda (ahengde) Neyler kullanırsınız; diğer akortları da kullanıyor musunuz?

Daha çok Mansur, Kız Ney, Yıldız ve Müstahsen gibi akortları kullanıyoruz.

Ney'lerin dokuz boğum olmasının gerekliliği nedir?

Bu soruyu bir fizikçiye sormalısınız.

Sizce bugün Ney yapan ustalardan en önemlileri kimlerdir?

Mehmed Yücel, Mahmud Uğurlu Akdoğan, Ömer Özçelik.

Siz kendi Neylerinizi açıyor musunuz?

Seksenli yıllarda açıyordum.

Hangi Ney yapımcılarının Neylerini tercih ediyorsunuz; neden?

Yukarıdaki Ney yapımcılarının Neylerini tercih ediyorum.

Neyden çıkması gereken olgun ses nasıl olmalıdır tanımlar mısınız?

Kamış sesi hüviyetinden kurtulmuş hakiki Ney sesine dönüşmüş olmalıdır.

Ney sazının entonasyonu konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Ney yapılırken ölçülendirilmesi en doğru şekilde yapılmalı ve daha önemlisi Neyzenin beyinde yerleşmiş olan musikimiz sesleriyle doğrudan alakalıdır. Zira Ney her ne kadar perdeli bir saz gibi görünse de perdesiz bir sazdır.

Ney üflerken nefesin öneminden bahseder misiniz; nefes sesi gelmeli midir gelmemeli mi; bunun ayarı nedir?

Çok az da olsa nefes sesi olmalıdır. Çünkü diğer üflemeli çalgılardan Neyi ayıran özelliklerden biridir.

Sizce bir Neyzenin ne kadar olgunluğa ulaşırsa ulaşsın vazgeçmemesi gereken egzersiz nedir?

Sporcuların daima kondisyon üzere olma mecburiyetleri gibi bir Neyzen de uzun ses çalışmaları yapmak mecburiyetindedir.

İlk üflemlerde üstatların tavsiye ettiği uzun, düz ses ve dem üflemenin nedenleri nedir?

Neyden elde edilen sesin, yukarıda da bahsettiğimiz gibi, elde edilen sesi kamış sesinden kurtarıp asıl Ney sesi hüviyetine kavuşturmak sebebiyledir.

Neyde kesik üfleme var mıdır nerelerde kullanılır?

Neyde kesik üfleme olabilir, gerekli yerlerde kullanılabilir.

Üfleme sırasındaki fosurtu neden oluşur; bu makbul bir durum mudur ya da hangi durumda istenen hangi durumda istenmeyen bir şeydir?

Ses elde etmek için gerekli şiddetten çıkan nefesten oluşur. Bu nefes sese dönüşerek Ney sesi elde edilir. Fosurtu ne kadar fazla ise elde edilen ses o kadar az olmak durumundadır. Ney sesi karakterini oluşturacak kadar olması makbuldür.

Siz Ney üflemeyi nerden kimden öğrendiniz? Nasıl bir süreçti? Zevkli yanları, zor yanları nelerdi? [belki burada kısa bir anı anlatması istenebilir]

Yukarıda bahsedilenlerden bunun cevabını çıkarabilirsiniz.

O sırada Ney eğitim öğretim olanakları nelerdi? Hangi ustalar vardı? Ney eğitimi veren okullar var mıydı? Hangi okullar? Siz bu okullardan birine gittiniz mi? Gitmeyi düşündünüz mü? Neden evet / hayır?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Geleneksel Ney eğitimi nasıl bir süreçtir? Biraz bahseder misiniz? Bugün nasıldır? Geçmişle bugün arasında nasıl farklar vardır?

Geleneksel Ney Eğitimi diğer bütün geleneksel sanatlarımızda olduğu gibi bire bir hoca talebe yani usta çırak münasebetiyle olur. Geleneksel sanatlarımızın hiç biri yalnızca hazırlanmış metotlarla öğrenilemez. Bu gün usta çırak usulüyle yetişen sanatkarlar okullarda o sanatla ilgili yazılmış metotla yetiştirilmeye çalışılanlardan çok daha muvaffak olmaktadır. Zira o sanatın ve sanatkarın ruhu bir kitaptan ibaret olan metotta olamayacağından bu tarz bir eğitimle yetişen insan o sanatın ruhunu, sanat ahlakını anlayamaz ve alamaz.

Bir ustadan öğrenmekle, okulda öğrenmek arasında bir fark var mı? Neler? Her birinin artıları eksileri, olumlu olumsuz yanları nelerdir?

Bu sorunun cevabı bir öncekinde var.

Ustayı okulda hoca yaptığınızda, bu durumu nasıl tanımlamalısınız? Buna okullu eğitim diyebilir miyiz? Neden evet / hayır? Farklar nelerdir?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Okulda da geleneksel eğitim var; okulda eğitim yapılması, Ney' in geleneksel eğitimini farklılaştırmış mıdır? Nasıl? Bu fark nedir?

Geleneksel eğitim yapıldıktan sonra mekânın önemi yoktur.

Bugün Türkiye' de Ney eğitimi veren okullar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir? Neler düşünüyorsunuz? Yorumlarınız nedir?

Yakın dönemde yeterli olduğu söylenilemez. Zira artık konservatuarlarımızda sazındaki seviye ve kalitesinden önce İngilizce dil seviyesine göre hoca seçimi yapılmaktadır. Bu da ister istemez sazında en kötü olana hocalık hakkını tanımaktadır.

Bugün Türkiye' de Ney' in bulunduğu konumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ulusal ve uluslararası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tekkelerin kapatılışından itibaren sadece Mevlevi Tekkeleri'nde icra edile gelen Ney, klasik Türk müziğinin en kıymetli sazı olmuştur. Bu günlerde klasik Türk müziğinin dışında her tür müzikte tavrı ve ses tınısı tahrif edilerek kullanılmasını tasvip etmiyorum. Bu gün yurt dışında Ney sazı en üst seviyede ilgi ve itibar görmektedir. Ne yazık ki bu itibar ve ilgi kendi insanımızdan ve devletimizden göremiyoruz.

Sizce bugün Türkiye' de kaç çeşit Ney üslubu / tavrı bulunmaktadır?

Bu gün kıymeti olan tek Ney üslubu vardır. O da Neyzen Emin Dede'nin devamı olan muhterem Niyazi Sayın üslubudur. Bunun dışında kalan, üslup olarak kabul edilen varsa da hem musikimiz ses sistemi, hem de zevk-i musikimiz açısından kıymeti yoktur.

Bu üsluplar arasında nasıl farklılıklar vardır?

Bu farklılıkları burada anlatmamız mümkün değildir. Zira başlı başına bir konudur.

Alaylı ve / veya okullu olmanın bu üsluplara bağlı olarak farklı tavırların ortaya çıkmasında etkisi var mıdır? Nasıl?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Bunların ortaya çıkışı nasıl olmuştur? Hangi tarihlerde hangi dönemlerde bu farklılıklar oluşmuştur? Neden?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Kökenine, soy ağacına, kimlerden geldiğine dair düşüncelerinizi öğrenebilir miyim? Öncüleri kimlerdir? En önemli temsilcileri kimlerdir? Varsa sizi en çok kimler hangi yönleriyle etkilediler?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Sizce kaybolmuş üsluplar var mı? Bunların neden kaybolduklarını düşünüyorsunuz?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Klasik Türk Müziği dışındaki diğer müzik türleri içinde Ney' i kullanan ilk Neyzen ya da Neyzenler kimdir? Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir kopuş / kırılma mı yoksa bir gelişme mi? Neden?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Aynı üslupta üfleyen alaylı ve mektepli Neyzenler arasında bir fark var mıdır?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Sizce bugün klasik üslubu, tavrı sürdüren önemli Neyzenler kimlerdir?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Sizce klasik üslup tavrı dışında üfleyen Neyzenler kimlerdir?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Bunların birbirleri hakkında olumlu düşünmemelerinin nedenleri sizce nedir?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Ney'in geleceğini nasıl görüyorsunuz?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Ney'i kültürel yapısından soyutlanmış salt bir enstrüman olarak görebilir miyiz? Üzerinde değişiklikler yapılabilir mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Ney'in yapısı üzerinde deNeysel çalışmalar yapmak Ney'in kültürüne ve kimliğine nasıl etki eder? Olumlu olumsuz...

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Ney icrasında farklı türsel ve stilsel çalışmalara gitmek bu enstrümanın kimliğine nasıl etki eder? Ne katar, ne götürür?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Size şu an Ney bir metoda sahip midir? Ney metottan öğrenilebilir mi? Neden evet / hayır?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

Ney için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Neler? Gelecek Ney için neler getirecek?

(M. Sadreddin Özçimi bu soruya cevap vermemiştir)

İyi bir Neyzen geleneğin taşıyıcısı olarak geleneksel üflemei sürdürmeli midir, yoksa Neyde yeni arayışlara yönelmeli midir? Neler olabilir? Bu arayışların sınırı nedir?

Not: Bu son sorular silsilesine yazarak cevap verebilecek vakte malik değilim. O yüzden bu sorulara yazılı cevap veremiyorum. Size kolay gelsin.

İYİ GÜNLER

3.3. Ercan Irmak

Ercan Irmak ile yapılan röportaj, video kayıt tekniği ile kaydedilmiştir. Kendisinin ilk başta yaptığı açıklamaların içinde birçok sorunun cevabı olduğu için, konuşmaları sorular ile kesilmemeye çalışılmıştır. Tarafımızdan yapılan açıklama ve ekler parantez içinde yazılmıştır. Röportajın tamamı, videokasetlerin olduğu gibi çözümlenmesi sonucu yazıya geçmiştir. Ercan Irmak'ın biyografisi Ek-5 de verilmiştir. Kendisi ile yapılan röportaj aşağıdaki gibidir:

Rahmetli Aka ağabey (Aka Gündüz Kutbay) bana 1975 yılında bir Ney hediye etmişti. Beni onun evine götürmüşlerdi. İşte orada bir üfletmişti ve demişti ki –Ercan

bu üflemini sakın bozma, değiştirme demişti. Ben o an ne olduğunu fark etmemiştim, rahmetli Aka ağabeyin bana söylediğini; sonradan yıllar geçince bunu fark ettim ki o çıkardığım ses benmişim meğerse.

şimdi 1975’den 1980’e kadar sallantılı bir zaman geçti; çünkü ben Ney’i üfleyemedim; yani istediğim gibi alamadım, üfleyemedim. 1976’da Samed Selbini diye Lübnanlı bir Neyzenle tanıştım Libya’da, Aka ağabeyin bana hediye ettiği Ney’i ben ona hediye ettim. “Sen çok güzel üflüyorsun” dedim ve öylece serüven başladı. Sonra kaval yetmedi alınan parçalara, çünkü o zamanki parçalar dört-beş ses aralığında parçalardı. Ney, daha fazla ses kapasitesi olan bir enstrüman. Üç-üç buçuk oktav derler ama, esasında Neyde kullanılabilen hacim noktası iki buçuk oktavdır. Çünkü la’dan üstteki re’ye kadar; yani aşağıdaki dem sesindeki la’dan diğer bir üstteki la’ya bir oktav, sonra bir buçuk oktav daha yukarı çıkıyorsunuz, iki buçuk oktav ediyor. Ama genelde bu, Ney kitaplarında üç olarak gözüür ama değil. Kullanılabilen hacim noktası, kapasite iki buçuk oktavdır ki o da şöyle: Çok hâkim olmanız gerekir yukarıdaki re’leri-mi’leri çıkartmak için. Sazın kapasitesi de çok önemli. Dolayısı ile biz 80’li yıllarda albümlerde Ney üflemeye başladık. Hatta ve hatta klasik Türk müziği formatındaki kayıtlara Aka ağabey, Niyazi baba (Niyazi Sayın) giriyordu. Piyasa dediğimiz müziklerde de Orhan Gencebay’ın albümlerinde orada burada ben alıyordum. Tabii ki benim hiç hocam olmadı. Dolayısı ile hayatın getirdikleri, yaşadıklarımız size bir yol çizmeyi ya da bir yol kat etmeyi öğretti, öğretti demeyelim de yaşadığınızı aldınız ve siz de enstrümanınıza yansıtıyorsunuz. Dolayısı ile çıkardığınız ses de o oluyor, siz oluyorsunuz. Karakter olarak “ben o olacağım, şu olacağım” diye bir düşünce hiç olmadı. Yani ben Ney’i böyle almalıyım, şöyle olmalı, hiç böyle bir kaygı içinde olmadım. İddia da hiç söz konusu değildi. Yani “ben ondan iyi almalıyım” veyahut “onun daha üstünde olmalıyım” gibi bir kaygım olmadı. Daima biz nasıl güzel ses çıkartırız, sazdan nasıl olumlu sesler çıkartırız, ne olabilir; biz bu Klasik Türk müziğinde alınan enstrümanı başka bir yerlerde alabilir miyiz, kullanabilir miyiz ve denedik bunları. İşte, halk ezgilerinde de çaldık; güncel, popüler müziklerde de kullandık. Dolayısıyla bu alıştıklarınız, albüm çalışmalarınız size bir şeyleri (öğretiyor), yani okul oldu stüdyolar bizim için. Ve neticede bir tarz, şekil ıktı. Devamlı göz önünde bulunduğunuz için şimdi albümlerde orada burada hep siz alıyorsunuz; dolayısıyla sizinle büyüüp yetişen insanlar sizi merak edip, sizi dinlemeye başlayan insanlar

oluşturdu. Hoşlarına gidenler benimsediler, bağrılarına bastılar; hoşlarına gitmeyenler de “yok bu yanlış” dediler, “bu tarz Neyde olmaz” dediler. Benim o olmaz diyenlere de hiç söyleyecek lafım yok; çünkü hiçbir şey bir şekilde kısıtlı diye bir şey yok. Yani milattan önce 1800’lü yıllara dayanıyor Ney’in tarihçesi baktığımız zaman, yani bilinen nokta Sümerlere dayanıyor ama acaba ne çalınıyordu o zamanlar; nerede kullanılıyordu? Bize 13. yüzyılda Orta Asya’dan geldiğinde işte Mevlana Celalettin zamanı tasavvufta, tekkelerde, medreselerde kullanılmaya başlanmış. Burada kullanılan ulvi bir enstrüman, ulviliği nedir? Hakikaten dünyadaki en ilkel, en doğal saz. Çünkü topraktan çıktığı gibi üzerine delikleri açıyorsunuz ve bunu kullanıyorsunuz. Sizle nefesinizle bütünleşiyor, aracı yok. Bütün enstrümanlarda aracı var; gitarda pena var, tel var; bütün enstrümanlara baktığımızda aracı var. Ama Ney’e baktığımızda bir aracı yok. Direkt sizin nefesiniz, siz ve o. Dolayısı ile lafı fazla uzatmayalım. Şimdi Klasik Türk Müziği çok güzel bir üslup, tarz; gerçekten. Ben Ney çalan arkadaşlara hep şunu söylemişimdir: Klasik Türk Müziğini öğrenmek lazım, kesinlikle. Anadolu yani kendi kültürümüzü tanımamız lazım. Kendi kültürümüzü tanımazsak, o zaman sizin kimliğiniz ortaya çıkmaz. Çünkü yaşadığınız topraklardan aldığımız sesi siz doğru bir şekilde yansıtmalısınız karşı tarafa. Şimdi benim çok takdir ettiğim Neyzen arkadaşlarım var, ağabeylerimiz var, Niyazi babadan tut, işte Sadreddin ağabey (Sadreddin Özçimi) den tut, benim çok değer verdiğim Şenol Filiz; Şenol çok ortada bir yerde benim için. Şenol hem klasik Türk müziğini çok iyi çalıyor, hem de onun o süzgecinden başka tarafları da çok iyi çalabilen bir Neyzen, ama o formatı hiçbir zaman bozmadan. Onu dinlediğin zaman diyorsun ki; bu Şenol Filiz. Şimdi yılların getirdiği o birikimler, dolunlar da Ercan Irmak’ı getirmiş oluyor. O zaman siz “Bu Ercan Irmak” diyorsunuz. Sürekli beni dinlediğiniz için, bu tarzı çalan yoktu; çünkü böyle bir tarz benimle oluştu. Çünkü benim yaşam tarzım, benim dünyam. Ben demek hiç hoşuma gitmiyor ama fazla mütevazilik yapmayacağım. Bu benim yaşantım, benim çıkarttığım ses. Ve benimle büyüyen bir sürü Neyzen oldu mesela: Eyüp’ten (Eyüp Hamiş) tut, Hakan (Hakan Polat), Türker (Türker Dinletir), Başar (Başar Dikiciler)... Az bir zaman değil, otuz küsur senemi verdim. Otuz senede insanlar bir şeyleri alabiliyorlar sizden, görebiliyorlar; eğer veriyorsanız tabii. Dolayısıyla bu da bir tarz oldu. İşte Oğuz Abadan ile yıllarca çalıştık, hatta Anadolu ezgilerinde de çaldık, popüler müzikte de çaldık, caz da çaldık. Bu tarzı benimsemeyenler de var, ben öyle bakmıyorum. O kadar katı olmayacağım. Biz bunu her yerde çalalım; ben Ercan gibi çalayım, Tolga

“Tolga gibi” çalsın, Şenol “Şenol gibi” çalsın. Ha bunun bir üslubu var, karakteri var, eyvallah onu da çalalım. O zaten var o eserin içinde. Klasik Türk müziğinin koyu eserlerinde, tasavvufta kullandığımız eserlerde siz onu zaten kullanıyorsunuz. O tarz var içinizde. Onu zaten kimse yok edemez. Tolga var bir tane, o tarz tamam eyvallah o orada dursun ama Tolga’nın çıkarttığı bir ses var. Bunu yadsımayalım. Bu sensin. Ha bu böyle olmaz deyip de bir şeyleri kestirip atmak değil, bu tamamen tam tersi: “Tolga ne kadar güzel ses çıkarıyorsun” deyip üzerine gitmek lazım. Daha güzel şeyler, bu da teşviktir. Bir sürü yetişen çocuklar var. Maşallah bakıyorum şimdi acayip üflüyorlar. Yani benim gittiğim okullar var, şu aralar konserler yüzünden ertelemek durumunda kaldım. Hiç o kültüre haiz olmayan ama Ney’i benimsemiş. Onu da nereden benimsemiş? –“Arkından” (Arkın Ilıcalı-Mercan Dede). Arkın çünkü o kesime hitap eden rock, rap, o tarzları dinleyen insanların içine girdi. İstmeden, farkında olmadan, beklili de farkında olarak o insanlara Neyi tanıttı. Ben hiçbir zaman Arkın’ın Neyzenliğini konuşmayacağım, böyle bir şey söz konusu değil, herkes kendine göre bir değerdir. Tolga kendine göre bir değerdir, ben Tolga’nın Neyle eleştirisini yapacağım. Ha Ney ile ilgili Tolga ile münazara edersek o zaman bir şeyleri konuşuruz. Ama Tolga’yı alıp da “bak bu senden daha iyi çalıyor” veyahut “bu yaramaz” demeye hakkım yok. Tolga’nın kendi hissettiği vardır, kimse onun gibi olamaz ki; kimse de Ercan gibi olamaz, kimse Mercan Dede, Niyazi Sayın gibi olamaz. Niyazi Hoca’nın çizdiği bir yol var; bu size bir pencereyi açmıştır, size bir yol göstermiştir: “Çocuklar bakın bu yolu takip edin bu iyi bir yoldur”. Siz bu yoldan gidirsiniz; ama sonra o rampalarda, yollarda her zaman Niyazi Baba olmayacak. Bu yolda nasıl gideceğine sen karar vereceksin. Artık top sana geçiyor, sen karakterini yaşadıklarını, bu da zamanla olan şey. Yani insan birden bire Tolga gibi çalması mümkün değil. Birden bire oluşan bir şey değil, yaşadıkları birikimleri, acıları, tatlıları; yaşam kültürü diyelim buna, yaşamdan aldığı her şey ile o bir bütün oluyor ve bu karaktere yansıyor. O karakterde nereye yansıyor? Üflediğiniz saza yansıyor. Dolayısı ile bir şey çıkıyor ortaya. O zaman diyorsun ki bunu Mete çalıyor diyorsun, Şenol çalıyor diyorsun. Biliyorsun o karakteri tarzı biliyorsun. Burada amaç yarış değil. Biz de değerlendirme insanlar hep savcı gözü ile bakılır. Oysaki her şeyin bir güzel yanına bakacaksın. “Ercan şöyle, ama o böyle çalıyor.” ya kardeşim sen bundan mutlu musun, çıkardığın sestemutlu musun? Ben hiçbir zaman hiç kimsenin etkisi altında kalmadım. Ben kendim sazdan nasıl ses çıkartacaksam sazın o gövdesinden çıkan gerçek tını ne ise. Net bir

tını vardır sazdan çıkan. İlk önce onu bulup ondan sonda... Klasik müzikte bir üslup var işte nefes sesi ile beraber o sesi birleştirmenin yolları ama gerçek bir ses var sazda. O ne olacak? Onu bulmalıyız önce. Biz karşımızdaki talebeğe öğretirken önce sesin doğruluğunu öğretmeliyiz. Veyahut da doğru ses nasıl çıkartılır? Net, pürüzsüz, dümdüz, hiç nüanssız. Mesela Türk müziğinde adam solfej yaparken (burada Ercan Irmak sesli olarak yapılanlara örnek veriyor) Frekans dümdüz olacak. Şimdi bizde de deniliyor. Nüans olduğunu biz de biliyoruz be kardeşim. Dünyada bir orkestra ile birlikte çaldığımız zaman eğer armoni ya da akoru teşkil ediyor iseniz doğru ve düz ses basmak zorundasınız. Eğer ki nüanslı ve vibrasyonlu çaldığımız zaman o, armoniye bozar, o akoru bozar. Bir, üç, beş, dokuz içinden çaldığımız sesleri bozar o zaman. Ben şuna inanıyorum tabii ki bütün okullardaki eğitim sistemlerinde kullanılan Türk müziği üslubu dediğimiz gerçekten bu var. İşte Niyazi babanın sistemi var. Peki, Niyazi baba olmamış olsaydı ne olacaktı? X birisi çıkacaktı ortaya ve kendi sistemini koyacaktı ortaya. İşte mesela ben nüansı yaparken farklı mesela çok çeşitli nüanslar var. Diyaframdan yapılan nüans var, sazı sallayarak yaptığımız nüans var, kafa eğerek yaptığımız nüans var, ağızla, dudakla yaptığımız nüans var. Şimdi bir sazın teline basıp salladığımızda çıkan ses ile Neyi salladığımızda yapılan nüans gitarda da aynı bağlamada da aynı, bütün enstrümanlarda bu hareket var. Ney nefesli bir enstrümandır. Hem de çok dede bir enstrümandır. Ve siz onu kullanırken ki hareket noktanızda, vibrasyon yaparken, nüans yaparken bu farklı nüans sekilerini kullanabilirsiniz. Bravo Niyazi baba yanaktan ve dudaktan yapılan vibrasyon ve nüansı bulmuş, yanağı çekerek yaptıkları bir nüans sistemi var. Mesela alttaki fa'yı, fa#'i, mi'yi bulurken kafa ile bulmaya çalışıyorlar. O zaman arkadaki perdenin ne işi var burada? Benim bazı karşı olduğum noktalar var. Mesela karşı derken, acelite bir nota geldi size: Sol-Fa-Mi-Re-Do diyeceksin (burada "Fa-Mi-Re-Do"dan kastedilen ses dem sesler) nasıl yapacaksın, kafanı nasıl hareket ettireceksin. Oysaki ben, biz perdeyi kullanmayı öğreneceğiz aşağıda. Mi'ler Fa'lar perde üzerinde elinizle bulmalısınız. Tabii ki bu ileriki yıllarda... Şimdi Şenol bir şeyler hazırlıyordu, hep beraber oturup bunun tartışmasını da konuşmasını da yapacağız. Çünkü herkesin kullandığı bir sistem var. Mi bemollerdeki kullanılan sistem var. (Burada Ercan Irmak Ney ile görsel bir örnekleme vermektedir) ki, saba çalarken ki şuradaki Re'yi alıyorlar mesela. Ama burada farklı, burada farklı. (Burada Ercan Irmak Ney ile görsel bir örnekleme vermektedir.) Bunlar gibi yani. Şimdi Neyin yapısına ilişkin derken şöyle bir şey daha hatırlatayım: Ney üfleyen kişiye literatürde Neyzen

deniyor, ama her Ney üfleyen Neyzen değil. Her bağlama çalan bağlamacı değil tabii ki. Her Ney üfleyen de Neyzen olması mümkün değil tabii ki. Literatürde Neyzen deniyor ama baktığınız zaman halk dilindeki olgunluğa erişmişliğe farklı bakıyorlar. İşte, dede kime denir? Mercan Dede’de en çok rahatsız olduğum şey: “dede” lafına kızmışımıdır. Hiçbir şeyini eleştirmiyorum Arkın’ın. Çünkü “dede” çok yukarda bir tabir. Çok önemli; çünkü feyz alacağınız insanlara dede denir. Size yol gösterir, kararları verir, o doğruyu bilendir, ne bileyim hakikaten size yol gösterendir. Mesela Alevi dedeleri vardır, Bektaşî dedeleri vardır. Onlar niye dede olmuşlardır? O zaman her önüne gelen dede olsun mesela. Kendi kendine bu lakabı koysun. Hayır, dedelik unvanı farklı bir şey. Bir tek Arkın’ı eleştirdiğim, -rahatsız olduğum demeyelim de- keşke onu söylemeseydi. Belki de o popüleriteyi kazanmak için o lafı söylemiş olabilir ki öyle diyorum; çünkü dede olmadığına göre, yaş daha müsait değil dede olmak için. Biz daldan dala atladık, Ney’in yapısıyla ilgili her Neyzen... Benim üflediğim saz mesela doğru veyahut da yanlış... Neyzenin kendine göre kullandığı saz doğrudur. Ama sazın kendi arasındaki yapılaşma çok önemli. Mesela işte Türkiye’de bir sürü ne yapımcıları var. Benim için şu anda en başarılı gördüğüm Yücel Hoca’dır, Mehmet Yücel ustadır; çünkü sizin bütün fikirlerinizi alır cebine koyar. Onu hiçbir zaman göz ardı etmez. Yani mesela Tolga bir şey söylemişse “o bir şey hissetti, bir şey yaptı” deyip onun araştırmasını yapar, bakar, dener -ki kendi saz üfler. Ses eğitimini çok iyi bilir. Kızlarıyla beraber konservatuarı bitirmiştir, müziği bilir. Kızları konservatuar okurken “ben okuyacağım” deyip, okulu, konservatuarı bitirmiştir. Bilir yani, böyle bir adamdır. Klasik Türk müziğini bilir, nerden Neyi açacağını çok iyi bilir. Dolayısıyla bazı Neydeki metotlar vardır, açma metodu dediğimiz, ben bazı tabuları bozdum onda, dedim ki ben piyanoya göre istiyorum. Bırak Türk Müziğini, Türk müziğinde si’yi biraz yukarı kaldıracaksın, aşağı indireceksin, bırak ağabey ben onu istemiyorum. Piyanodaki ses nedir, ben bunu istiyorum senden. Biz bu topraklarda yaşayan insan olarak biz o komaları hissederek kendimiz buluruz zaten, buluyoruz. Ama artık dünya öyle bir yere geldi ki, biz çok sesli müzikler yapıyoruz, büyük orkestralarla çalışıyoruz. Ben piyasadan çekildim, çünkü istediğim hiçbir şeyi göremedim, istediğim hiçbir şeyi yapamadım, idealistlik yok, bir kere gençliğe verebileceğimiz hiçbir şey yok. Piyasada yapılan müziklerin hiç birisi güzel değil, bunu çok emin ve rahat söyleyebiliyorum. Herkes keseyi doldurmak için bu plağı nasıl sattırırız derdindeler, kimse güzel müzik yapmıyor, kimse güzel albüm yapmıyor, istisnalar var Erkan Oğur gibi, klarnetçi

kardeşlerimiz var, Serkan (Serkan Çağrı) gibi arkadaşlarımız var, o çocuğu beğeniyorum, güzel müzisyen, Şenollar var. Bunlar böyle büyük rakamlara çıkmazlar ama sürekli satacak, herkesin beğenisini kazanmış albümler. Bundan on sene önce diyordum ki Sezen Aksu, İbrahim Tatlıses, Orhan Gencebay hep birlikte sohbet ettiğimiz zamanlar diyordum ki, satmayacak albümler, öyle bir yere gelecek ki bu gençlik büyüyecek, çünkü gençliğe yönelik hiçbir şey yok. Siz hala sultan palamut zamanında kalmış lafları, sakızların içinden çıkan laflar vardır ya, tabiri caizse o tarz sözler, yok işte “iki iki daha dört eder”, “söylim mi söylemim mi”, o tarz. Belki kişisel bir eleştiri olacak ama acı bir gerçek. Ben bir müzisyen olarak, taşradan gelmiş, hiçbir şekilde hiçbir eğitim almamış bir kimse olarak söylüyorum. Keşke okullar olsaydı da biz de hepimiz okusaydık. Bugün okula ihtiyacımız var. Okullar kesinlikle yeterli değil, lafı şuraya getiriyorum, bugün bir sürü bu halkın yatı katı atı verdiği insanlar, isim yine söyleyebilirim burada Orhan Gencebay’dan tutun, Ferdi Tayfur’u, Müslüm Gürses’i, Kibariye’si kim aklınıza geliyorsa, kardeşim niye okul açmıyorlar bunlar? Bu kadar trilyonlar kazanıyorlar, niye okul açmıyorlar? Hiç yatırımları yok, yatırımları bir de insanlık adına olsun, hep yat alayım, at alayım, kat alayım, araba alayım, lüks villam olsun... Yarın öbür gün ölüp gideceksin, ne olacak? İki buçuk metre patiskaya sarıyorlar, imamın kayığına bindirip gönderiyorlar. Hiçbir şey yok. Ama okul, Allah razı olsun Tolga’ya, ne güzel bak okul açtı, çocuklar size dua edecekler, okulda okuyacaklar, büyüyecekler, bir gün onlar çok iyi bir yerlere gelecekler, sizin adınız hep olacak, hep söylenecek, böyle insan olmak varken müziğe karşı hiçbir katkıları yok. Ben bu aklımla Türk müziğine, ben Türk müziğini iyi bilen birisi değilim. Senden öğrendiklerim, oradan öğrendiklerim buradan öğrendiklerimle bir şey yapmaya çalışan insanım. Hiç bilmiyorum anlamında değil bu ama ben bu bildiklerimi... Ben dünyanın her tarafında çalışıyorum, Londra’da, Berlin Filarmoni’yle de çaldım, dünyanın neresine gidersem gideyim Türk müziği çaldım, dede efendi çaldım, Tamburi Cemil Bey çaldım, Anadolu ezgileri çaldım ve büyük orkestralarla ve Türk Müziğinin yüceliğini o zaman daha iyi görüyorsun, yazıldığı zaman. Yani iyi bir kompozitör bunu yazdığı zaman, ki İlyas Mirzayev bu işte çok büyük yol aldı. İnanın bana Türk Müziği uyuyan bir dev, Anadolu ezgilerimiz uyuyan bir dev, onları uyandıralım, onlar zaten var, bir şey yapmıyoruz, onlar zaten var. Bunu sunmak var, bir tepsiye koyup sunacaksın. Türk müziğini eğer güzel sunarsanız, bizde benlikçilik çok fazla, enstrümanı çalarken de ben, herkes ben yukarıda olayım, beni görsün, bu benlikçilik

çok önde olduğu için biz her zaman bunda başarılı olamıyoruz. Kolektif müzik yapmalıyız, biz bunu beceremedik; bu meclise de yansıyor.

Hz. Mevlana'dan önceki durumla sonraki durumu karşılaştırır mısınız?

Mevlana'dan önceki durumu bilmiyoruz ki. Orta Asya'da kullanılıyordu bize gelmeden önce, orta Asyalılar nerelerde kullanıyordu? İşin doğrusunu söylemek gerekirse Orta Asya'da çaldım her yerde çaldım, Kazakistan, Özbekistan, Türkistan... Ama araştırmasını yapmadım, bilirkişileri karşıma alıp konuşamadım. Esasında sormakta fayda var. Çok güzel bir soru sordun. Ondan önce ne çalıyordu? Ondan önce de insanlar kendi özündeki müzikleri çalıyorlardı. Bugün şimdi Mısır'a baktığın zaman Suudi Arabistan'da çalınıyor, Mısır'da çalınıyor, Fas, Cezayir, Tunus yani bizim çevremizdeki bütün komşularımız çalıyor. Ama herkes kendi hissettiklerini mi deyim, herkes kendi özündeki müzikleri çalıyorlar. Dinsel, tabî ki dini müziklerimiz var ama oraya yönelmiş midir, yönelmemiş midir; onu tam bilemiyorum. Bu sanırım kendi ezgileri, halk müziği olsun bestelerde olsun kullanılan bir enstrümandı demek ki.

Peki, Ney dokuz boğum olmalı mıdır, neden dokuz boğum?

Şimdi güzel bir noktaya temas ettin en doğru şekilde sana cevap verebilecek olan Yücel Ağabeydir (Mehmet Yücel). Neden dokuz boğumdur? – sesin içindeki o burgulardan boğumlara çıkarak vuran sesin titreşimi oluşturup ondan çıkacak olan sound belki de. Tam net olarak söylemiyorum ama beni ilgilendiren taraf, Neyde ses kutusu vardır. Benim için en önemli nokta orasıdır. Yani gövde çok fazla ilgilendirmemekle beraber – tabî ki vardır, buranın da önemi vardır- ama ses kutusundaki hareket beni çok ilgilendiriyor. Mesela o içerideki birinci boğumun küçük kalıp da perde kadar delik açılması, üst oktavların çıkmasını sağlıyor. Eğer siz dümdüz orayı da delmiş olsaydınız yukarıdaki oktavları alamayacaktınız, çıkmayacaktı. Oktavların çıkmasını sağlıyor. Boğumların oluşumu da o ses titreşiminden çıkan bir sound oluşturuyor. Yani, o gizlilik işte. Boş borudan da alüminyumdan, plastik borudan yaptım, acayip tonlar elde ettim; ama kamıştan çıkan çok garip bir gizem var, natürelilik var, öyle söyleyeyim. Ben kamıştan Ney yapmadım, yapamaz mıyım? Yaparım ama işi erbabına bırakmak lazım. Nasıl istediğimi anlatıyorum, onlar yapıyorlar bana. Dokuz boğum oluşundaki neden, sazın dengesi ile ilgili, yani sazın o kurulumu ile ilgili. 26 eşit parçaya bölüyorsunuz,

tekrar çıkan rakamı 4 ile çarpıyorsunuz, ikiye bölüyorsunuz; böyle bir sistem var. Sanırım bu dokuz boğum, kamışı yukarıdan aşağıya kestiğiniz zamanki denge unsurunu sağladığı için de olabilir. Sekiz boğumdan da yapıldı, on iki boğumdan da yapıldı; çok güzel neticeler aldım. Bende piccolo (nısfıye) sazlar var, on iki boğum, on bir boğum, on üç, yedi, sekiz boğum var. Baktığınız zaman bunlar da dengeli. Yani benim kafamdaki bazı şeyleri çürütüyor bu Neyler.

Bunu tasavvufa dayalı olarak, sayılar prensipler ile ilgili olarak yapmış olabilirler mi?

Yok sanmıyorum öyle bir şey olsun. Şunu şöyle söyleyeyim; o zaman, evveliyatta da tasavvuf var mıydı? **Daha önce dokuz boğumlu muydu?** Şimdi Philadelphia Üniversitesi'nde sergilenen bir Ney var, Sümer mezarlığında bulunmuş. Ona bakmak lazım. Dokuz mu, yedi mi, Sekiz boğum mu, böyle bir matematik var mıydı, ona bakmak lazım. Biz Ney yapım konusunda çok ilerdeyiz, dünyanın en güzel kamışlarına sahibiz. Teknik olarak da biz bu konuda çok iyiyiz.

Bir de başpare konusu var, bildiğim kadarı ile siz her iki türlü de: hem başpareli hem başparesiz üflüyorsunuz; başpareli, başparesiz Ney'in farkı var mı sizce; ne avantajı, ne dezavantajı vardır, karşılaştırır mısınız?

Dezavantajı yok, avantajı da şu var, avantaj olarak gördüğümüz: Neylerin kuturları, iç hacimleri hepsinde farklı. Pozisyonları değişik. Saz genişledikçe başparesiz üfleme zorluğu başlıyor. Dolayısıyla (başpareyi) bulan bunu o şekilde değerlendirmeyi yapıp böyle bir parça yapmış ki o üst noktayı ne kadar geniş olursa olsun üfleme noktasına göre ayarlanmış. Sizin rahat üflemeniz açısından, size faydası bu var (başparenin). Dezavantajı şu: ben saz da natürelliği severim. Biraz önce dedik ya, aracısız olmalı. Ben düne kadar başparesiz kullanıyordum, hala da kullanıyorum. Yani iki, üç tane sazım vardır başpareli, diğerleri başparesizdir, natürel. Başparenin tınıyı matlaştırdığını düşünüyorum. İster istemez herkes bunu fark edemese bile matlaştırıyor başpare. Tamam, rahat üflüyorsun. Başparenin içinde bir bombe vardır. Klasik Türk müziğindeki o formatı yakalamak için o yapılır, içi açıktır. Ama sazın gerçek gövdesinden çıkan tını o değil. Çıkar onu, boş üfle farklı bir tını çıkar. O zaman gerçek tını nedir? Sazın kendi bünyesinden çıkacak olan tını beni daha çok ilgilendiriyor. Ama ona da, başpareye de karşı değilim. Olmalı, üflerken daha rahat oluyor.

Siz kendiniz Ney açıyor musunuz?

Ben kendim Ney açmıyorum, doğrusunu söylemek gerekirse. Tabi ama bir sürü madenden, plastikten her şeyden yaptım, süpürge borusundan bile yaptım.

Neyde entonasyon konusunda ne düşünüyorsunuz?

Üfleme şekilleri var. Kimisi dudağımı uzatarak üfler, kimisi içe çekerek üfler, bu bir mesafedir. Neydeki açkı ile ilgilidir, dudağınızı uzatıyorsanız yukarıdaki sesleri pesleştiriyorsunuz demektir. Dolayısıyla üflemede sertlik oluşacaktır. İş kişinin kendisinde bitiyor. Şöyle söyleyeyim: Neyi üfleyenin kulağı çok iyi olmalıdır. Çünkü biz akort sazız, biz her şeye uyum sağlarız. Ben 440 çalıyorum. Senfoni orkestrasında 442 çalıyorum. Almanya'daki bir orkestra ile çaldığımda 443 veya 444 çalıyorum (Ercan Irmak 440, 442, 443 ve 444 numaraları ile La sesinin frekansını kastetmektedir) yani bu tamamı ile sizin ile ilgili. Bir de bu arada seslerin kendi arasındaki akordu çok önemli yani sazda la ile re arasındaki, do ile sol arasındaki.

Sizce bir Neyzenin ne kadar olgunluğa ulaşırsa ulaşsın hiç bırakmaması gereken egzersizi ne olmalı?

Tek olarak adını koyamazsın egzersizin. Neyi bir kere her gün iki saat üflemeli, gam çalışmalı. Bütün gamları. Ben şuna inanıyorum. Okuldaki talebelerime de önerdiğim şu oldu: Ben batıyı hedef alırım -hedef derken Batı'nın temasını-. Nedir bu tema? Notayla ilgili teorik temayı kastediyorum. Minör-majör kalıplarındaki yayılımlar. Bir de makamsal seyirler vardır, onu zaten öğreneceksin, sen bu topraklarda yaşıyorsan makamı bileceksin. Ama bizde transpoze olayı yok. Klasik Türk müziğinde bazı farklılıklar var La'ya Re dedikleri, Re'ye Sol dedikleri gibi. Dünyanın kabul ettiği La sesine farklı deniliyor. Üç ses aşağı, beş ses yukarı gibi. Tamam, bunları öğrenelim ama bunları dünya literatüründe kullanamayız. Do, Do'dur; La ise La'dır. Biz entegremizi dünya standartlarına göre yapmalıyız. Biz eğer ki büyük orkestralar içinde çalıyorsak, tek başımıza çalmıyorsak entonasyonumuz piyanoya göre olmalı. Sabit akorttur çünkü piyano. Biz çalışmalarımızı piyanoya göre yapmalıyız. Kanun da var bizim müziğimizin akordu ama kanunun da akordu gidicidir, bozular. Ama piyano diğer enstrümanlar gibi değildir; piyanoyu yerinden oynatırsan akordu bozular. Biz piyanoya göre akort olmalıyız, dünyaya göre notalarımızı kullanmalıyız. Transpoze geldiği zaman, Neyde transpoze çok zordur. Tınlama noktaları vardır.

Nihavendi ‘Sol’ üzeri çalarsın, ‘Re’ üzeri çalarsın, ‘La’ çalarsın. ‘Si’ de çalarsın ama hicazda uşak ile nihavendi ‘si’ çaldığın zaman, uşaklar hicazlar güzel tınlayan noktalara gelmeyecektir. Ama Re minör çaldığın zaman ‘La’ya tekâmül edecektir uşaklar, o zaman tam yerine gelecektir. Yani buraya egzersiz meselesinden geldik. Gamlar ‘la’dan, ‘sol’den başlayıp gidebildiği yere kadar, yukarıya kadar gidecek. İlk önce minör, muhayyer kürdi dizileri, majör diyebileceğimiz rast dizileri, rast ile başlanır, Türk müziği kalıpları için konuşuyorum ama majör ile başlayıp, ta yukarıya kadar çıktın, re ye kadar çıktın. Re den aşağıya tüm sesleri yürüdün, bu sefer aynı sesleri minör olarak çıkıyorsun. Vurguları var, bağlar var tu’lar var, ku’lar var tuku’lar var.

Neyde kesik üfleyiş var mıdır?

Olmaz mı? Müzikte her şey var. Şimdi Sadi Işıl muhayyer kürdi saz semaisini yapmış. Siz staccatoları nasıl çalacaksınız, trilleri nasıl yapacaksınız? Bu tekniği çalışmazsanız, o formatta kalırsanız ağır, bağlı huşu içinde giden. O zaman bu teknikleri çalmak zor oluyor. Batıyı, batıyı okumak lazım, kesin.

Okulların nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olduğunu söylemiştiniz.

Ben ne biliyorum ki karşımdakine ne vereceğim. Şimdi bak nereye geliyoruz. Herkes bildiğini öğretiyor. Okullarda Şimdi Süleyman bizim arkadaşımız (Süleyman Erguner) ben aldım kitabını (Ney Metodu) anlayamadım hiçbir şey. Ben Ney üfleyen birisi olarak anlayamadım. Bunu yeni yetişecek bir çocuk nasıl anlasın. Bana çok kısa yoldan, çok pratik yönden üflemesini öğreteceksin. Bana çok kısa yoldan mekanizma üzerindeki sesleri tarif edeceksin, nasıl basarım nereye ulaşırım. Bunu bana öğreteceksin.

Bugün Türkiye’de Ney’in bulunduğu konumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ulusal ve uluslararası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

İnanılmaz. Şu son yıllarda Neye karşı ülkemizde olduğu kadar yurt dışında da ilgi alaka çok fazlalaştı. Biraz da burada insanların, dünya ülkelerine baktığımızda manevi duygularını yitirdiler. Teknoloji, teknoloji, teknoloji tıkandılar. Yaptıkları müziklerde de yaşantılarında da. Bu Amerika’ında da, Avrupa’ında da, bunalıma girdiler. Şimdi herkes kendi özünü arıyor. İnan buna bu böyle. O yüzden de maneviyatı ilgilendiren bir enstrüman olduğu için birazda, tamamı ile doğal, doğadan çıkan bir enstrüman olduğu için onun da bu ulviligi insanlara çok cazip geliyor. Biraz

da bu Neyde, bizde daha tasavvufa yönelik kullanıldığı için insanlar daha fazla benimsiyorlar, dünyalarına koyuyorlar, ondan daha değerli oluyor.

Sizce bugün Türkiye’ de kaç çeşit Ney üslubu / tavrı bulunmaktadır?

Onu şöyle değerlendirebiliriz: klasik Türk müziğinde kullanılan üslup, aşağı yukarı tasavvufta kullanılan üslubun içinde. Birbirlerinin içinde olan üsluplar bir de kişilerin kendilerine has çalışma şekilleridir. Ben bunu üslup olarak değerlendirme yapmayayım. Biraz iddialı bir şey olmuş olacak. Ney enstrümanını üflüyorsa birisi mutlak ve mutlak o üslubu klasik Türk müziği üslubunu öğrenmeli ve onu çalmalı ondan sonra kendini çalmalı. Yani siz önce öğrenmeniz gereken Türk müziğindeki o formatı öğreneceksiniz çünkü o zaman sazın içine daha iyi giriyorsunuz, sazı daha iyi benimsiyorsunuz. Ve ondan sonra artık bir şeyler öğrendik, bir şeyleri çalılıyorsunuz ama Tolga’nın bir yaşam tarzı var. O Tolga gibi Do# i çıkartır. Tamam do# oradaki do# de onun bir nüans şekli vardır, hissetme şekli vardır. Ben bir Do ile Re arasında iki sene ağladım. Hariprasad (Hariprasad Chaurasia) diye bansuri çalan bir adam, Do ile Re basıyor, bu kadar. İnanamazsın, adam yetmiş yılını o Do ile Re arasında sıkıştırmış koymuş, sana sunmuş, aman Allahım, bu nasıl bir şeydir? Bu kadar mı güzel olur? Yaşam başka bir şey. Yoksa okulu bitiriyorsunuz, en iyi derecede, en üst düzeyde bitiriyorsunuz. “E hocam” diyor adam “ben Berkeley’ i (Berkeley College of Music) bitirdim, hem de çok iyi derecede, haydi konser verelim şimdi seninle.” Hocası diyor ki “Git şimdi New York sokaklarında pavyonlar var, barlar var, oralarda çalacaksın dört beş sene” diyor. “Ondan sonra senle çalarız” diyor. “Ama olur mu hocam” diyor adam, “ben Berkeley’i bitirdim”. Hoca “sen gideceksin” diyor. Adam kızıyor fakat gidip barlarda çalmaya başlıyor. Ve yıllar sonra barın birinde hocası adamın karşısına çıkıyor. Hocası alıyor gitarı, o da piyanonun başına geçiyor, çalmaya başlıyorlar. Adam öyle bir olmuş ki... Yani o acıyı yaşayacak, o hengâmeleri yaşayacak, onlarla iç içe olacak. Matematik olarak bir sürü şey öğrenebilirsin ama icraat, icraat önemli yaşamak önemli. Yaşamadan bir şeylerin acısını tatmadan bir şeyleri öğrenmeniz, fark etmeniz mümkün değil ki. Müzik de öyle değil mi? Ben istediğin kadar anlatayım sana, bir Do ile Re arasında ağlanır mı iki sene diye gülersin. Ama gerçekten öyle. Sevgi en güzel, sevmek.

Sizce kaybolmuş üsluplar var mı?

Kaybolmuş bir Türk müziği var. Kaybolmuş Türk müziği üslubu var. Şimdiki yapılan Türk müziklerinde sarhoş ağzı görüyoruz, meyhane tarzı görüyoruz. Televizyonlarda okuyan şarkıcıları görüyoruz. Türk müziği altında sanatçı diyor. Mesela biz de sanatçı kavramı da çok farklı. Hülya Avşar'ın altına da sanatçı yazılıyor, Seren Serengil'in altına da sanatçı yazılıyor. O zaman Van Gogh, Tchaikovsky, Beethoven; Hacı Arif Beyler, Dede Efendiler, Tamburi Cemil Beyler kim oluyor, eğer onlar sanatçıysa? Yani kaybolmuş bir Türk müziği üslubu var. Bekir Sıtkı Sezgin'den sonra iş bitmiştir. Rahmetli öldü, Türk müziğinin o karakteristik özelliği bitti. Şenol Filiz beni evine davet ettiğinde yüz yıl, elli yıl, atmış, yetmiş yıl önceki taş plakları dinletti bana, ağlamaman mümkün değil. Türk müziği ne biçimmiş, Türk müziğine hayran oldum. Ne biçim vibrasyonlar, ne biçim kalitedir, ne biçim bir klaslıktır, ne biçim bir ustalıktır. Şimdi okunan Türk müziği var ya, hava gazı diyorum. Tamburi Cemil Bey'in dinlediği bir zurnacı Emin var. Çanakkale'ye gidiyormuş, Edirne'ye. Adam bir zurna çalıyormuş, Tamburi Cemil Bey'in çaldığı tambur gibi. Türk müziği üslubunu öyle çalıyor, Tamburi Cemil de onu dinlemeye gidiyor. Türk Müziği ne kadar yüceymiş. Türk Müziği bozuldu.

Ney'in geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Geleceği görmek çok zor bir şey tabi ki, bir kere sosyal ve ekonomik açıdan Türkiye çok zor şartları yaşıyor. Çünkü gençliğe ne verirseniz ileride göreceğiniz odur. Çünkü çok yazıktır ki hiçbir şey verilmiyor diyebilirim. Herkes kendi amaçlarıyla kendi imkânlarıyla bir şeyler yapmaya çalışıyor ama okullardaki eğitim sistemi bir kere ezberciliğe dayalı bir eğitim sistemi; okuldan ayrıldığı zaman da her şey bitiyor. Bir sene sonra o okuduklarınızın hepsi buhar olup uçuyor kafadan, gidiyor. Tamam, teorik olarak bir sürü şeyler öğretiliyor ama icraata dayalı bir şey yok. Şimdi konservatuarda adam çatır çatır okuyor notayı, bir papağanı da çağır okusun notayı. O değil ki ezber oku oku oku notayı, arızalar ne alıyor, şunu alıyor, hepsini biliyor bravo ama icraat yok.

Ney'in yapısı üzerinde deNeysel çalışmalar yapmak mümkün müdür?

Ben bu zamana kadar çok şeyler yaptım denedim. Alta bir perde açtım. Hatta bir mekanizma koydum, bunu çoban kavalında da yaptım. Bu arada çoban kavalının bünyesini de değiştirdim ben. Yani çoban kavalını piyanoya uyarladım. Piyanodaki sesler ne ise –kromatik gidiyor bütün sesler- çoban kavalında böyle bir şeye ulaştık.

Bu zamana kadar, bundan yıllar öncesine kadar yani şöyle söyleyeyim: on sene öncesine kadar çoban kavalı çok bozduktu. Ney'e Mi bemol perdesi ilave ettim. (arka perdeye) Fa ve Fa# perdesi ilave ettim; Fakat yok, saza ne yaparsanız yapın, sazi bozuyorsunuz. Özünü bozuyorsunuz ve çalamıyorsunuz.

Sizce Ney şu an uygun bir metoda sahip mi? Ney metottan da öğrenilebilir mi?

Birebir birileriyle, bir usta ile çalışmak daha mantıklı ve daha doğru. Çünkü Ahmet Kaya diye bir arkadaşımız yazdı onu biraz daha yakın buluyorum, doğru buluyorum. Açıklamalarıyla öğretileriyle daha uygun görüyorum. Ama tabii ki metodun faydası var. Kişi metodu kendi birikim ve bildiklerinden uyarlayarak yapar. Oysaki biz bunu Şenol Filiz ile oturup konuştuğumuzda biz böyle birkaç tane Neyzen bir araya gelip bunu aylarca hatta yıllarca diyelim; çünkü öyle bir şey yapacaksınız bu ebedi kalacak bir şey olacağı için biz çok doğruyu bulup, doğru derken bu zamana kadar olan birikimleri doğru aksedip oraya doğru yazmak. Mesela Mi bemol perdesinin bir sürü basma şekilleri var. Yani beni kısıtlama böyle basmakla. Veyahut da şöyle tutacaksın böyle tutacaksın diye kısıtlama veyahut da illaki başpare olacak diye bir kural yok. Başpare olmadığı zaman Ney olmuyormuş! Biz de böyle bir şey var! Yeterli metot yok. Her enstrüman gibi kitaptan bir şeyleri öğrenebilirsiniz ama hiçbir enstrüman gibi değil. Ney birebir hoca ile istişare edilerek, oturup sohbet edilerek paylaşılarak öğrenilebilecek bir enstrüman. Meşk edilerek, kesinlikle meşk edilerek. Kitaptan ne kadar öğrenebilirsiniz. Teorik olarak öğrendin ama tariflerle hiç bilmeyen bir adam nasıl yapsın? Çok zor. Sen benden bir kere gördüğün zaman bir saniyelik iş. Senin bir sene uğraştığın şey, bir saniyede iki saniyede halloluyor.

Ney için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Neler? Gelecek Ney için neler getirecek?

Ney hep var olacak, güzel taşındığı müddetçe hep var olacak bu da yetişen talebelerin, ustaların var oluşuyla ilgili. Bugün oyma sanatı İstanbul'da Ermenilerin elindeydi, şimdi her şey fabrikasyon oldu, evvelden el sanatları vardı, bugün bitti, niye bitti, yok oldu, çünkü ustalar yok oldu. Yetişenler de para kazanamaz oldu. Yani tabi ki ekonomiye çok dayalı bir şey ama ustalar var oldukça talebeler de var olacaktır; talebeler oldukça da Ney hep var olacaktır.

İyi bir Neyzen geleneğin taşıyıcısı olarak geleneksel üflemei sürdürmeli midir, yoksa Neyde yeni arayışlara yönelmeli midir? Neler olabilir?

Her ikisi de olmalı, yani siz kendi geleneksel özünüzü bilmelisiniz. Tabi ki Neyin karakteristik olarak getirdiği bir üslubu var, biz onu bilmeliyiz, yani Neyi üfleyen, üflemek isteyen, onunla yetişip büyüme isteyen insanların bir kere kendi özündeki, sazın getirdiği o karakteristik özelliği, gelenekselliği bilmesi gerekir. Ondan sonra arayışlar, zaten kendi kendine gelecektir.

Genel olarak farklı üsluplardaki Neyzenlerin birbirlerine karşı olan olumsuz tutumlarının sebebi nedir?

Bilemiyorum, bu zamana kadarki olan yaşadıklarım da ben böyle bir şey düşünmedim. Neyzenler arasındaki bu durumu düşünmek istemiyorum, ama var biliyorum. Mesela benim hiç tanımadığım insanlar beni eleştiriyor. Ney öyle mi çalınır, çalınır çalınmaz boş ver, sen iyi yanlarına bak, bir şeyler öğrenmeye çalış ya da ben senden bir şeyler öğreNeyim. Müzik alış-veriştir, illa ki senin virtüöz olman gerekmiyor. Öyle bir şey yaparsın ki ben senden bir sürü şey öğrenebilirim veya sen benden bir sürü şeyler öğrenebilirsin. Bizde herkeste bir bencillik durumu söz konusu. Hocaların öğrendikleri şey var: hocaları diyor ki, çocuklar sakın piyasadaki gibi üflemeyin, ya da Ercan Irmak diye birisi var, sakın öyle olmayın deniliyor. Oysa ki sen onu söylerken niye öyle söylüyorsun? Neden? Nedenin açıklamasını yap. Çocuklar Klasik Türk Müziğinde bir format vardır, Neyin bir üslubu vardır, o üslupta çalınır. Gerekirse siz o üslubu da çalabilirsiniz. Yani bu şuna benziyor: Dede Efendi, Hacı Arif Bey veya Tamburi Cemil Bey'i çalın da Tchaikovsky'i, Bach'ı veya Mozart'ı çalmayın. Niye kardeşim? Bunlar dünyaya gelmiş, çok özel insanlar. Müziğe hizmet vermişler, çok güzel emekler vermişler, ne demek yani, senin şahsi tutarsız tavrın yüzünden... Bu saçmalaktır bence. Bu ayrım hep var. Hani meyve veren ağaç hep taşlanır ya tabiri caizse. Siz ne kadar güzel bir şeyler yapmaya çalışıyorsanız... Biz Fahir Atakoğlu'yla birlikte başladık; 1995'te sonra baktım İlyas (İlyas Mirzayev) yazıyor, yazık değil mi, İlyas Türk Müziği yapacak, Türk Müziğine hizmet edecek ve gerçekten de yazdığı eserleri dinlediğin zaman mutluluk duyuyorsun. Niye birisi daha çıkıp yazmıyor? Biz maddi veya manevi kendi imkânlarımızla bir şeyler yapmaya çalıştık, hiç kimse bize yardımcı olmadı. Sağ olsun şu anda destek olanlar var. Biz insanlara güzel bir şeyler sunmak istiyoruz, iddiamız da yok. Biz müzik yapmaya çalışıyoruz, biz müziği öğrenmeye çalışıyoruz, insanlara güzel bir şeyler sunmak istiyoruz. Bir az önceki konuşmalarımızda hakikaten çok iddialı laflar konuşmuş da olabilirim ama aslına baktığın zaman hiç

iddialı değil, tamamen içimdekileri söyledim ve kesinlikle benim dediklerim doğrudur diye bir kavram yok. Ben böyle düşünüyorum, ben Neyi böyle üflüyorum, sen beğenirsin, beğenmezsin, bu senin bileceğin iş. Beğenmeyebilirsin, tamam, herkes kuru fasulyeyi beğenmek zorunda değil ki. Sen de beğenmeyebilirsin benim üflediğimi ama kötü diyemezsin. Onu demeye hakkın yok, Tolga Ney üflüyor, ben beğenmeyebilirim ama kötü demeye hakkım yok. Sen gider Niyazi Sayın'ı seversin, Ercan Irmak'ı sevmezsin; benim buna kırılmaya hakkım yok ki. Bunu çok doğal ve normal karşılamanız lazım. Sevmek zorunda değiliz ama saygı göstermek zorundayız. Biz bunu yapmazsak hiçbir zaman ne müzik yapabiliriz... Hiçbir şey yapamayız.

3.4. Arkın Ilıcalı (Mercan Dede)

Arkın Ilıcalı ile röportaj kendisinin yurt dışında bulunmasından dolayı e-posta (e-mail) yolu ile yapılmıştır. Kendisinin yönlendirmesi üzerine biyografisi kendi web sitesinde alınarak kullanılmıştır. Biyografi Ek 6 olarak ekler bölümünde bulunmaktadır. Konu hakkındaki sorduğumuz sorular ve cevapları aşağıdaki gibidir:

Ney nedir? Sizin için anlamı ne? Ne ifade ediyor? Ney' i diğer sazlardan ayıran özellikler nelerdir? Ne farkları var? Neden?

Ney sazının ne anlam ifade ettiğini anlatmak benim gibi kendisini hala bu sazda ilkokul birincisi sınıftaki bir öğrenci olarak gören birisi için çok zor. Sanırım benim için ne anlam ifade ettiğini cevaplamam en azından daha samimi olacaktır. Benim için Ney insanın kendisine tutabileceği en güzel aynalardan biri; aynı zamanda “kendi” ile kendi dışında kalan her kavrama arasındaki çok güçlü bir bağlantı, bir araç. Ney sesi benim için, yaşamın bildiğimiz ya da bildiğimizi sandığımız boyutları ile bilmediğimiz, görmediğimiz ama içten içe var olduğunu hissettiğimiz boyutları, derinlikleri arasında çok önemli bir geçiş noktası. Neyi diğer sazlardan ayıran, özellikle Ney olması. Belki de toprakla bağlantısını en az yitirmiş, insan elinde en az işlenip sekil değiştirmiş bir saz olması. Ney yaşamaya devam eden, topraktan koparılmış olmasına rağmen yaşamına, gelişimine, var olmasına devam eden bir saz. Bu anlamda, aslında Ney'e bir saz olarak bakmaktan vazgeçebilirsek, hayatın farklı boyutlarının sırlarını bize aktarma, bizle paylaşma gücüne sahip bir anahtar, bir haberci olduğunu fark edebiliriz, bu inanılmaz bir farkındalık.

Ney üflemek nasıl bir duygu? Ney üflerken neler hissediyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor? Örneğin bir eseri notadan deşifre ederken ya da bildiğiniz bir eseri ezbere çalarken en önemlisi de doğaçlama (emprovize) çalarken neler hissedip düşünüyorsunuz?

Benim için Ney üflemek yukarıda sorduğunuz tüm farkındalık, düşünme, akliselim halinin terk edilmesi amacı ve sürecini ifade ediyor. Ney'e akademik yaklaşan biri değilim, nota okumasını yazmasını bilmiyorum, Ney üflerken sadece Ney'i anlamaya dinlemeye çalışan biriyim. Benim Ney'i değil, Ney'in beni üflediği mucizevî kısa anları yaşamaya, o anların büyüü ile kaybolmaya çalışan biriyim ve bu anlamda Ney ile üflediğim eserler değil, Ney üfleme süreci ve boyutu önemli benim için. Ney akıl boyutundan sıyrılıp, his boyutuna geçme vesilesidir benim için.

Neyzen kime denir? Her üfleyen Neyzen midir? Neyzeni, Ney üfleyen herhangi birinden ayırt eden özellikler nelerdir? Neden?

Bence "Neyzen" Ney sazı ile arasında gönül bağı, samimi bir aşk bağı olan kişiye denir, kişinin Ney üfleyip üflemediği, ne kadar (teknik olarak) iyi ya da kötü olduğu hiç önemli değildir. Benim için Neyzenliğin anlamı ve tanımını budur, bunun dışındaki anlamlar ise benim ilgi alanımın tamamen dışında kalır. Neyzeni Ney üfleyen herhangi birinden farklı kılan bu muhabbet ve sevgidir.

Siz Ney ile nasıl tanıştınız / karşılaştınız? Biraz o süreci anlatır mısınız? Kaç yaşındaydınız? Nerede gördünüz, nasıl bir ortamdı? Kim üflüyordu? Başka kimler vardı? Neler hissetmişsiniz? Neler düşünmüştünüz?

Sanırım 5 yaşındaydım, Bursa'da bir dolmuşun radyosunda duydum, taksiminden, bir bayan sesi, "Niyazi Sayın'dan Ney taksimi dinlediniz" dedi, büyülendim. Ardından üniversitede okumak için İstanbul'a geldiğimde Maçka'da yürürken daha sonradan konservatuar olduğunu öğrendiğim bir binanın camından aynı sesi duydum (19 yaşındaydım) ve bu sefer bu sesi takip etmeye karar verdim. Hem maddi imkânlarım, hem de o zamanki politik şartlar uygun olmadığı için uzun bir süre hem Ney hem de Ney öğrenebileceğim kimse bulamadım. Bir gün veznecilerdeki bir müzik dükkânında bir Ney gördüm. Yerden bulduğum bir gazete kâğıdını yaklaşık olarak elimle koparıp, vitrinin üzerindeki cama koyup, yaklaşık deliklerini kalemle işaretledim. Ardından bir hırdavatçıdan o boyda plastik bir su

borusu kestirdim ve eve gelip bıçakla deliklerini açtım. İlk Neyim budur ve hala en değerli Neyim yine bu Neydir.

Çevrenizde Ney üfleyen biri var mıydı? Daha önce Ney hakkında bir bilginiz, bir düşünceniz var mıydı? Varsa, neden böyle düşünüyordunuz?

Etrafımda Ney üfleyen tanıdığım kimse yoktu. Kubbealtı Cemiyeti'nde her perşembe gecesi Ney dersleri verildiğini öğrenip, oraya gitmeye başladım. Değerli Ömer Erdoğan, orada ücretsiz Ney dersleri veriyordu. Yaklaşık 2 yıl aralıklı olarak oraya gidip Ney öğrenmeye çalıştım; ardından Kanada'ya taşındığım için bu derslere devam edemedim.

Siz Ney üflemeye nasıl karar verdiniz / başladınız? Kimler neler etkili oldu? Bu süreçte Ney ile ilgili geleceğinize dair neler düşünüyordunuz?

Hayatta kalbinizin heyecanla çarpmasına vesile olan ne varsa onu takip etmenizin “hayrımıza” olduğuna inanan biriyim. Ney hakkında hiçbir şey dahi bilmiyorken, beni böylesine heyecanlandırdı. Peşinden sürüklenirken, hayatimi değiştirecek ve bana başka boyutların kapısını açacak bir seyahatin başında olduğumu hissediyordum. Şimdi buna her zamankinden daha fazla inanıyorum.

Ney üfleyebilmek için belli bir inanca sahip olmak gerekir mi; bu inancı tanımlar mısınız?

Ney üflemek için belli şartlar, koşullar, kurallar olması, bana -özelde Ney, genelde hayat kavramına- benim baktığımdan çok farklı bakıldığını gösteriyor. Benim için bu tür kurallar yok. Ney, şartsız, kuralsız, cömertçe size kalbini ve gönlünü açan bir sevgili gibidir. Sevgisi karşılıksızdır, hastır ve özdür. Ney herkesin kendi inancına, inançsızlığına duyulan saygının en samimi ifadesidir.

Neyzenlik ve sufizm konusunda nasıl bir bağlantı vardır?

Balık ve suyun arasındaki bağ gibi bir bağla bağlılar.

Hız. Mevlana'dan önceki ve sonraki durumu değerlendirir misiniz?

Bu konuda son derece cahil bir insanım. Okumaya, öğrenmeye çalıştığım bilgiler, bana sadece, bu konularda konuşmak yerine düşünmem gerektiğini söylüyor.

Hız. Mevlana'dan önceki sufizmde ve tasavvufta Ney'in yeri nedir?

Az önceki cevabın aynısı.

Neyzenlerin genelinin mutasavvıf kişiler olmaları bir tesadüf müdür?

Hayatta hiçbir şey tesadüf değildir. Herkes mutasavvıftır. Belki Ney insanlara bunun farkındalığını anlatır, gösterir, öğretir.

Ney yapımında materyal (kamuş) seçiminde nelere dikkat etmek gerekir; hangi cins kamuşlar daha uygundur?

Ben sevgiyle açılmış her kamuşın, her plastik su borusunun, her tahtanın uygun olduğunu düşünüyorum. İçerisine aşk ile üflediğinizde, her tünel cennete doğru açılır.

Ney'in bölümleri olan başpare, paravane, yüksük hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Mesela başparesiz Ney olur mu; ya da başpare ve paravanein yapıldığı en iyi materyal nedir?

Neyin teknik yapımı, özellikleri ve bunları ustalıkla bilen, öğreten, uygulayan büyüklerimize karşı büyük bir saygım var. Onlar sayesinde, Ney sazı var olmaya devam ediyor. Ne var ki Ney'le ilgili hiçbir teknikalite beni fazla ilgilendirmiyor ve bu anlamda son derece bilgisiz bir insanım.

Neylerinizin bakımını nasıl yaparsınız; onları nasıl muhafaza edersiniz?

Severim, saygı gösteririm, bir ustanın ellerinden öpercesine nazıkçe öperim, zarar görmeyecekleri bir kutuya koyarım, teşekkür ederim.

Ney'in yapısı üzerinde en son değişiklik ne zaman yapılmış, sizce bugün bir değişiklik yapılabilir mi; bunun sebepleri nelerdir?

Bence değişiklik Ney'de değil, bizlerin Ney'i duyma halimizde olabilir. Gönüllerimizin ve hoşgörümüzün kapısını ne kadar aralayabilirsek, Ney'in sedasını o kadar içten duyabiliriz. Değişiklik Ney değil bize ait olmalıdır. Bunun sunucunda Ney, gerekirse kendi halinde tekâmülüne devam eder. Tekâmül yolunda tökezleyenler bizleriz.

Daha çok hangi akorda (ahengde) Neyler kullanırsınız; diğer akortları da kullanıyor musunuz?

Mansur, kız Neyi ve süpürde üflüyorum. Onun dışında alınmasınlar, darılmasınlar diye, diğer Neylerimi de elden geldikçe üflemeğe çalışıyorum.

Ney'lerin dokuz boğum olmasının gerekliliği nedir?

Teknik anlamda, entonasyon ve Doğu müziklerinin icra edilebilmesi için gerekli en uygun ölçüleri sağlaması ile bağlantı olduğunu düşünüyorum. Kişisel olarak ise, dokuz boğumlu bir saz değil; sınırsız sırlara vakıf, büyüleyici, yekpare ve büyüleyici güzellikte bir “yaratılmış” olduğunu düşünüyorum.

Sizce bugün Ney yapan ustalardan en önemlileri kimlerdir?

Gökhan Özkök kardeşimiz çok değerli bir sanatçı. Açtığı Ney'lerde sadece fiziki özen değil; aynı zamanda sabır, muhabbet ve sevgi var. Eminim başka diğer ustalar da vardır.

Siz kendi Neylerinizi açıyor musunuz?

Hayır, bu konuya vakıf biri değilim. İlk açtığım ve hemen tüm sesleri yanlış ama gönlü doğru olan ilk Neyim, açtığım ilk ve son Ney.

Hangi Ney yapımcılarının Neylerini tercih ediyorsunuz; neden?

Gökhan kardeşimizin Neylerini tercih ediyorum; çünkü Neyleri açarken içerisine sevgi, muhabbet ve aşk enerjisini yaydığına inanıyorum.

Neyden çıkması gereken olgun ses nasıl olmalıdır tanımlar mısınız?

İnsan-ı kâminden çıkması gereken ses gibi olmalıdır. Hoşgörü, samimiyet ve aşk dolu.

Ney sazının entonasyonu konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Gönlünün entonasyonu doğru olduktan sonra, tüm evrende çıkan sesleri doğru duyarsınız. Neyden çıkan notaların doğruluğunu ölçmekten bahsediyorsanız, bunu yapan makineler var. Size entonasyon hakkında her şeyi söylüyorlar. Oysa ben, bana aşk hakkında her şeyi söyleyecek ruhların peşindeyim. Neyden hoşgörüyü üflediğinizde, bunun ölçüsü makine ile değil, muhabbettir.

Ney üflerken nefesin öneminden bahseder misiniz; nefes sesi gelmeli midir gelmemeli mi; bunun uyarı nedir?

Sevgiliden geldikten sonra, her şey kabulümüzdür.

Sizce bir Neyzenin ne kadar olgunluğa ulaşırsa ulaşsın vazgeçmemesi gereken egzersiz nedir?

Bunu Neyzenlere sormanız gerekir. Benim için, ancak Neyle aramdaki sırdaşlığın ve dostluğun devamı olabilir.

İlk üflemlerde üstatların tavsiye ettiği uzun, düz ses ve dem üfleminin nedenleri nedir?

Ney sazından doğru sesleri çıkartmak için gerekli ve önemli bir egzersiz olabilir; belki de ustalar, bize sabrı ve sadeliği öğretiyorlardır.

Ney’de kesik üfleyiş var mıdır; nerelerde kullanılır?

Çok sevdiğiniz bir dostu, uzun bir aradan sonra gördüğünüzde nasıl nefesiniz kesilir; sanırım kısa üfleyiş, bu olmalı.

Üfleyiş sırasındaki fosurtu neden oluşur; bu makbul bir durum mudur ya da hangi durumda istenen hangi durumda istenmeyen bir şeydir?

Sevdiğimin her sözü, her sesi güzeldir, her bir cızırtısında manalar âleminin sırları doğar; gönül kulağının fosurtusundan kurtulmak önemli olan.

Siz Ney üflemeyi nerden kimden öğrendiniz? Nasıl bir süreçti? Zevkli yanları, zor yanları nelerdi? [belki burada kısa bir anı anlatması istenebilir]

Öncelikle Kubbealtı Cemiyeti’nde Ömer Erdoğan; ardından yıllarca kasetlerini dinlediğim Niyazi Sayın (kendisinin hiçbir zaman öğrencisi olmadım, kendimi hiçbir zaman o makama layık bir Neyzen adayı olarak görmedim). Hala öğrenmeye devam ediyorum. Her zaman ısrarla söylediğim üzere, Ney sazında henüz ilkokul birinci sınıftaki bir öğrenci olarak kendimi görüyorum. Yaklaşık yirmi yıldır üflemeye çalıştığım Ney sazının tüm sesleri terazinin bir kefesine konsa ve diğer tarafa Niyazi Hocanın tek bir rast sesi bir anlık düşse Hoca’nın sesleri ağır basar. Ben sadece Ney sazını saf bir çocuk samimiyeti ile seven biriyim, hepsi bundan ibaret. Bugüne kadar hiçbir zaman kendime Neyzen sıfatını koymadım, kullanmadım, inşallah hiçbir zaman da kullanmam.

O sırada Ney eğitim-öğretim olanakları nelerdi? Hangi ustalar vardı? Ney eğitimi veren okullar var mıydı? Hangi okullar? Siz bu okullardan birine gittiniz mi? Gitmeyi düşündünüz mü? Neden evet / hayır?

Aslında daha evvel cevapladım: 1984 yıllarında Ney öğrenme imkânları çok sınırlıydı. Ben hiçbir okula gitmedim, gidemedim; gitmek istesem dahi maddi imkânlarım buna müsait değildi.

Geleneksel Ney eğitimi nasıl bir süreçtir? Biraz bahseder misiniz? Bugün nasıldır? Geçmişle bugün arasında nasıl farklar vardır?

Konuya vakıf hocalarımıza sormak gerekir.

Bir ustadan öğrenmekle, okulda öğrenmek arasında bir fark var mı? Neler? Her birinin artıları eksileri, olumlu olumsuz yanları nelerdir?

Sadece Ney ve müzik değil, sanatın her alanında hoca-çırak ilişkisi ile öğrenme sürecinin, akademik anlamdaki okullardan daha faydalı ve anlamlı olduğuna inanan biriyim. Hoca-çırak ilişkisinde, sadece belli bir teknik eğitim değil, aynı zamanda hayata ait bir sürecin, kişisel gelişime ait bir yapının da kavranması bazında çok önemli bir özellik olduğuna inanan biriyim.

Ustayı okulda hoca yaptığımızda, bu durumu nasıl tanımlamalıyız? Buna okullu eğitim diyebilir miyiz? Neden evet / hayır? Farklar nelerdir?

Usta her yerde ustadır; önemli olan, sizin usta ile aranızda geliştirdiğiniz ilişkinin dinamikleridir. Usta, hayat okulunu öğreten kişiye verilen unvandır; diğer tüm okullar bu okulun sadece sınıflarıdır.

Okulda da geleneksel eğitim var; okulda eğitim yapılması, Ney'in geleneksel eğitimini farklılaştırmış mıdır? Nasıl? Bu fark nedir?

Bu kişiden kişiye değişir, nerede olduğunuz değil “neden” orada olduğunuz önemlidir. Bu önem ve farklılık her şeyi belirler, bunun dışındaki tüm kavramlar ise bu karar noktasından hareketle şekillenir.

Bugün Türkiye’de Ney eğitimi veren okullar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir? Neler düşünüyorsunuz? Yorumlarımız nedir?

Konunun ehli kişilere sorulması gerekir.

**Bugün Türkiye’de Ney’in bulunduğu konumu nasıl değerlendiriyorsunuz?
Ulusal ve uluslararası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Uzun bir kuraklık döneminden sonra Ney sazı için çok bereketli bir dönemin başındayız Bugün Ney üflemeye başlayan kuşaktan, bundan 10–15 yıl sonra olağanüstü Neyzenler yetişeceğine inanıyorum.

Sizce bugün Türkiye’ de kaç çeşit Ney üslubu / tavrı bulunmaktadır?

İki tür Ney üslubu olduğuna inanıyorum: Ney üfleyenlerin tarzı ve Ney’in üflediği nadir ruhların gönüllerinden yükselen tavır -ki bunun yaşayan tek ve en büyük temsilcisinin Niyazi Sayın olduğunu düşünüyorum. Niyazi Hoca, Ney sazının Mimar Sinan’ıdır.

Bu üsluplar arasında nasıl farklılıklar vardır?

Ney üfleyenleri dinlediğinizde, başka dünyaları hissedersiniz; Ney’in üflediği bir Neyzeni dinlediğinizde, o dünyaların yaratıcısı gönlünüzde sizinle sohbet eder.

Alaylı ve / veya okullu olmanın bu üsluplara bağlı olarak farklı tavırların ortaya çıkmasında etkisi var mıdır? Nasıl?

Kim olduğunuzun ve Ney’i hangi amaçla üflediğinizin, hayattaki amacınızın ne olduğunun önemi var; bunun dışındaki hiçbir kavram fazla önemli değil.

Bunların ortaya çıkışı nasıl olmuştur? Hangi tarihlerde hangi dönemlerde bu farklılıklar oluşmuştur? Neden?

Farklılık yaratılışın doğasına tabiidir. Farklı olmak hayatın zenginliğini gösterir. Birbirinin aynı iki parmak izi neden yok?

Kökenine, soy ağacına, kimlerden geldiğine dair düşüncelerinizi öğrenebilir miyim? Öncüleri kimlerdir? En önemli temsilcileri kimlerdir? Varsa sizi en çok kimler hangi yönleriyle etkilediler?

Benim için Niyazi Sayın, Ney sazının güneşidir. Niyazi Hoca’nın yaptığı taksimler bence insanlık tarihinde Ney sazından çıkmış en yüksek tekâmüldeki sedalardır. Niyazi Hoca’nın dışında saygı duyduğum başka Neyzenler mevcut olmakla birlikte, bence Niyazi Sayın Ney sazının Kâbe’sidir.

Sizce kaybolmuş üsluplar var mı? Bunların neden kaybolduklarını düşünüyorsunuz?

Kaybolmazlar, sadece onları duyabilecek gönüllere duyururlar seslerini, israf haramdır.

Klasik Türk Müziği dışındaki diğer müzik türleri içinde Ney'i kullanan ilk Neyzen ya da Neyzenler kimdir? Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir kopuş / kırılma mı yoksa bir gelişme mi? Neden?

Kopuş olamaz, farklı deryalara açılmaktır ancak. İnsan ruhunun kalbinin, idrakinin sınırı yoktur. Muhabbet, evreni saran yaratılışın sırrının özündeki amaçtır.

Aynı üslupta üfleyen alaylı ve mektepli Neyzenler arasında bir fark var mıdır? Nasıl?

Kişisel farklılıklar Ney üfleyişlerine yansır. Niyazi Sayın'ın yarattığı şaheser taksimler, kendi kalbinin yansımından dolayıdır. Neyden en iyi sesleri çıkarabilirsiniz ama o seslerle ne anlattığınız ruhunuza, kalbinize ait değerleri içerir.

Sizce bugün klasik üslubu, tavrı sürdüren önemli Neyzenler kimlerdir?

Niyazi Sayın, Ömer Erdoğan, Sadrettin Özçimi, Arif Erdebil en başta gelen Neyzenlerdir.

Sizce klasik üslup tavrı dışında üfleyen Neyzenler kimlerdir?

Bundan bir jenerasyon sonra ortaya çıkacak genç Neyzenler.

Bunların birbirleri hakkında olumlu düşünmemelerinin nedenleri sizce nedir?

Olumlu düşünmeyen kişilere yöneltilmesi gereken bir soru.

Ney'in geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Neyin geleceği her zaman ferah ve apaydınlık, ben daha ziyade dünyanın ve insanlığın geleceğinden endişeliyim.

Ney'i kültürel yapısından soyutlanmış salt bir enstrüman olarak görebilir miyiz? Üzerinde değişiklikler yapılabilir mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Hayatın özü tekâmül üzerine kurulmuş bir düzeni içerir, her şey zaman içinde tekâmül eder, “ her şey “ derken, her şeyi kastediyorum.

Ney'in yapısı üzerinde deNeysel çalışmalar yapmak Ney'in kültürüne ve kimliğine nasıl etki eder? Olumlu olumsuz...

Hayatta yaptıklarınızı anlamlandıran ne yaptığını değil, neden yaptığınıdır. İyi amaçla yapılan her şey hayatı güzele ve iyiye doğru yöneltir.

Ney icrasında farklı türsel ve stilsel çalışmalara gitmek bu enstrümanın kimliğine nasıl etki eder? Ne katar, ne götürür?

Mevlana'nın Mesnevi'sini, farklı dillere tercüme etmek, Mesnevi'nin değerinden ne kadar kaybettiriyorsa ya da ne kazandırıyor, aynı etkiyi yapar.

Sizce şu an Ney bir metoda sahip midir? Ney metottan öğrenilebilir mi? Neden evet / hayır?

Başında da söylediğim üzere, Ney sazını nota ile ya da metotla icra eden biri değilim. Bu konuda bilgim çok sınırlıdır ama herhangi bir sazı metotla öğrenmek bir dili öğrenmek gibidir: bir dil öğrenmek önemlidir ama bu sizi şair yapmaz, şair olabilmek için gönül metodunu bir ustadan öğrenmek gerekir.

Ney için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Neler? Gelecek Ney için neler getirecek?

Ney için hiçbir çekincem yok. Ney insanoğlundan birkaç milyar yıl daha yaşlı, bizden daha bilge ve olgun. Ney gelecekte de bizlere hayatın sırlarını fısıldamaya devam edecek, yeter ki duymak isteyen gönüller olsun.

İyi bir Neyzen geleneğin taşıyıcısı olarak geleneksel üflemeği sürdürmeli midir, yoksa Ney'de yeni arayışlara yönelmeli midir? Neler olabilir? Bu arayışların sınırı nedir?

İyi olmayı bir yana bırakın, Neyzen dahi değilim. Ney'inizin içine aşkınızı, sabrınızı, sevginizi, gözyaşınızı üflediğiniz sürece, tavır önemli değildir. Günbatımı hangi tavrıda batar, hangi makamda inanılmaz bir güzellikle gün doğar? Aşkın geleneği, modern olmaz; âşık bu kavramları çok zaman önce terk etmiş bir kişidir.

3.5. Ali Tüfekçi

Ali Tüfekçi ile röportaj e-posta (e-mail) yolu ile yapılmıştır. Kendisine yöneltilen soru ve cevaplar aşağıdaki gibidir:

Kendi biyografinizden bahseder misiniz?

1981 yılında İstanbul da doğdu. İlköğretim sonrası İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'na girdi. Ney ve Musiki Hocası Yrd. Doç. Dr. Süleyman Erguner'den büyük feyz alarak derslerine devam etti. Lise ve lisans eğitimini dereceyle bitirdi. Erol Sayan, Prof. Alaaddin Yavaşca, Prof. Selahaddin İçli gibi çok değerli hocalarla çalışma imkânı buldu. Üniversite yıllarında T.R.T İstanbul Radyosu'nun daveti üzerine girdiği sınavı kazanarak, Ney sanatçısı olarak göreve başladı. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra, 2001 yılında İ.T.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Bilimler Bölümü, Türk Musikisi Programı'nda lisansüstü eğitime başladı. Aynı yıl İ.T.Ü Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'nda, Ney sazı öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. O yılı takiben İzmit Büyükşehir Belediye Konservatuar'ının davetiyle, Ney sazı öğretim görevlisi olarak görevine başladı. Ülkenin önde gelen müzisyenleriyle Amerika, Fransa, İtalya, Almanya, Yunanistan, Japonya, Tunus, Hollanda, İngiltere, İsviçre başta olmak üzere birçok yurtdışı ve yurtiçi konserlere ve etkinliklere katıldı. Aynı zamanda ülke içi ve dışı çeşitli sanatçıların kaset, albüm ve sahne çalışmalarına Ney ile eşlik etti. 2003 Ekim ayında, Türkiye'den, başta Dr. Süleyman Erguner olmak üzere üç Neyzenin katıldığı Avrupa Birliği Kültür İşleri MediBuses bünyesinde düzenlenen Uluslararası Ney Festivali'ne katıldı ve izleyicilere Ney sazı hakkında tarihi ve teknik bilgiler vererek, akabinde Ney'yle dinleyenlere solo performans sergiledi. Şu an İ.T.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorileri Bölümü'nde Doktora öğrenimini sürdürmekte olan Tüfekçi, halen İ.T.Ü Konservatuarı, İzmit Belediye Konservatuarı ve T.R.T İstanbul Radyosu'nda görevlerine devam etmekte; diğer yandan sahne ve konser çalışmalarına devam etmektedir.

Ney nedir? Sizin için anlamı ne? Ne ifade ediyor? Ney'i diğer sazlardan ayıran özellikler nelerdir? Ne farkları var? Neden?

Her insanın kendini tanımlamaya veya kimliğini bulmaya çalıştığı zamanlar muhakkak vardır. Ben kimim, nerede ve niçin yaşıyorum gibi soruları kendine sorup, bundan hareketle de yaşadığı bu ülkedeki görevlerini, ahlaki ve maddi duruşunu da

belirlenmesi olağandır. Bu kriterler içerisinde de en başa koyduğu şeyler, kendisini diğer insanlardan madden ve fikren ayıran unsurlardır.

Dolayısıyla sorunuzdaki Ney'in, bendenizdeki anlamının da hayli derin olduğunu ve kimliğimi de tarif ederken, kendimi onunla beraber tanımladığımı söyleyebilirim. Allah'ın çok özel bir lütfu, ihsanı olarak görüp, terbiyesini almaya çalıştığım yol arkadaşım diyebilirim. Diğer sazlarla hiçbir zaman karşılaştırmadım. Farklarını da araştırmadım. "Ney" olması yetti bana.

Ney üflemek nasıl bir duygu? Ney üflerken neler hissediyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor? Örneğin bir eseri notadan deşifre ederken ya da bildiğiniz bir eseri ezbere çalarken en önemlisi de doğaçlama (emprovize) çalarken neler hissedip düşünüyorsunuz?

Bu sorunun cevabının bu kâğıda yazıldığındaki anlamını vereceğini düşünmüyorum, temsili olarak yine, yaşam biçimim diyebilirim. Üflerken de günümüzde çok moda olan "uçuyorum" gibi laflardan ziyade, daha çok ayağımın yere basması gerektiğini düşünmeye çalışıyorum. Bulduğum mekânın gerektirdiği müziğe uymaya çalışıp, güzel olanı yapmaya çalışıyorum.

Neyzen kime denir? Her üfleyen Neyzen midir? Neyzeni, Ney üfleyen herhangi birinden ayırt eden özellikler nelerdir? Neden?

Mizaç olarak da kesin, net ve sivri tanımlardan uzak durmaya çalışan birisi olarak, bunun tanımını ben yapamam. 18 yılı geçkin bir Ney sevdalısı olarak; bir Neyzenin, sadece üflediğiyle değil, yaşam biçimiyle de bir bütünlük teşkil ettiğini söyleyebilirim.

Siz Ney ile nasıl tanıştınız / karşılaştınız? Biraz o süreci anlatır mısınız? Kaç yaşındaydınız? Nerede gördünüz, nasıl bir ortamdı? Kim üflüyordu? Başka kimler vardı? Neler hissetmiştiniz? Neler düşünmüştünüz?

İlkokul çağlarında ailemin "Türk Musikisi"ne olan ilgi ve alakası beni bu yöne doğru çekti. Bir anda kendimi bu dünyanın içinde buldum. Onların da desteğiyle konservatuar imtihanlarına girip kazanarak, müzik eğitimime başladım.

Çevrenizde Ney üfleyen biri var mıydı? Daha önce Ney hakkında bir bilginiz, bir düşünceniz var mıydı? Varsa, neden böyle düşünüyordunuz?

(Ali Tüfekçi bu soruya cevap vermemiştir.)

Siz Ney üflemeye nasıl karar verdiniz / başladınız? Kimler neler etkili oldu? Bu süreçte Ney ile ilgili geleceğinize dair neler düşünüyordunuz?

(Ali Tüfekçi bu soruya cevap vermemiştir.)

Ney üfleyebilmek için belli bir inanca sahip olmak gerekir mi; bu inancı tanımlar mısınız?

Bu soru ve alttaki bu konudaki sorulara, kâğıtta cevap vermek çok güç, zira benim için çok hassas konular, yanlış bir anlaşılmaya yol açılmaması sebebiyle anlayışınıza teşekkür ederim.

Neyzenlik ve sufizm arasında nasıl bir bağlantı vardır?

(Ali Tüfekçi bu soruya cevap vermemiştir.)

Hz. Mevlana'dan önceki ve sonraki durumu değerlendirir misiniz?

(Ali Tüfekçi bu soruya cevap vermemiştir.)

Hz. Mevlana'dan önceki sufizmde ve tasavvufta Ney'in yeri nedir?

(Ali Tüfekçi bu soruya cevap vermemiştir.)

Neyzenlerin genelinin mutasavvıf kişiler olmaları bir tesadüf müdür?

(Ali Tüfekçi bu soruya cevap vermemiştir.)

Ney yapımında materyal (kamuş) seçiminde nelere dikkat etmek gerekir; hangi cins kamuşlar daha uygundur?

Kamuş seçimi önemli bir konu olup, bir o kadar da şaşırtıcıdır aslında. Dıştan ince, pürüzlü veya göze çok hoş gelmeyen bir kamuş sizi yanıltabilir, hiç beklemediğiniz tonu alabilirsiniz. Bunun gibi her göze hoş gelen, sert, sıkı ve kalın dolgun kamuşlarda, beklediğiniz tonu veremeyebilir. Dolayısıyla kamuşlar da birbirleri arasında hem ses hem de fizik olarak farklılık arz ederler.

Ney'in bölümleri olan başpare, parazvane, yüksük hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Mesela başparesiz Ney olur mu; ya da başpare ve parazvanenin yapıldığı en iyi materyal nedir?

İslam dünyasına baktığımızda Ney'i başpareyle üfleyen tek ülkenin Türkiye olduğunu görürüz. Birçok Arap ülkesinde Ney, başpare ve parazvaneden yoksun olarak üflenilir ve ona göre bir ton elde ederler. Bizde ise başpare ve parazvane, Ney'i Ney yapan unsurların başında gelir. Bilhassa başpare, hem seslerdeki hâkimiyeti kolaylaştırma açısından hem de daha sade ve kuvvetli bir ton elde etme açısından bir Neyzen için çok önemlidir. Neyzenler arasında daha çok boynuz tercih edilip, derlin, fildişi veya fiber gibi malzemelerden de başpare yapılmaktadır. Buradaki dikkat edilmesi gereken husus, başparenin sert, hijyenik ve dudağa en iyi şekilde oturacak olması ve muhakkak ehil bir kişi tarafından dudak hatlarına göre açılması lüzumluluğudur.

Neylerinizin bakımını nasıl yaparsınız; onları nasıl muhafaza edersiniz?

Bu konuda hemen hemen her Neyzenin kendine has üslubu ve yöntemi vardır. Görüşler ve uygulamalar farklılık arz edebilir. Tercih meselesidir. Gerekliği zamanda su, gerektiği zamanda badem yağıyla yağıyorum. Burada önemli konu, Ney'lerin hava alma ihtiyacıdır. Çok sıcak, havasız ortamlarda bilhassa bütün gün kapalı bir kutu içerisinde kalan Ney'lerin acı çektiğini düşünüyorum. Daha sağlıklı ve uzun ömürlü bir Ney için, açık havada ve herhangi bir etkiye karşı bel üstü, yüksek bir yerde muhafaza edilmesinin yarar getirmektedir.

Daha çok hangi akorda (ahengde) Neyler kullanırsınız; diğer akortları da kullanıyor musunuz?

Her geçen gün pestleşen icramızda, kız ve mansur akort Ney'ler daha sık kullanılıyor. Bunun dışında tabî ki özel uygulama ve konserlerde bolahenk, nısfıye, müstahzen, yıldız gibi akortlar da kullanılmaktadır.

Neylerin dokuz boğum olmasının gerekliliği nedir?

Ney'in aynı zamanda insan-ı kâmil'i tarif ettiğini hatırlarsak buradaki 9 boğumda önemlidir. Hepsinin ayrı anlamları mevcuttur.

Sizce bugün Ney yapan ustalardan en önemlileri kimlerdir?

Bilhassa son birkaç yılda Ney'in halk arasındaki popülerliği, birçok Ney yapımcısını da piyasa içine soktu dersek yanlış olmayız. Bundan 5 yıl öncesine kadar güzel bir kamışa sahip olabilmek için çok daha zaman beklerken, şimdi bunun daha kolay olduğunu görüyoruz. Şu an İstanbul'da da değerli ve işini layıkıyla yapan Ney yapıcılarımız mevcut.

Siz kendi Neylerinizi açıyor musunuz?

Maalesef daha açamıyorum.

Hangi Ney yapıcılarının Neylerini tercih ediyorsunuz; neden?

İsim vermekten ziyade, İstanbul'da olduğunu ve kalite anlayışıyla işinde disiplinli ve titiz olduğunu söyleyebilirim.

Neyden çıkması gereken olgun ses nasıl olmalıdır tanımlar mısınız?

Daha bulamadım desem? Hala aramaktayım.

Ney sazının entonasyonu konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Bir Neyzenin yenmesi gereken en önemli konu diye düşünüyorum. Kanaatimce, eğitimin Ney üfleme ve makam bilgisinin yanı sıra, öğretilen kişiye bu bilgilerle beraber, sorunuzdaki entonasyonu hedef alması gerekir. Malumunuz, günümüz birçok topluluk ve orkestralarında dikkat edilesi yegâne sorun budur. Tabi bunun

birçok aşaması var. Sahne, canlı performans, heyecan, mikrofon, monitörler, ses tesisatı hatta ışıklandırma bile sayabiliriz. Bunlar Neyzeni etkileyen unsurlar olup, eğitimde bunların dillendirilip öğrenciye aktarılması önemlidir diye düşünüyorum.

Ney üflerken nefesin öneminden bahseder misiniz; nefes sesi gelmeli midir gelmemeli mi; bunun ayarı nedir?

Bu kişinin ne istediğiyle alakalı. Profesyonel seviyeye gelmiş bir Neyzen bunu ayarlayabilir. O anki ruh hali ve ortam daha fazla nefes sesi gerektiriyorsa bunu sazına yansıtabilir. Zira olmayan durumlarda da nefes sesini daha da kısabilir. Bununla beraber biraz da tercih ve lezzet alma meselesidir diyebilirim.

Sizece bir Neyzenin ne kadar olgunluğa ulaşırsa ulaşsın vazgeçmemesi gereken egzersiz nedir?

Dünyada bugün sazının zirvesindeki isimleri takip edip dinlediğinizde, onların hiç bırakmadıkları şeyin, ilk aşamalarındaki çalışmaları ana egzersizler olduğunu görürüz. Yani ilk ve en basit denecek ana egzersizler. Metodun başladığı yerler çok önemlidir ve bir sazende için en önemli kısımdır. Dolayısıyla Ney'e geldiğimizde, Ney'in üç oktavlık ses sahasında, uzun ses çalışması ve dem ses çalışması ve bir daha uzun ses ve dem ses çalışması derim.

İlk üflemlerde üstatların tavsiye ettiği uzun, düz ses ve dem üflemenin nedenleri nedir?

İleriyi görmeleridir.

Neyde kesik üfleme var mıdır nerelerde kullanılır?

Neyzen Tefik ve Hakkı Dede'nin tavrında kesik sesler olduğunu biliyoruz. Keza Neyzen Tefik'in dinlediğimiz bantlarında bol nağmeler ve bunları kesik seslerle birleştiren yapı mevcut. Günümüzde ise yine başarıyla kullanan Neyzenlerimiz mevcuttur.

Üfleme sırasındaki fosurtu neden oluşur; bu makbul bir durum mudur ya da hangi durumda istenen hangi durumda istenmeyen bir şeydir?

Fosurtu az önceki nefes konusunda arz ettiğim gibi, tercih ve uygulama biçimidir. Dileyen dilediği yerde kullanır. Bu bir arz talep meselesidir. Bunun dışında bunu bir tavrın gereği gibi görüp devamlı bu şekilde icra eden değerli Neyzenlerimiz, büyüklerimiz de vardır.

Siz Ney üflemeyi nerden kimden öğrendiniz? Nasıl bir süreçti? Zevkli yanları, zor yanları nelerdi? [belki burada kısa bir anı anlatması istenebilir]

Kendisi üç kuşak Neyzen bir aileden gelen, Erguner ailesinin torunu Süleyman Erguner'den öğrendim. Kendimi çok şanslı addediyorum ki, benim için her biri birbirinden değerli ve özel olan anlarımız, dolu dolu Ney ile geçer, Rahmetli Dede Süleyman Erguner ve oğlu Rahmetli Ulvi Erguner'in yaşadıkları anlar, taksimleri, besteleri ile bitmek bilmezdi. Keza nice değerli üstatların, Neyzen dede ve büyüklerimizin icraları ile kendimizden geçip diğer dersleri kaçırdığımı hatırlarım! Ders kelimesini bir yana bırakmak lazım, saygıdeğer hocamın, Ney'i "oğlum bunu vücudunun bir parçası say, bu ders değil; Ney'le yat, Ney'le kalk" sözleri benim hep kulağымda olmuş, bugünlere gelmemde en büyük rolü oynamıştır. Sabır ve zorlu bir süreç gerektirdiği herkesçe malum olan Ney, bir o kadar siz ona geldiğinizde size daha da yaklaşan bir sazdır. Bunun farkına varmak ise Neyzenin bildiği bir durumdur.

O sırada Ney eğitim öğretim olanakları nelerdi? Hangi ustalar vardı? Ney eğitimi veren okullar var mıydı? Hangi okullar? Siz bu okullardan birine gittiniz mi? Gitmeyi düşündünüz mü? Neden evet / hayır?

İ.T.Ü Türk Musikisi Devlet Konservatuarı, Çalgı Bölümü'nde eğitimime başladım. İlkokul sonrası Orta 1'de girdiğim bu bölümden, 6 yıllık bir eğitim lise eğitimi sonrası, Üniversite'de Çalgı Yüksek Bölümü'ne geçerek mezun oldum.

Geleneksel Ney eğitimi nasıl bir süreçtir? Biraz bahseder misiniz? Bugün nasıldır? Geçmişle bugün arasında nasıl farklar vardır?

Geleneksel dediğiniz zaman, Ney'in yanı sıra Türk Musikisinin de kuşaktan kuşağa aktarılma biçimi olan "Meşk" sistemini hatırlarız. Dolayısıyla, Ney meşk eden talebe, üstadının eline, parmağına, nefesine, oturuşuna, perde açışlarına, göz ve dudak hareketlerine bakmak suretiyle adeta onla bir olurmuşçasına takip etmektedir ki bu da beraberinde uzun yılları gerektirir. Burada vefa unsuru ön plana çıkar. Bu meşk'in birçok alt başlığından naçizane vermeye çalıştığım ufak bir örnek olup günümüzde ise bu sistem hala sürmektedir. Özel ev ve aile meclislerinde devam etmekte, yaşatılmaktadır. Konservatuarlarda ise metot ile eğitim takip edilip, bununla beraber hocaların yeri geldiğinde meşk sistemini de uyguladığını bilmekteyiz.

Bir ustanan öğrenmekle, okulda öğrenmek arasında bir fark var mı? Neler? Her birinin artıları eksileri, olumlu olumsuz yanları nelerdir?

Bunu yaşıyan bilir, sanıyorum bu sorunuzun cevabı bundan sonraki yıllarda ortaya çıkacak. Çünkü hem meşk eden hem de okulda öğrenen öğrencilerin sayısı gitgide artmakta. Bunları karşılaştırıp böylece bir sonuca varmak en makbulüdür.

Ustayı okulda hoca yaptığımızda, bu durumu nasıl tanımlamalıyız? Buna okullu eğitim diyebilir miyiz? Neden evet / hayır? Farklar nelerdir?

Yukarıdaki cevapta biraz da bunu kastetmiştim. Aslında okuldaki hoca da sizin ustanız! Bu değişmeyen bir gerçektir. Dolayısıyla okuldaki eğitime de tam anlamıyla metotlu sistemin tam uygulamacısı diyemeyiz. Sınıfta hem hocanızla hem de üstadınızla oturuyorsunuz! Bunu farkına varmak gerek. Zira öğrendiğiniz ve talep ettiğiniz şey, çok değerli ve özel: “Ney”...

Okulda da geleneksel eğitim var; okulda eğitim yapılması, Ney’in geleneksel eğitimini farklılaştırmış mıdır? Nasıl? Bu fark nedir?

Enstrüman eğitimlerinin birçok konservatuarda teke tek yapıldığını düşünürsek, sorunuzdaki geleneksel öğrenme sürecinin konservatuarlarda değişime uğradığını söyleyemeyiz.

Bugün Türkiye’de Ney eğitimi veren okullar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir? Neler düşünüyorsunuz? Yorumlarınız nedir?

Çok değerli hocalarımın varlığını göz önünde bulundurarak ümidim ve sevincimi içimde taşımaktayım.

Bugün Türkiye’de Ney’in bulunduğu konumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ulusal ve uluslararası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Gerek Türkiye gerek yurt dışında Ney, ihtiyacı olmayan, rağbeti karşılamıştır. Tabii zamanla bu rağbet çok daha da artacaktır diye ümit ediyorum. Bunda en büyük payın ise Batı’nın arayışa yöneldiği son yıllardaki Doğu’ya eğilimi ve Ney ile buluşması, olduğu kanaatindeyim.

Size bugün Türkiye’de kaç çeşit Ney üslubu / tavrı bulunmaktadır? Bu üsluplar arasında nasıl farklılıklar vardır?

Alaylı ve / veya okullu olmanın bu üsluplara bağlı olarak farklı tavırların ortaya çıkmasında etkisi var mıdır? Nasıl?

Bunların ortaya çıkışı nasıl olmuştur? Hangi tarihlerde hangi dönemlerde bu farklılıklar oluşmuştur? Neden?

Kökenine, soy ağacına, kimlerden geldiğine dair düşüncelerinizi öğrenebilir miyim? Öncüleri kimlerdir? En önemli temsilcileri kimlerdir? Varsa sizi en çok kimler hangi yönleriyle etkilediler?

Sizce kaybolmuş üsluplar var mı? Bunların neden kaybolduklarını düşünüyorsunuz?

Klasik Türk Müziği dışındaki diğer müzik türleri içinde Ney'i kullanan ilk Neyzen ya da Neyzenler kimdir? Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir kopuş / kırılma mı yoksa bir gelişme mi? Neden?

Aynı üslupta üfleyen alaylı ve mektepli Neyzenler arasında bir fark var mıdır? Nasıl?

Sizce bugün klasik üslubu, tavrı sürdüren önemli Neyzenler kimlerdir?

Sizce klasik üslup tavrı dışında üfleyen Neyzenler kimlerdir?

Bunların birbirleri hakkında olumlu düşünmemelerinin nedenleri sizce nedir?

(Ali Tüfekçi zaman darlığı yüzünden bu sorulara cevap vermemiştir)

Ney'in geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Geleceği göremiyorum. Ama Ney her zaman Ney olarak kalacaktır, sadece bunu biliyorum. Çünkü onun çok derin bir geçmişi var.

Ney'in yapısı üzerinde deNeysel çalışmalar yapmak Ney'in kültürüne ve kimliğine nasıl etki eder? Olumlu olumsuz...

Ne yapıldığına ve ne istendiğine bağlı. Tutup da Ney'in asli şekliyle oynayıp, olur olmaz bir takım anlamsız değişikliklere giderseniz yanlış yapmış olursunuz. Çok dikkatli ve hassas düşünmek gerekir. Eğer ki bu hassas kriterler dikkate alınıp, ses veya pozisyon icabı Neyzene bir takım kolaylık sağlayacak yahut değişik pencereler açacaksa o zaman neden olmasın.

Ney icrasında farklı türsel ve stilsel çalışmalara gitmek bu enstrümanın kimliğine nasıl etki eder? Ne katar, ne götürür?

(Ali Tüfekçi bu soruya cevap vermemiştir.)

Sizce şu an Ney bir metoda sahip midir? Ney metottan öğrenilebilir mi? Neden evet / hayır?

“Ney Metod” adı altında, hocam Süleyman Erguner’in şu an en kapsamlı diyebileceğim bir metodu var. Başlı başına sadece metot, tabî ki size Ney’i öğretmez. Metodun bir yol olduğunu düşünürsek bir şoföre muhakkak ihtiyaç vardır!

Ney için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Neler? Gelecek Ney için neler getirecek?

Asla. Ney kendini yıllarca korumuş bugüne getirmiştir. Bundan sonra da böyle gideceğine en ufak bir çekince ve şüphe taşımıyorum. Zira en titiz olduğum konudur. **İyi bir Neyzen geleneğin taşıyıcısı olarak geleneksel üflemei sürdürmeli midir, yoksa Neyde yeni arayışlara yönelmeli midir? Neler olabilir? Bu arayışların sınırı nedir?**

Niyetler çok önemlidir. Fetva makamında değilim ama soruların cevaplarını başka türlü açıklayamıyorum. Geleneksel değerlerden kopmayarak, ondan aldığı güç ve zevk ile günümüz müzik anlayışına dönük iyi niyetli ve sanat için ve önemlisi ehil kişilerin yaptığı çalışmalarda herhangi bir sakınca olmadığını düşünüyorum.

3.6. Hanefi Kırgız

Ney yapımcısı Hanefi Kırgız ile yapılan röportaj video kayıt tekniği ile kaydedilmiştir. Tarafımızdan eklenen bilgi ve ekler parantez içinde yazılmıştır. Video kasetlerin çözümlenmeleri aşağıdaki gibidir:

Biraz kendinizden bahseder misiniz?

1961 de Kütahya’da doğdum. Babamın işi dolayısıyla ben orada doğmuşum. Daha sonra 1968 yılında İstanbul’a geldik. İlkokul, ortaokul, lise vesaire. Otuz dokuz senedir buradayız, İstanbul’dayız.

Ney nedir? Sizin için anlamı ne? Ne ifade ediyor? Ney’i diğer sazlardan ayıran özellikler nelerdir? Ne farkları var? Neden?

Ney ustalarımızın, üstatlarımızın da dediği gibi insandır. Başta Mevlana hazretleri olgun insana benzetmiş. Bugün Niyazi hocada da insandır der Ney için. Benim için ne anlam ifade ediyor? Ney ile tanıştığımından bu yana ben de Ney oldum diyebilirim. Diğer sazlardan ayıran özelliği malum klasik müziğimizin, özellikle de tasavvuf müziğimizin dolayısı ile Mevleviliğin baş sazlarından bir. Mistik manevi bir enstrümanımız, onun için.

Ney açmak nasıl bir duygu? Ney açarken neler hissediyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor? Her türlü duygu, düşünce... Neden böyle?

Ney açarken daha kamışı ilk elime aldığım zaman, yapımına açmaya başladığım andan sonuna kadar, bitirene kadar seslerini dinliyorum; ne verecek diye. En sonunda da işte üflüyoruz akordundan sonra. Yapım sırasında bile o seslerin her perdeyi açtığım sıra sanki kulağımda duyuyorum. **Peki, nasıl bir duygu bu?** Ben kamışla yapımına başlayıp bitimine kadar konuşurum. Canlı insan gibi malum o bittikten sonra o sesleri vermeye başladıktan sonra hele güzel olduysa sesleri ve akortları... dediğim gibi ben Ney oldum onunla Ney oluyorum.

Siz Ney ile nasıl tanıştınız / karşılaştınız? Biraz o süreci anlatır mısınız? Kaç yaşındaydınız? Nerede gördünüz, nasıl bir ortamdı? Kim üflüyordu? Başka kimler vardı? Neler hissetmiştiniz? Neler düşünmüştünüz?

Ben Ney ile tesadüfen tanıştım. Aslında mızraplı bir saz ile başlamıştım. Bir gün Cerrahpaşa'da Etnomüzikoloji Müzik Terapi Merkezi vardı. Bu Tümeta Türk müziği araştırma grubu. Orada başladım ilk. Bir gün elime bir Ney geçti, üfledim, ilk üflediğimde ses çıktı. İşte o andan itibaren her şeyi bıraktım. Ve diğer işlerimi de bıraktım. Yani o gruba gittikten sonra, -çalışmalarını, provalarını izlemek için gitmişim- bir daha oradan çıkmadım. Asıl işim inşaat, restorasyon vesaire idi. Futbol oynuyordum. Oraya girince her şeyi bıraktım.

O sırada çevrenizde Ney açan ya da üfleyen biri var mıydı? Daha önce Ney hakkında bir bilginiz, bir düşünceniz var mıydı? Varsa, neden böyle düşünüyordunuz?

Hiç üflememişim, denememişim, bir tesadüf oldu tabi Neye başlamak. Zaten grubun başkanlarından Oruç Rahmi Güvenç o bize Ney üfler aynı zamanda, o zamanlar grubumuzda Mahmut Uğurlu -hem yapımcı, hem Neyzendir- o da grubumuzdaydı. İlk üflediğimde ses çıktı ve Mahmut ustadan çok iyi bir Ney almıştım o zamanlar. Onun ile başladık.

Siz Ney açmaya nasıl karar verdiniz / başladınız? Kimler neler etkili oldu? Bu süreçte Ney ile ilgili geleceğinize dair neler düşünüyordunuz?

Üflüyoruz madem, yapımına da bakalım, deNeyelim diye kıra döke başladım. Şimdiye kadar devam ettik. Kendi irademle isteğim ile başladım.

Açtığınız Neyleri satarken neler hissediyorsunuz; müşterilerinize karşı seçici davranıyor musunuz, örneğin iyi olduğunu düşündüğünüz bir Neyinizi tanımadığınız ya da üfleme üslubunu beğenmediğiniz birine satıyor musunuz?

Bazı sazlar çıktığında hiç satmak istemediklerim oluyor. Çünkü farklı tınlar, ses rengi, sesleri kabaları, dikleri vesaire. Yani istemeden sattıklarım bile oluyor. Simdi genelde buraya bilen kişiler, müzisyenler, hocalarımız gelip alırlar, bunun yanında hocalarımızın öğrencileri buraya gelen arkadaşlar yerli yabancı fark etmiyor. Ama bazı Neyler herkese verilmez.

Siz de Ney üflüyor musunuz?

Elimizden geldiği kadar.

Sizce iyi bir Ney yapımcısı Ney de üflemeli midir? Neden?

Eskiden zaten Neyzenler, her Neyzen kendi sazını kendi açarmış. O sazı en azından seslerini bilmesi –diğer enstrümanlar için de geçerli bir yapımcıysa az da olsa icrasını yapması lazım; seslerini akortlarını ayarlayabilmek için muhakkak, üflemeli.

İcracı olmak mı yapımcı olmak mı?

Benim için mi? Yapımcı olmak ağırlıkta tabî ki.

Ney üfleyebilmek ve yapabilmek için belli bir inanca sahip olmak gerekir mi; bu inancı tanımlar mısınız?

Bence gerekmez. Zaten bunun sesini duyduğu zaman kim olursa olsun, yerli, yabancı o anda ona âşık olur. Yani inanç önemli değil bence. **O aşkı biraz tanımlar mısınız?** Aşk, sesi. İlahi bir ses, mistik bir ses. Malum, biliyorsunuz zaten, insan sesine en yakın ses veren sazlardan birisi Ney, diğeri rebap.

Neyzenlik ve sufizm konusunda nasıl bir bağlantı vardır?

Artık bu Asya'dan beri böyle başlamıştır. Mevlana hazretleriyle birlikte Anadolu'ya geldikten sonra zaten Türkiye'de hem klasikte hem tasavvuf müziğinde baş saz oldu. O bir sembol oldu artık, Tasavvuf müziğinde Ney. O olmadan olmuyor.

Hız. Mevlana'dan önceki ve sonraki durumu değerlendirir misiniz?

Öncesinde malum Asya'dan, Sümerlerden bilinen tarihi. Neyin o zamanki şekli böyle değildi, son şekli Neyin bugün bu. Mesela başparesiz üflenirdi, aşiran perdesi yoktu, bizim makamlarımıza eksik olan sesleri vardı, malum aşiran sesleri. Anadolu'ya geldikten sonra, Mevlana hazretlerinden sonra -bu yakında zamanda oldu tabî- ustalar araştırıp, aşiran perdesini buldular ve başpare, üfleme kolaylığı sağladığı için...

Neyzenlerin ve Ney ile ilgili kişilerin genelinin mutasavvıf kişiler olmaları bir tesadüf müdür?

O da bu Ney sazının özelliğinden mistik saz oluşu, tasavvuf müziğinde ağırlıklı kullanılması. Ama illa ki mutasavvıf, tasavvufçu olacak diye bir kaide yok. Öyle

olmayan arkadaşlarımız da var zaten. Bir tek tasavvuf müziğinde icra edilmiyor; diğer bütün müziklerde de icra edilebiliyor.

Açacağımız Ney kamışlarını nereden elde ediyorsunuz?

Ney kamışlarını güNey, Antakya-Adana bölgesinden.

Buraya giderek bu kamışları siz mi seçiyorsunuz; yoksa seçilmiş kamışlardan mı alıyorsunuz?

Bu işi yapan arkadaşlar zaten biliyor hangi kamış Ney'e yarayacak, topluyorlar. Biz gidip satın alıyoruz ama orada da seçiyoruz seçilenleri.

Aldığımız bu Neyleri açmadan önce nasıl bir işleme tabi tutuyorsunuz?

Kamışlar, hangi akort Ney açılacaksa, ona uygun kamış alınır, önce dışı temizlenir. Daha sonra düzeltme işlemi –kamış genellikle yamuk olur- kamışlar düzeltilir, düzelttikten sonra içi boşaltılır boğaz hariç. Sonra da boğaz perdesi açılır. Daha sonra da hangi akortsa ona göre perdeleri açılır. Onun değişik teknikleri var. Kullandığımız şablonlar, ölçüler yaklaşık ölçülerdir. Yani onu standart bir ölçüyle yaparsanız akortlar tutmaz. Çünkü perdeler kaydırılır, aşağı, yukarı vesaire... Perdeler de açıldıktan sonra paravane dediğimiz uçlarındaki metal koruyucular yapılır. Daha sonra başpare, başpareden sonra da akort işlemi.

İyi bir Ney kamışı Türkiye'de nerede yetişir ve bu kamışların özelliği nedir?

Ney her yerde var, pek çok yerde var kamışlık, sazlık ama en iyi Neyler Adana-Antakya bölgesinin kamışlarıdır ve yakın yerlerdeki Suriye var. Ama eski literatürde şöyle bir şey vardır: eskiden en iyi Neyler Bandırma kamışından olurmuş. Ama şimdi yok tabi. Araştırdım gidip oralara, tek tük kamışlar var, hakikaten güzel kamışlar, o zaman da yeşildi, görmüştüm, kesmedim.

Bir kamışın Ney olabileceğine nasıl karar veriyorsunuz, bu aşamayı anlatır mısınız?

Boğum sayısı önemli, dokuz boğum olması lazım. Bunun dışında sert dokulu, sık dokulu olması lazım. Çok kalın etli olmaması lazım. Parlak olması lazım.

Ney'in bölümleri nelerdir? Bu bölümleri bize anlatır mısınız; bu bölümlerin yapıldığı materyaller nelerdir? Bu materyaller geçmişte ve günümüzde nasıl farklılıklar göstermektedir?

Birincisi kamış: gövde; ikincisi paravaneler: koruyucular, metal koruyucular; ve başpare: üflediğimiz kısım.

Bu materyaller geçmişte ve günümüzde nasıl farklılıklar gösteriyor?

Geçmişte Neyin başparesi olarak diyelim boynuz veyahut şimşir ağacı kullanılırmış; şimdi son senelerde boynuz bulmak problem oldu, her zaman bulamıyoruz, malzeme çok, deniyoruz, hangi malzeme verimliyse onu kullanıyoruz. Mesela şimdi derlin dediğimiz malzeme çok iyi sonuç verdi. İlla natürel olacak diyen hocalarımız, ustalarımız var, boynuz yoksa diyor, ahşap, şimşir yap diyor, abanoz yap diyor. Plastiği istemeyen olabiliyor. Onun dışında fildişi –bu pahalı bir malzeme-, daha önce deNeyip iyi sonuç aldığımız bilardo topu gibi çeşitli malzemelerden yapıyor.

Peki, sizce yapay ya da doğal malzemeden yapılması bir fark getiriyor mu?

Bence fark yok. Hatta derlin bazen daha iyi bir sonuç veriyor.

Peki ya paravaneler?

Parazvane çeşitli metallere olur. Alpakadan yapıyoruz şu an mesela; pirinç olur, bakır olur, gümüş olur. Özel olsun diyen arkadaşlarıma mesela, gümüş işlemeli yapıyoruz. Boğumlarına sırma isteyenler oluyor, gümüş.

Ney açarken geleneksel malzemeler ve yöntemler mi izliyorsunuz?

Tabii ki.

Geleneksel yöntemler nelerdir?

Açkı olayı, malum. Kaydırma usulleri vardır perdelerin akordunu alabilmek için, bazı perdelerin. Ekseri şablona bağlı kalarak yapılmaz. Kamışa göre de değişik o perdenin yeri vesaire ya da Neyin boyu –akort tutması açısından. Kamışın çapıyla da alakalıdır, dokusuyla da alakalıdır. Onun için de bir fabrikasyon olma imkanı yok. Hep birebir.

Peki, bu ölçüleri siz artık zamanla Neye bakarak mı anlıyorsunuz yoksa belirli metrik sistemler kullanıyor musunuz?

Yirmi küsur senedir bununla uğraşıyoruz malum. Artık kamışı görünce bundan ne olur, ne olmaz bir az olsa da anlıyoruz. Ona göre açıyoruz. Metrik derken, mesela standart ölçüler vardır, bu kitaplarda falan da yazılı her yerde, herkesin bildiği şey. Ben kendime göre bir ölçü geliştirdim, bir kere açıyorum o kadar. Yani kaydırmaymış, şuymuş, buymuş o da bende.

Son yıllarda Ney yapımında ve teknikte ne gibi gelişmeler olmuştur?

Teknoloji geliştikçe kendimiz de bir şeyler yapıyoruz. Mesela önceden kendi yaptığımız basit açkı aletleriyle açıyorduk; şimdi daha kullanışlı, işi hızlandıran buna benzer makineler da kullanmaya başladık mesela açkıda.

Ney ölçüleriniz bir sır mıdır? Bunun nedenleri nedir?

Sır değil. Herkes biliyor zaten bu ölçüleri de kullanmak farklı, her ustanın farklı tarzı vardır her işte olduğu gibi.

Siz Ney açmayı nerden kimden öğrendiniz? Nasıl bir süreçti? Zevkli yanları, zor yanları nelerdi?

Daha önceleri Etnomüzikoloji, Müzik Terapi Merkezi, Cerrahpaşa'da Ney üflemeğe başladığıktan sonra artık o şekilde deNeyerek. Hatta tezgâhım merkezin salonunda, yerdeydi. Bağdaş kurarak açmaya başladım yine ilkel yollarla tabi. Bilgimiz de olmadığı için çıkıp hocadan yardımlar aldık. Zaman içinde doğru yolu bulduk. Zor yanları nelerdi kamışın düzeltilmesi. Düzeltme sırasında pek çok fireler veriyorduk. Kırılmalar, çatlamalar, işte o zaman çok üzülyorduk. Zevkli yanları da aldığımız sonuç oluyor. Akordun güzel çıkması, seslerin güzel çıkması.

O sırada Ney yapımı konusunda eğitim öğretim olanakları nelerdi? Hangi ustalar vardı? Ney yapım eğitimi veren okullar var mıydı? Hangi okullar? Siz bu okullardan birine gittiniz mi? Gitmeyi düşündünüz mü? Neden evet / hayır?

Yoktu, zaten o zamanlar İstanbul'da en çok bilinen Mahmut usta vardı. Şimdi Konya'da koroda. Ferit Yavuz vardı. Bizim Eymen (Eymen Gürtan) de açıyordu o zamanlar sanırım Niyazi Hoca'nın talebelerinden. Bizden gençtir ama bizden ustadır.

Bir ustadan öğrenmekle, okulda öğrenmek arasında bir fark var mı? Neler? Her birinin artıları eksileri, olumlu olumsuz yanları nelerdir?

Şimdi bildiğim kadarıyla okullarda ne yapımı yok diye biliyorum. İTÜ çalgı yapım bölümü başkanı Mustafa hocanın kendisini açtığı biliyorum, ama açmasının öğretildiğini duymamışım. Ama bir usta olması şart tabi ki, çünkü bu manevi mistik sazımız usta çırak ilişkisi, seneler lazım inceliklerini öğrenmeye. Yirmi senedir yapıyoruz hala öğreniyoruz çok şükür. Özellikle hocalarımızdan Niyazi hocayla, Ömer hocayla konuşurken bile –birebir atölyede çalışmıyoruz ama- ağzından bir kelime çıkıyor, o yetiyor bize. Onun için daha birçok şeyler var sanırım.

Ustayı okulda hoca yaptığımızda, bu durumu nasıl tanımlamalıyız? Buna okullu eğitim diyebilir miyiz? Neden evet / hayır? Farklar nelerdir?

Muhakkak aynı şey olacak; çünkü bu atölye çalışması. Ama şöyle diyeyim: bir okuldaki çalışma ile bir atölyedeki usta çırak ilişkisi bence farklı olur. Çünkü okuldaki alınan eğitimin süresi belli. Usta çırak ilişkisinde süresiz olur bu. Okulda çalışıp öğrenen kişi de tabi çalışarak kendini geliştirecektir. Muhakkak ki.

Bugün Türkiye’ de Ney yapımı konusunda eğitim veren okullar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir? Neler düşünüyorsunuz? Yorumlarınız nedir?

Valla bunu bilemeyeceğim ama sanırım çok özel bir saz oluşu, tasavvufa yönelik, tasavvufun baş sazi oluşu –diğer enstrümanlar malum mükemmel eğitimi veriliyor, yapılıyor.- hatta oradan mezun arkadaşlarımız var hocalık yapan. Cafer hoca var (Cafer Açın) biliyorsunuz. Bizim bir arkadaşımız vardı, Ömer. Çok kabiliyetli işi, işçiliği. Bu çocuk okulu bırakacaktı ama Cafer hocalar kulağından tuta tuta zorla okulu bitirttiler. Mükemmel bir işçiliği var, her türlü enstrümanı çok güzel yapıyor. Bugünde O Niğde Üniversitesi’nde öğretim görevlisi.

Bugün Türkiye’de Ney’in bulunduğu konumu, Ney yapımcılarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Ulusal ve uluslararası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şimdi son senelerde Ney çok yaygınlaştı. Bundaki tesir tabî ki müzik piyasasına girmeye başlaması en başta son on, on beş senedir. Malum Ercan Irmak ile onun albümleri ile bu akım başladı ve daha hızlandı. Ve ilgi artmaya başladı. Özellikle gençler, sadece gençler değil her kesimden insan ilgi duyuyor. Ney yapanlar da çoğaldı ve gittikçe artıyor. Tabi bunu profesyonel anlamda yapan var, sıra, piyasa işi yapan var. İlgi derken dünyanın her yerinden insanlar geliyor buraya. Ney almaya, öğrenmeye. Bu güzel bir şey tabî ki. Biz gidiyoruz workshoplara, atölye çalışmalarına. **Peki, bu ilgiyi arttıran ne oldu, kim oldu?** İlgiyi arttıran başta Ney’in kendisi oldu. Onun sesi mistisizmi. **Ama bu daha önce de böyleydi.** Vardı, böyleydi ama eskiden Neyi açan bu kadar yoktu, Neyzen bu kadar fazla değildi.

Kendi öğrencileriniz var mı? Ney yapmaya meraklı insanlara neler öneriyorsunuz, kendinize öğrenci olarak alıyor musunuz?

Var birkaç genç arkadaş var. Okul zamanlarından (arta kalan) müsait zamanlarında her fırsatta gelirler. Hatta birkaç arkadaş var genç hafta içi gelme imkânı yok ama hafta sonu cumartesi, pazar bütün gün buradalar. Başka bir yere gitmiyorlar. Bayağı ilerlediler. Hem icraatta, hem yapımda.

Şizce bugün Türkiye’ de kaç çeşit Ney üslubu / tavrı bulunmaktadır?

Valla nasıl deyim. En başta Niyazi hoca onun tavrı, tarzı ve ekolü, malum. Niyazi hocanın talebelerinden Sadrettin hoca, Sadrettin Özçimi, o hem hocanın tavrı hem kendinden katı, katıyor; çok daha iyi oluyor mesela -Hocadan iyi manasında söylemiyorum- kendi üslubunu kazanması bakımından. Bunun yanında halk müziği tavrında üfleyen arkadaşlar var, kaval tarzı üflüyorlar, yine Ney ama. Onlar

başparesiz üflerler. Üfleyen herkesin kendi tavrı, tarzı var. Yani iki tane diyemeyiz. Her müzikte bugün kullanılıyor. Popta da kullanılıyor, rockta da kullanılıyor, halk müziğinde de kullanılıyor, batı müziğinde de kullanılıyor.

Bu üsluplar arasında nasıl farklılıklar vardır? Bu üsluplara göre Neylerin de yapısal özellikleri değişmekte midir?

Yok, Ney Neyse aynen devam eder. Kullanılan müzik türüne göre akort değişir. Neyin akordu değişir. Bir tek piyasa ya da halk müziği tarzında üfleyen arkadaşlar genelde başparesiz üfler. **Başparesiz üflemelerinin sebebi ne?** Kaval tarzı üfledikleri için.

Farklı tavırlara sahip Neyzenler sizden Ney yapmanızı istediklerinde Ney üzerinde farklı yapısal isteklerde bulunuyorlar mı; gerek başpare, gerek delikler ve akordlar gerekse diğer özellikler olarak? Bunlar nelerdir?

Oluyor bazen. Akordunda açıklığında, kamışında kendi istedikler oluyor. Onları da yapmaya çalışıyoruz. **Nasıl özellikler bunlar?** Mesela akortlar. Tam akorttur Ney ama herkes aynı akortta aynı seste ile üfleyemez onu, üflemez ya da değişir. Kimi Neyzen pest üfler, kimi Neyzen dik üfler. Şimdi malum piyasadaki, müzik dünyasındaki akort değişmeye başladı. Normal akortlarımız hep 440 (la)'ya göreydi. Şimdi 442, 443, 444 isteyen var aynı akordu. Bu akortlarda da bir koma iki koma pest ya da dik isteyen arkadaşlar var, müzisyenler. Tabi bunlar profesyoneller.

Alaylı ve / veya okullu olmanın bu üsluplara bağlı olarak farklı tavırların ortaya çıkmasında etkisi var mıdır? Nasıl?

Şimdi üslup farkı kişinin hocası ile alakalı. Hocasının üslubunu tavrını alacaktır muhakkak. İlerledikçe geliştirdikçe de kendi tarzını da katacaktır. Mesela bir Ahmet hocamız Ahmet Toz hoca vardı, bir de Sıtkı hocamız vardı, Niyazi hocanın arkadaşlarından, Türkiye'de yaşamıyor ama. Ahmet hoca üflemeye başladı bir pençgah taksim Niyazi Hoca'nın taksimlerinden, Sıtkı Hoca dedi ki ona "Sen Niyazi olmuşsun". Yani bu. Tam bir Niyazi Hoca'nın tavrını almış. Zaten araştırmalarını o yönde yapıyor. Ney'in ilmini her şeyi araştırıyor. Ondan da çok şey öğrendik, hatta hala öğreniyoruz.

Bunların ortaya çıkışı nasıl olmuştur? Hangi tarihlerde hangi dönemlerde bu farklılıklar oluşmuştur? Neden? Bu farklı tarzların çıkışını Ercan Irmak'a bağlayabilir miyiz?

Bilemiyorum ki olabilir. Ercan Irmak'ın da asıl sazı kaval, o tarz ile başladı. Öncesini bilemem ama. Şimdi günümüzdeki en iyi Neyzenlerden biri. Tavır, tarz hep hocalar ile alakalı. Öğrencinin hocası ile olan ilişki.

Ercan Irmak'ın da hocası bir zaman Aka Gündüz Kutbay olmuş, Aka Gündüz'ün Klasik ekolden gelen biri olduğunu düşünürsek...

Tamam şimdi geleneksel üslup ama ondan ders almıştır, hocasıdır ama; bir de halk müziği sanatçısı, kaval sanatçısı. Onu da katmış, ya da farklı bir renk çıktı o zaman Ney'de. Belki gençler onun ile başladı ilgiye. On beş sene falan oldu ilk albümü çıkmalı galiba.

Size kaybolmuş üsluplar var mı; mesela tekke üslubu gibi?

Valla tekke üslubunun kaldığını sanmıyorum. **Neden kaybolmuştur bunlar sizce?** Tekkelerin kapanmasından. Tasavvuf müziğinde de ilahilerde tekke müzikleri var. İlahiler var ama tekkelerde farklı tarzlarda üsluplarda icra edilmiş.

Klasik Türk Müziği dışındaki diğer müzik türleri içinde Ney'i kullanan ilk Neyzen ya da Neyzenler kimdir? Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir kopuş / kırılma mı yoksa bir gelişme mi? Neden?

(Farklı türlerde Neyin kullanılması) bence Ney'in ilerlemesidir. Uygun düşüyorsa o müziğe, kullanılır. Bugün fantezi müzikte de kullanılıyor, doğaçlamalarda kullanılıyor, gitar eşliğinde kullanılıyor vesaire. Bazen de güzel olduğu oluyor. Mesela Şenol Filiz, Birol Yayla'nın yaptığı şeyler çok güzel oluyor.

Aynı üslupta üfleyen alaylı ve mektepli Neyzenler arasında bir fark var mıdır?

Sanmıyorum. Farklılık belki çalışmaları ile alakalıdır.

Size bugün klasik üslubu, tavrı sürdüren ve sizden Ney alan ya da Ney hediye ettiğiniz önemli Neyzenler kimlerdir?

Geçmiş zaman, sanırım Ömer hocaya, Ömer Erdoğdular'a hediye etmiştim. Niyazi hocaya cesaret edemedim, Ney hediye etmeyi. Şimdiki Neyzen hocalarımızdan bahsettiğim Ahmet hoca Ahmet Toz hocaya verdim yakın zamanda bir Ney. Ali Tüfekçi, ona vermişimdir birkaç tane. Yabancı Neyzenler de var hediye ettiğim. Bazı Neyler para ile satılmaz. Geçenlerde Ali Tüfekçi –benim yeni açtığım bir kız Neyim var altı, yedi aydır üflediğim.- onu vermedim. Onu vermemek için altı yedi senedir üflediğim bir Neyim vardı onu verdim. O da onu baş sazı yaptığını söyledi. Yaralı Ceylan ismini takmış ona.

Sizce klasik üslup tavrı dışında üfleyen, beğendiğiniz Neyzenler kimlerdir?

Murat İnceler var. Klasik tavrı üflemez, klasik tavrı dışında her tavrı üfler halk müziği vesaire gibi. Bence o kendi tavrında virtüöz. Çok ince eleyip sık dokur, Neylerin akortlarını vesaire. Ercan Irmak başta zaten. Şenol Filiz onun yaptıkları eserler de çok güzel. O da tekkelidir ama hem onu hem onu yapıyor güzel.

Genellikle Neyzenlerin birbirleri hakkında olumlu düşünmemelerinin nedenleri sizce nedir?

Herkes birbiri hakkında bir şeyler söylüyor ama hiç kimse de kimin ne dediğini dinlemiyor. Yine herkes kendi işine bakıyor, doğrusu da bu. Bunun nedeni düşünce olabilir, illa bu düşünce, bu şekil olacak diye kural koymuştur kafasına, onun dışına çıkmak istemiyordur.

Ney' in ve Ney yapımının geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Geleceğini Türkiye'de pek iyi görmüyorum. Tabi mana olarak farklı olabilir de, çünkü bütün dünyada büyük ilgi başladı Ney'e. Şimdi onlar, bütün Avrupa'da, Amerika'da, Avustralya'ya kadar Ney açmaya başladılar. İşte bizim için geleceğin kötü olması bu; müşteriler gidiyor. (Gülüyor). Biz de gidiyoruz yurtdışına workshoplara, atölye çalışmalarına çağırmaya başladılar. Fransa'ya bu yıl sonu ve 2008 içerisinde pek çok kereler gideceğiz, profesyonel kişiler, müzisyenler, müzikologlar katılıyor bu çalışmalara, yapım çalışmalarına. Elimizden alacaklar yani.

Peki, onların okullarında Ney yapım bölümleri var mı?

Yok. Atölye çalışmalarına gidiyoruz. Ama üniversitelerine sokmayı düşünüyorlar. Fransa'daki son çalışmalarda, festivallerde bir profesör Almanya'da bir üniversitede atölye kurmayı düşündüğünü söyledi. Hatta bana "burada da bir yerin olsun" dediler. Bakalım. Niyazi Hoca'ya söyledim bunu, olursa şayet kabul ettim, iyi mi ettim, kötü mü ettim diye; iyi etmişsin dedi.

Ney'i kültürel yapısından soyutlanmış salt bir enstrüman olarak görebilir miyiz? Üzerinde değişiklikler yapılabilir mi? Siz bu tarz çalışmalar yapıyor musunuz? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Yapılabilir tabi, niye olmasın. Hatta mesela çok değişik formda, tarzda başpare isteyen arkadaşlar var mesela, yapıyoruz. Kaval başparesi gibi isteyenler var; eski, Neyzen Tevfik'in kullandığı formu isteyenler var. Ben yayvan isterim, dik isterim gibi çeşitli istekleri olan arkadaşlar var, ne isterlerse onu yapıyoruz tabi.

Ney'in yapısı üzerinde deNeysel çalışmalar yapmak Ney'in kültürüne ve kimliğine nasıl etki eder? Olumlu veya olumsuz...

O yapılan deNeysel çalışmalar, sonuç veriyorsa, iyi sonuç veriyorsa olumludur muhakkak.

Ney icrasında ve yapımında farklı türsel ve stilsel çalışmalara gitmek bu enstrümanın kimliğine nasıl etki eder? Ne katar, ne götürür?

Ney budur (Ney alıp gösteriyor), bunu bozmamak da gerekiyor fazla, son aşamasını ustalar bu hale getirmiş. Tabiatını, tavrını, tarzını, maneviyatını bozacak bir şeyse olmaz, yapılmaması gerekiyor.

Size şu an Ney yapımı metotlaştırılıp kitaba dönüştürülebilir mi? Neden evet / hayır?

Metotlaştırıldı zaten, malum Süleyman Erguner'in bir metodu var; Ahmet Kaya'nın var, yapımına girilmediyse de bu kitaplarda bütün akortların ölçüleri, birimleri, başpareleri, şekli şemalarıyla hepsi verilmiş. Gerisi kişinin oradan öğreneceğim diyorsa, kendi çalışmalarına, pratiğine bağlı.

Ney yapımı için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Neler? Gelecek Ney yapımı için neler getirecek?

Yok, olacağını sanmıyorum. Bence makineleşme olmaz, diğer enstrümanlar gibi standardı yok. Hiçbir saz birbirinin aynısı değil. Boyları uzar, kısılır...

İyi bir Ney yapımcısı geleneğin taşıyıcısı olarak geleneksel bugün bildiğimiz şekilde Ney açmayı sürdürmeli midir, yoksa Neyde yeni arayışlara yönelmeli midir? Neler olabilir?

Üslubu sürdürmelidir ama kişi kendine göre, eksik ya da şu da olsa gibi bir fikri varsa, o yönde araştırmasını da, denemesini de yapar, yapmalı da. **Bu arayışların sınırı nedir?** Bence sınırı yok.

Peki, Ney bizden gidecek mi?

O biraz espri tabii ama şu an Yunanistan'da da yapılıyor, pek çok kişi var. Sanırım Ömer Hoca bu ay oraya gidecek, Girit'e -Ömer hoca, Necati Çelik, Halil Karaduman. Yok, (Ney) bizden gitmez. Bizim malımız çünkü bu, bizim kültürümüz, bizdeki olan maneviyatı veremezler. Ama bütün dünyada çok büyük bir ilgi ve alaka var Ney için. **Peki, daha önceden neden yoktu bu ilgi?** Daha önceden bu kadar bilinmiyordu ya da biliniyordu ama Ney üfleyene başka gözle bakılıyordu; dini ya da politik ya da siyasi olarak. Halkımız bu yaygınlaşmaya başlamadan önce –hatta

şimdi bile buna kaval, düdük, flüt diyen insanımız var. Binlerce senelik sazımız bu bizim.

4. SONUÇ

Bu tezin konusu “2000’li yıllarda Türkiye’de Ney sazı, stilleri ve bu stillerin belli başlı icracıları”dır. Günümüzde yapılan çalışmalara bakıldığında, Ney ve Ney’e ilişkin genellikle geçmişten gelen mirasımız üzerine yapılan inceleme ve denemeler dikkati çekmektedir. Oysa ki günümüzde var olan durum ve konumu üzerine yapılan bir değerlendirmeye rastlamak oldukça güçtür. Bu tez Ney ve Ney kültürümüz ile ilgili olarak günümüzü değerlendirmek üzere hazırlanmış sosyolojik ve müzikolojik bakış açılarına sahip bir yapı üzerine kurulmuştur. Konu gereği bugün hala hayatta olup kendi üslup ve stilleri içerisinde özellikli bir yapıya sahip olan Neyzenler ve bir yapımcının görüş ile düşünceleri bizlere bugünümüzün yazınsal bir fotoğrafını çekmekte yardımcı olmuştur. Bugünü yazmanın gereği, geleceğe bir gönderme yapmaktır. Akademik ve veri geçişsel, olarak ileriki zamanlara dönük bu çalışmada Ney ile ilgili sosyo-kültürel yapıyı gözlerimizin önüne serecektir.

Ülkemize bakıldığında geleneksel bir miras üzerine kurulan temeller, Cumhuriyetimiz ile birlikte yerini farklı yönelim ve çalışmalara bırakmıştır. Fakat yüzyıllarca öncesine dayanan temellerin bir kalemde farklı bir yapıya dönüşmelerini beklemek sosyolojik bir hata olabilir. Bugün dünyamıza baktığımızda soyut bir kürenin oluşmakta olduğunu görüyoruz. Küreselleşme denen bu durum, tüm insanoglu kültürünü bir pota içinde eriterek bütün insanlığa sunmaktadır; fakat bu sunuşta karakteristik keskin yanları olan gelenek ve görenekler, kültürler eritilirken birtakım değerler de kaybolmaktadır. Bu bakımdan değerlerin kaybolmaması, oluşan yeni değerlerin de daha homojen yapılara dönüşmesi için her an bir durum değerlendirmesi yapmak ve bunları neden-sonuç ilişkisi bağlamında araştırmak ve saptamak akademik bir zorunluluktur. Küreselleşen dünyada Ney ve Ney kültürü ile ilgili olarak Ek-7 de verilen “Yerel bir enstrüman Ney, yerel küresel değerler kültür ve Ney’in kültürel kimliği üzerine...” başlıklı sempozyum sunumu fikir verici bir yazıdır.

Tezde yer alan röportajlar video kamera ile kaydedilip dökümlenme isteği ile yola çıkmıştır fakat yine günümüzün gereği bazı Neyzenler ile haberleşme elektronik posta yolu ile yapılmıştır. Bu da ayrı bir gösterge olarak değerlendirilecek bir durumdur. Yapılan sayıtlarımız ve öngörülerimiz ile tezin verilerini değerlendirdikten sonraki duruma bakıldığında bunların paralel, hatta aynı kavram ve olgulara karşılık gelen düşünceler olduğu görülmektedir. Şöyle ki: her ne kadar gelenekçi olduklarını söylemeseler dahi eğitimleri, hocaları, ustaları ve hayatları gibi faktörlere bakıldığında tarihi bir soy ağacı içindeki en uç dallarda yaşamaktadırlar. Gövdesi Emin Dede'ye dayanan bu ağaç, kökleri ile Hz. Mevlana'ya dayanır. Ustaçırak ilişkisi içerisinde yetişmiş bu kişiler, son silsilede okullu Neyzenleri yine ustaçırak sistemi ile yetiştirmektedirler. Geleneği koruma ve onu yaşatma çizgisinde gayet muhafazakâr olan bu kesim, yetiştirdikleri Neyzenler ile de bu çizgiyi korumaktadırlar ve korumaya çalışmaktadırlar. Çünkü kültürel olarak yüzyıllarca öncesinden gelen bir mirasa sahiplerdir ve bu miras sonraki nesle aktarılmalıdır. Bu ekolün günümüzdeki en yetkin temsilcisi Niyazi Sayın'dır. Kendi deyimi ile “gelenek diye bir şey yoktur; güzel diye bir şey vardır. Onun peşinden koşmak gerekir.”demektedir. Bu üslup ve ekolün kesinlikle var olma gereği, bizim geleceğe bakış açımızdaki netlik ile olacaktır.

Diğer yandan sosyo-ekonomik süreç içerisinde küreselleşme, müziği de dünya dolaşımına sokmuştur. Dünyaya açılmadan önce müzik kültürümüz daha ülkemizde pek çok değişim süreci geçirmiştir. Bu değişim sırasında yaşanan seleksiyonun negatif mi pozitif mi işlediğine karar vermek dünya için erken bir öngörü olacaktır. Fakat bu küreselleşme süzgecinden geçen müzik ve eserler daha rahat kabul edilen değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel üsluplara gösterilen saygının yanı sıra yeni çalışmalara karşı olan ilgi ve alaka, dünyadaki ve bizdeki durumu yeterli oranda açıklamaktadır.

Araştırma ve saptamalarımızın sonucu itibarı ile bakıldığında, bugün Türkiye'de Ney ile ilgili “iki ayrı üslup”, stil ve müzikal şekillenme olarak da “üç ayrı tarz”ın varlığı gözlenebilir. Bu üslup, stillerden ilki, başını Niyazi Sayın'ın çektiği geleneksel üsluptur ki kökleri Hz. Mevlana'ya dayanan, geleneksel kültürün tüm özelliklerini taşıyan, muhafazakar bir tavidir. Bir diğeri de Ercan Irmak ile başlayan tarz ve tavidir. Şu an için Ercan Irmak'ın müzikal tavrı ve tarzı olarak görünen yapı, üslup ve stil olma özelliklerini zaman içinde alacaktır, alacak olduğu öngörülmektedir.

Tarihine baktığımızda otuz yıllık bir geçmişe dayanan bu tarz Ercan Irmak ile başlamış kişisel bir yönelim ve çalışma ile ortaya çıkmıştır.

Günümüzdeki müzik üretimine baktığımızda değerlendirilmesi gereken diğer bir yapı da Arkın Ilıcalı (Mercan Dede)'nin müzikal tarzıdır. Arkın Ilıcalı Ney'i daha önce hiç kullanılmadığı şekilde kendi müziğinde kullanmıştır. Bu yeni oluşumu incelediğimizde aslında Ney'in geleneksel kökenli bir tarzı olduğu söylenebilir; fakat müzikal alt yapıları, gelenekten oldukça uzak yapılar olarak görebiliriz. Yine bu tarz da kişisel yönelim, çalışma ile ortaya çıkmış çok yeni bir tarzıdır.

Bu farklı üslup, stil, tarz ve tavır sahiplerinin birbirlerine ve birbirlerinin kültürel değerlerine bakışı açısından değerlendirildiğinde de sosyolojik ve müzikolojik açıdan işlevsel verilere ulaşıldığı söylenebilir. Geleneksel üsluba sahip olan Neyzenler, gelenek ve silsile dışından olan Neyzenleri yok sayarlar ya da büyük eleştiri oklarına hedef tutarlar. Çünkü bu kişilerin Ney'e ve Ney kültürüne zarar verdiklerini düşünmektedirler; kendi kültür ve varlığını savunma pozisyonuna geçen bu kişilerin düşüncesine göre, Ney kültürünün geleneksel ekolünden yetişmemiş kişiler Ney'i gerçek anlamı ile bilmeyen insanları yanlış yönlendirmektedir. Oysaki aslında geleneksel üslup ve tavır, kökleri kaybolmayacak kadar derinlerde olan değerli miraslardır.

Geleneksel üslup ile karşı karşıya oldukları sanılan diğer iki tarz da, aslında geleneksel üsluba ve icracılarına karşı olan tüm saygılarına rağmen Ney'i kendi düşünüş ve isteklerindeki gibi yorumlamaya çalışan kişilerin tarzıdır. Bu iki kişi Ercan Irmak ve Arkın Ilıcalıdır. Bu iki kişi kendilerine yöneltilen tüm eleştirilere rağmen kendi yollarında ilerlemektedirler.

Yaptıkları müzik türleri tamamen farklı olan bu kişilerin belki de tek ortak yanları, Ney'e karşı hissettikleri ve hepsinin aşk sözü ile dile getirdikleri durumdur. Enstrümanlarına karşı derin sevgi besleyen bu insanların farklı platformlarda Ney müzikleri içinde yer almaları birbirlerine ket vurucu durumlar olmaktan öte, kültürel zenginliğin/ çeşitliliğin yansımaya yardımcı olan bir görünümdür. Aslında bugün ile ilgili söylenilebilecek söz, her stil ve tavrın, tarzın kendi doğrultusunda ilerlemekte olduğudur. Bir kültürel değerın yitirilmesi ya da yozlaşmasından duyulacak korku ya da çekinceler şeklinde ifade edilebilecek durumların olmasından öte, her üçü için de mevcut rotalar itibarı ile Türkiye'de Ney ve Ney icrası, Ney

kültürü zaman çizgisinde, teknolojik, sosyal ve kültürel değişimlere adapte olarak, onlarla paralel ilerleyen dinamik bir işleve sahiptir.

KAVRAM DİZİNİ

“**Üslûb:** (a.i.c. : esâlîp) : 1-farz, yol, biçim, usul. 2-İfade yolu. (Bkz: Selîka) Selîka: Güzel söyleme ve yazma istidadı.

Tarz: 1-Şekil, biçim, sûret, kılık. 2-Usul, yol (Bkz: Üslûb)

Tavr: (a.i.ç: etvar) 1-hal, edâ, gidiş, davranış. 2-yapmacık, gösteriş, büyüklük. 3-mûsikîde tutulan şahsi ve üstâdâne tarz.”⁷.

“**Stile:** (it.) –Üslûp demektir. Stile osservato, sıkı üslûp; Stile galenta, kibar üslûp; Stile representativo, temsilî üslûp, temsil üslûbu.

Üslûp: (-Style; it., Stile,Stilo; al.,Stil Styl) –[estetik] –Stil, çığır. 1- Duyguların ifadesine bilhassa karakterli bir şahsiyet verdirmesini bilen bir bestecinin yazdığı esere (veya bir yorumcunun yorumladığı, mûsikîye kazandırdığı tarz, tavır ve çığır. 2-Bir çağa has olan tarz: eski üslûp, yenicil üslûp (-modern tarz); bir memlekete has tavır: Alman üslûbu, Fransız üslûbu...

Avrupa’dan alarak kullandığımız bu anlamdaki stil kelimesinin aslı Latince [stylus]dur. Eskiler üzeri balmumu levhalar üzerine yazı yazarken birtakım madeni kalemler kullanırlardı. İşte bu kalemlere stylet denilmekteydi. Yazmakla alakalı işte bu kelimedden stil sözü doğarak, yazılının tarzı anlamında bu kelime kullanılır oldu. Böylesine tarihi bir seyri olduğu içindir ki, stil kelimesinin beynelmilel bir yaygınlık kazanışına şahit oluyoruz. Dilimizde çığır sözünün, üslûptan da, stilden de fazla bir tekbaşinalık kazanabilmesi temenni olur.”⁸.

“**Stil:** (lat. Stilus, fr.Style) Biçem, üslup, tarz.

Üslup: (ar.). 1- Oluş, deyiş ya da yapış biçimi, tarz. 2- Bir sanatçıya bir çağa ya da bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem. 3-

⁷ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 11.bs. (Ankara: Aydın Kitabevi, 1993), 1129,1035,1041

⁸ Mahmut R. Gazimihal, **Musiki Sözlüğü**, (İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1961) 238, 265

Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği ya da bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi. Stil.”⁹.

“**Stil:** i. Fr. Style. Bir sanatçıya bir zamana ait tarz: gotik stil, Louis stili.[Osm. Üslûp; İng. ve Fr. Style]

Üslûp: i. Osm. <Ar. Üslûb> 1- Oluş veya yapış tarzı. [ing. Magner, form, style; Fr Style] 2- san. Bir sanatçıya veya bir çağa özgü, teknik, renk, söyleyiş ve biçimlendirme özelliği. [İng. Method, mode, fashion]

Tarz: s. Osm. <Fars. >1-Değişik veya özel biçim: Bu tarzda konuşmak doğru olmaz. [İng. Mode, manner; Fr. Manière, façon, mode]; 2-(güzel sanatlarda) Üslûp; Gotik tarzda bir yapı. Nedim tarzında bir gazel [İng. Style, fassion, method, form, shape; Fr. Style, forme]

Tavr, Tavır: i.ç: evrât, Osm. Ar. 1-Hal, edâ; gidiş, davranış. 2-yapmacık, gösteriş, büyüklük. 3- Musikide tutulan sahsî ve üstadâne tarz.”¹⁰.

“**Üslup:** a.(Ar.) 1- Her kişinin kendi düşüncesini, heyecanlarını, duygularını dile getirme tarzı; yazım tarzı, ifade biçimi: Üslubuna özen göstermek. Sade bir üslubu olmak. (Eşanlamlısı: BİÇEM) 2- Bazı özel durumlarda kullanılan görevsel dil biçimi: Saray üslubu. Noter üslubu. 3- bir şeyin, bir kimsenin estetik, özgün yanları olan niteliği: Belli bir üslubu olan ev. 4- Yol, yöntem, tarz: her şeyin bir üslubu vardır. [- Müz: Türk Müziğinde bir sanatçının kendine özgü okuyuşu ya da saz çalışı.]

Tarz: a. (Ar.) Bir kimseye özgü davranış; bir şeye özgü oluş biçimi; şekil, tür. 2- bir şeyin, bir eylemin gerçekleşme, uygulama biçimi; yöntem şekil. 3- bir yapının gerçekleştirilmesinde izlenen model; şekil, biçim, üslup.

Tavır: a. (Ar. Tavr) –Müz. → Üslup

Stil: a. (Fr. Style) Üslup, biçim, tarz.”¹¹.

⁹ Vural Sözer, **Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi M-Z** (İstanbul: Remzi Kitabevi 1986) .726, 821.

¹⁰ Pars Tuğlacı, **Okyanus Ansiklopedik Sözlük** 3. bs. (İstanbul: Cem Yayınevi, 1979) 2658, 2959, 2777, 2788.

¹¹ Adnan Benk, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi.** (İstanbul: Gelişim Yayınları, 1986) 689, 701, 865.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Attar, Feridüddin. **Mantıku't-Tayr**. çev. Mustafa Çiçekler. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2006.
- Ayvazoğlu, Beşir. **Ney'in Sırrı**. İstanbul: Kapı Yayınları, 2007.
- Ayangil, Ruhi. **Onyedinci Yüzyıldan Günümüze Türk Makam Müziği Yazım Yöntemleri**. İstanbul: YTÜ Yayınları, 2006
- Behar, Cem. **Zaman, Mekân, Müzik**. İstanbul: AFA Yayıncılık, 1992.
- _____. **Musikiden Müziğe**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.
- Bank, Adnan. **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**. İstanbul: Gelişim Yayınları A.Ş., 1986.
- Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**. 11. bs. Ankara: Aydın Kitabevi, 1993.
- Erguner, Kudsi. **Ayrılık Çeşmesi Bir Neyzenin Yolculuğu**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.
- Erguner, Süleyman. **Neyzen "Süleyman-Ulvi" Erguner**. İstanbul: Erguner Müzik, 2005.
- _____. **Ney "Metod"**. İstanbul: Erguner Müzik, 2002.
- Gazimihal, Mahmut R. **Musiki Sözlüğü**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1961.
- Geiger, Moritz. **Estetik Anlayış**. çev. Tomris Mengüşoğlu. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.
- Göle, Nilüfer. **İslamın Yeni Kamusal Yüzleri**. İstanbul: Metis Yayınları, 2000.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. **Mevlana'dan Sonra Mevlevilik**. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1983.
- Kaya, Ahmet. **Ney Metodu**. İstanbul: Çağlar Musiki Yayınları, 2003.

Keyder, Çağlar. **İstanbul Küresel İle Yerel Arasında.** İstanbul: Metis Yayınları, 2000.

Mevlana, C. Rûmî. **Mesnevi.** (çev. Veled İzbudak. İstanbul: Maarif Basımevi, 1954.)

Munslow, Alun. **Tarihin Yapısökümü.** çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000.

Özbek, Mehmet, Burhan Önder, Erdal Tuğcular, Ertuğrul Bayraktar, Muammer Sun. **Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi Çalgı Bilgisi.** Ankara: Kültür Bakanlığı, 1986.

Said, Edward. **Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları.** çev. Berna Ülner. İstanbul: Metis Yayınları, 1999.

Tekeli, İlhan. **Tarih Yazımı Üzerine Düşünmek.** Ankara: Dost Kitabevi, 1998.

Tuğlacı, Pars. **Okyanus Ansiklopedik Sözlük.** 3. bs. İstanbul: Cem Yayınevi, 1979.

Uludağ, Süleyman. **İslam Açısından Müzik ve Sema.** İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2004.

Yücel, Tahsin. **Yapısalcılık.** İstanbul: Ada Yayınları, 1982.

Yayınlanmamış Tezler

Gunca, Ayhan. "Orkestra Bünyesinde Türk Müziği Sazları". Yüksek Lisans Tezi. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.

Sarı, Ayhan. "Türkiye'de İlk Santur Metodu, Ney Metodu ve Ziya Santur". Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, 1989.

Toz, Ahmet İslam. "Enstrümantasyon Açısından Ney". Yüksek Lisans Tezi. İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Sempozyum Kitabından Bildiriler

Ünalı, Tolga. "Yerel Bir Enstrüman Ney, Yerel Küresel Değerler Kültür ve Ney'in Kültürel Kimliği Üzerine..." **Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 4.Öğrenci Trienali Sempozyum Kitabı, 6-7 Haziran 2006.** İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2006: 191-196

Elektronik Ortamdaki Kaynaklar

98728, 92425, 63624, 6613, Numaralı Tezlere Ait Ayrıntılı Bilgiler
<http://tez.yok.gov.tr/YokTezSrv?OPER=MAINPAGE&PAGE=X> [01.07.2007]

“Niyazi Sayın Özgeçmiş” kaynaktaki web sayfasının “Neyzenler” sekmesinden alınmıştır. http://www.Neyzen.com/niyazi_sayin.htm [26.07.07]

Sema Özbek, “Niyazi Sayın İle Röportaj” **Zeck Dergisi**, s.16 (2006): 36. <http://www.Neyforum.net/viewtopic.php?highlight=dergisi+zeck&t=3172> [26.07.07]

“Mercan Dede Özgeçmiş” kaynaktaki web sayfasının “bilgi” sekmesi, “özgeçmiş” alt başlığından alınmıştır. <http://www.mercandede.com/md/TR/index.html> [01.07.2007]

“2.Eğitim Sisteminin Genel Yapısı” http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/3_2.htm [08.10.2007]

EKLER

Ek 1.

Neyzenlere Sorulacak Sorular ve Görüşme Akışı.

1 Tanışma

Çalışmanın amacı ve nereye sunulacağı anlatılır.

Katılımcıdan kısaca kendisini tanıtmayı isteriz,

Adı soyadı,

Doğum yeri, yaşı,

2. Genel Olarak Ney ile Kurulan İlişki

- Ney nedir? Sizin için anlamı ne? Ne ifade ediyor? Ney' i diğer sazlardan ayıran özellikler nelerdir? Ne farkları var? Neden?
- Ney üflemek nasıl bir duygu? Ney üflerken neler hissediyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor? Örneğin bir eseri notadan deşifre ederken ya da bildiğiniz bir eseri ezberde çalarken en önemlisi de doğaçlama (emprovize) çalarken neler hissedip düşünüyorsunuz?
- Neyzen kime denir? Her üfleyen Neyzen midir? Neyzeni, Ney üfleyen herhangi birinden ayırt eden özellikler nelerdir? Neden?
- Siz Ney ile nasıl tanıştınız / karşılaştınız? Biraz o süreci anlatır mısınız? Kaç yaşındaydınız? Nerede gördünüz, nasıl bir ortamdı? Kim üflüyordu? Başka kimler vardı? Neler hissetmişsiniz? Neler düşünmüşünüz?
- Çevrenizde Ney üfleyen biri var mıydı? Daha önce Ney hakkında bir bilginiz, bir düşünceniz var mıydı? Varsa, neden böyle düşünüyordunuz?
- Siz Ney üflemeye nasıl karar verdiniz / başladınız? Kimler neler etkili oldu? Bu süreçte Ney ile ilgili geleceğinize dair neler düşünüyordunuz?

3.Ney Kültürü Ve Tasavvuf

- Ney üfleyebilmek için belli bir inanca sahip olmak gerekir mi; bu inancı tanımlar mısınız?
- Neyzenlik ve sufizm arasında nasıl bir bağlantı vardır?
- Hz. Mevlana'dan önceki ve sonraki durumu değerlendirir misiniz?
- Hz. Mevlana'dan önceki sufizmde ve tasavvufta Ney'in yeri nedir?
- Neyzenlerin genelinin mutasavvıf kişiler olmaları bir tesadüf müdür?

4.Ney'in Yapısına İlişkin Düşünce Ve Fikirler

- Ney yapımında materyal (kamış) seçiminde nelere dikkat etmek gerekir; hangi cins kamışlar daha uygundur?
- Ney'in bölümleri olan başpare, parazvane, yüksük hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Mesela başparesiz Ney olur mu; ya da başpare ve parazvanenin yapıldığı en iyi materyal nedir?
- Neylerinizin bakımını nasıl yaparsınız; onları nasıl muhafaza edersiniz?
- Ney'in yapısı üzerinde en son değişiklik ne zaman yapılmış, sizce bugün bir değişiklik yapılabilir mi; bunun sebepleri nelerdir?
- Daha çok hangi akorda (ahengde) Neyler kullanırsınız; diğer akortları da kullanıyor musunuz?
- Ney'lerin dokuz boğum olmasının gerekliliği nedir?
- Sizce bugün Ney yapan ustaların en önemlileri kimlerdir?
- Siz kendi Neylerinizi açıyor musunuz?
- Hangi Ney yapımcıların Neylerini tercih ediyorsunuz; neden?

5. Ney'in İcrasına Yönelik Teknik Sorular

- Neyden çıkması gereken olgun ses nasıl olmalıdır tanımlar mısınız?
- Ney sazının entonasyonu konusunda neler söyleyebilirsiniz?
- Ney üflerken nefesin öneminden bahseder misiniz; nefes sesi gelmeli midir gelmemeli mi; bunun ayarı nedir?
- Sizce bir Neyzenin ne kadar olgunluğa ulaşırsa ulaşsın vazgeçmemesi gereken egzersiz nedir?
- İlk üflemlerde üstatların tavsiye ettiği uzun, düz ses ve dem üflemenin nedenleri nedir?
- Neyde kesik üfleme var mıdır nerelerde kullanılır?
- Üfleme sırasında fosurtu neden oluşur; bu makbul bir durum mudur ya da hangi durumda istenen hangi durumda istenmeyen bir şeydir?

6. Ney Öğrenimi / Eğitimi

- Siz Ney üflemeyi nerden kimden öğrendiniz? Nasıl bir süreçti? Zevkli yanları, zor yanları nelerdi? [*belki burada kısa bir anı anlatması istenebilir*]
- O sırada Ney eğitim öğretim olanakları nelerdi? Hangi ustalar vardı? Ney eğitimi veren okullar var mıydı? Hangi okullar? Siz bu okullardan birine gittiniz mi? Gitmeyi düşündünüz mü? Neden evet / hayır?
- Geleneksel Ney eğitimi nasıl bir süreçtir? Biraz bahseder misiniz? Bugün nasıldır? Geçmişle bugün arasında nasıl farklar vardır?
- Bir ustadan öğrenmekle, okulda öğrenmek arasında bir fark var mı? Neler? Her birinin artıları eksileri, olumlu olumsuz yanları nelerdir?
- Ustayı okulda hoca yaptığınızda, bu durumu nasıl tanımlamalıyız? Buna okullu eğitim diyebilir miyiz? Neden evet / hayır? Farklar nelerdir?

- Okulda da geleneksel eğitim var; okulda eğitim yapılması, Ney' in geleneksel eğitimini farklılaştırmış mıdır? Nasıl? Bu fark nedir?
- Bugün Türkiye' de Ney eğitimi veren okullar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir? Neler düşünüyorsunuz? Yorumlarınız nedir?
- Bugün Türkiye' de Ney' in bulunduğu konumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ulusal ve uluslararası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

7. Ney' de Farklı Üsluplar

- Sizce bugün Türkiye' de kaç çeşit Ney üslubu / tavrı bulunmaktadır?
- Bu üsluplar arasında nasıl farklılıklar vardır?
- Alaylı ve / veya okullu olmanın bu üsluplara bağlı olarak farklı tavırların ortaya çıkmasında etkisi var mıdır? Nasıl?
- Bunların ortaya çıkışı nasıl olmuştur? Hangi tarihlerde hangi dönemlerde bu farklılıklar oluşmuştur? Neden?
- Kökenine, soy ağacına, kimlerden geldiğine dair düşüncelerinizi öğrenebilir miyim? Öncüleri kimlerdir? En önemli temsilcileri kimlerdir? Varsa sizi en çok kimler hangi yönleriyle etkilediler?
- Sizce kaybolmuş üsluplar var mı? Bunların neden kaybolduklarını düşünüyorsunuz?
- Klasik Türk Müziği dışındaki diğer müzik türleri içinde Ney' i kullanan ilk Neyzen ya da Neyzenler kimdir? Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir kopuş / kırılma mı yoksa bir gelişme mi? Neden?
- Aynı üslupta üfleyen alaylı ve mektepli Neyzenler arasında bir fark var mıdır? Nasıl?
- Sizce bugün klasik üslubu, tavrı sürdüren önemli Neyzenler kimlerdir?
- Sizce klasik üslup tavrı dışında üfleyen Neyzenler kimlerdir?
- Bunların birbirleri hakkında olumlu düşünmemelerinin nedenleri sizce nedir?

8. Ney' in Geleceği

- Ney' in geleceğini nasıl görüyorsunuz?
- Ney' i kültürel yapısından soyutlanmış salt bir enstrüman olarak görebilir miyiz? Üzerinde değişiklikler yapılabilir mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
- Ney' in yapısı üzerinde deNeysel çalışmalar yapmak Ney' in kültürüne ve kimliğine nasıl etki eder? Olumlu olumsuz...
- Ney icrasında farklı türsel ve stilsel çalışmalara gitmek bu enstrümanın kimliğine nasıl etki eder? Ne katar, ne götürür?
- Sizce şu an Ney bir metoda sahip midir? Ney metottan öğrenilebilir mi? Neden evet / hayır?
- Ney için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Neler? Gelecek Ney için neler getirecek?

- İyi bir Neyzen geleneğın taşıyıcısı olarak geleneksel üflemeyi sürdürmeli midir, yoksa Ney' de yeni arayışlara yönelmeli midir? Neler olabilir? Bu arayışların sınırı nedir?

Ek 2.

Ney Yapımcılarına Sorulacak Sorular Ve Görüşme Akışı.

1 Tanışma

Çalışmanın amacı ve nereye sunulacağı anlatılır.

Katılımcıdan kısaca kendisini tanıtmaması istenir,

Adı soyadı,

Doğum yeri, yaşı,

2. Genel Olarak Ney ile Kurulan İlişki

- Ney nedir? Sizin için anlamı ne? Ne ifade ediyor? Ney' i diğer sazlardan ayıran özellikler nelerdir? Ne farkları var? Neden?
- Ney açmak nasıl bir duygu? Ney açarken neler hissediyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor? Her türlü duygu, düşünce... Neden böyle?
- Siz Ney ile nasıl tanıştınız / karşılaştınız? Biraz o süreci anlatır mısınız? Kaç yaşındaydınız? Nerede gördünüz, nasıl bir ortamı? Kim üflüyordu? Başka kimler vardı? Neler hissetmiştiniz? Neler düşünmüştünüz?
- Çevrenizde Ney açan ya da üfleyen biri var mıydı? Daha önce Ney hakkında bir bilginiz, bir düşünceniz var mıydı? Varsa, neden böyle düşünüyordunuz?
- Siz Ney açmaya nasıl karar verdiniz / başladınız? Kimler neler etkili oldu? Bu süreçte Ney ile ilgili geleceğinize dair neler düşünüyordunuz?
- Açtığınız Neyleri satarken neler hissediyorsunuz; müşterilerinize karşı seçici davranıyor musunuz, örneğin iyi olduğunu düşündüğünüz bir Neyinizi tanımadığımız ya da üfleme üslubunu beğenmediğiniz birine satıyor musunuz?
- Siz de Ney üflüyor musunuz?
- Sizce iyi bir Ney yapımcısı Ney de üflemeli midir? Neden?
- İcracı olmak mı yapımcı olmak mı? ileride hangi tarafı seçeceksiniz, neden?

3.Ney Kültürü Ve Tasavvuf

- Ney üfleyebilmek ve yapabilmek için belli bir inanca sahip olmak gerekir mi; bu inancı tanımlar mısınız?
- Neyzenlik ve sufizim konusunda nasıl bir bağlantı vardır
- Hz. Mevlana'dan önceki ve sonraki durumu değerlendirir misiniz?
- Hz. Mevlana'dan önceki sufizmde ve tasavvufda Ney'in yeri nedir?
- Neyzenlerin ve Ney ile ilgili kişilerin genelinin mutasavvıf kişiler olmaları bir tesadüf müdür?

4.Ney'in Bölümleri ve Ney Kamışına İlişkin Sorular

- Açacağınız Ney kamışlarını nereden elde ediyorsunuz?

- Buraya giderek bu kamışları siz mi seçiyorsunuz; yoksa seçilmiş kamışlardan mı alıyorsunuz?
- Aldığınız bu Neyleri açmadan önce nasıl bir işleme tabi tutuyorsunuz?
- İyi bir Ney kamışı Türkiye’de nerede yetişir ve bu kamışların özelliği nedir?
- Bir kamışın Ney olabileceğine nasıl karar veriyorsunuz, bu aşamayı anlatır mısınız?
- Ney’in bölümleri nelerdir? Bu bölümleri bize anlatır mısınız; bu bölümlerin yapıldığı materyaller nelerdir? Bu materyaller geçmişte ve günümüzde nasıl farklılıklar göstermektedir?
- Ney açarken geleneksel malzemeler ve yöntemler mi izliyorsunuz?
- Geleneksel yöntemler nelerdir?
- Son yıllarda Ney yapımında ve teknikte ne gibi gelişmeler olmuştur?
- Ney ölçüleriniz bir sır mıdır? Bunun nedenleri nedir?

5. Ney Yapım Öğrenimi / Eğitimi

- Siz Ney açmayı nerden kimden öğrendiniz? Nasıl bir süreçti? Zevkli yanları, zor yanları nelerdi? [*belki burada kısa bir anınızı anlatabilirsiniz*]
- O sırada Ney yapımı konusunda eğitim öğretim olanakları nelerdi? Hangi ustalar vardı? Ney yapım eğitimi veren okullar var mıydı? Hangi okullar? Siz bu okullardan birine gittiniz mi? Gitmeyi düşündünüz mü? Neden evet / hayır?
- Geleneksel olarak Ney yapımı nasıl bir süreçtir? Biraz bahseder misiniz? Bugün nasıldır? Geçmişle bugün arasında nasıl farklar vardır?
- Bir ustadan öğrenmekle, okulda öğrenmek arasında bir fark var mı? Neler? Her birinin artıları eksileri, olumlu olumsuz yanları nelerdir?
- Ustayı okulda hoca yaptığınızda, bu durumu nasıl tanımlamalıyız? Buna okullu eğitim diyebilir miyiz? Neden evet / hayır? Farklar nelerdir?
- Bugün Türkiye’de Ney yapımı konusunda eğitim veren okullar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir? Neler düşünüyorsunuz? Yorumlarınız nedir?
- Bugün Türkiye’de Ney’ in bulunduğu konumu Ney yapımçıları nasıl değerlendiriyorsunuz? Ulusal ve uluslararası alanda gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Kendi öğrencileriniz var mı? Ney yapmaya meraklı insanlara neler öneriyorsunuz, kendinize öğrenci olarak alıyor musunuz?

6. Ney’ de Farklı Üsluplar

- Sizce bugün Türkiye’de kaç çeşit Ney üslubu / tavrı bulunmaktadır?
- Bu üsluplar arasında nasıl farklılıklar vardır, Bu üsluplara göre Neylerin de yapısal özellikleri değişmekte midir?
- Farklı tavırlara sahip Neyzenler sizden Ney yapmanızı istediklerinde Ney üzerinde farklı yapısal isteklerde bulunuyorlar mı; gerek başpare, gerek delikler ve akortlar gerekse diğer özellikler olarak? Bunlar nelerdir?

- Alaylı ve / veya okullu olmanın bu üsluplara bağlı olarak farklı tavırların ortaya çıkmasında etkisi var mıdır? Nasıl?
- Bunların ortaya çıkışı nasıl olmuştur? Hangi tarihlerde hangi dönemlerde bu farklılıklar oluşmuştur? Neden?
- Sizce kaybolmuş üsluplar var mı? Bunların neden kaybolduklarını düşünüyorsunuz?
- Klasik Türk Müziği dışındaki diğer müzik türleri içinde Ney' i kullanan ilk Neyzen ya da Neyzenler kimdir? Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir kopuş / kırılma mı yoksa bir gelişme mi? Neden?
- Aynı üslupta üfleyen alaylı ve mektepli Neyzenler arasında bir fark var mıdır? Nasıl?
- Sizce bugün klasik üslubu, tavrı sürdüren ve sizden Ney alan ya da Ney hediye ettiğiniz önemli Neyzenler kimlerdir?
- Sizce klasik üslup tavrı dışında üfleyen, sizden Ney alan ya da Ney hediye ettiğiniz Neyzenler kimlerdir?
- Bunların birbirleri hakkında olumlu düşünmemelerinin nedenleri sizce nedir?

8.Ney ve Ney Yapımının Geleceği

- Ney' in ve Ney yapımının geleceğini nasıl görüyorsunuz?
- Ney' i kültürel yapısından soyutlanmış salt bir enstrüman olarak görebilir miyiz? Üzerinde değişiklikler yapılabilir mi? siz bu tarz çalışmalar yapıyor musunuz? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
- Ney' in yapısı üzerinde deNeysel çalışmalar yapmak Ney' in kültürüne ve kimliğine nasıl etki eder? Olumlu veya olumsuz...
- Ney icrasında ve yapımında farklı türsel ve stilsel çalışmalara gitmek bu enstrümanın kimliğine nasıl etki eder? Ne katar, ne götürür?
- Sizce şu an Ney yapımı metotlaştırılıp kitaba dönüştürülebilir mi?Neden evet / hayır?
- Ney yapımı için gelecekte yaşanması muhtemel çekinceleriniz var mı? Neler? Gelecek Ney yapımı için neler getirecek?
- İyi bir Ney yapımcısı geleneğin taşıyıcısı olarak geleneksel bugün bildiğimiz şekilde Ney açmayı sürdürmeli midir, yoksa Ney' de yeni arayışlara yönelmeli midir? Neler olabilir? Bu arayışların sınırı nedir?

Ek 3.

Niyazi Sayın Biyografisi

“1927 senesinde, İstanbul Üsküdar’da, açık Türbe denilen Doğançılar semtindeki ahşap eski bir Türk evinde dünyaya geldi. Burada bir müddet oturduktan sonra, Doğançılar’daki şimdi artık pek bulunamayan ahşap iki katlı kendi evlerine taşındılar.

Babası Rumeli dediğimiz Resne, annesi de yine aynı beldeden Manastır’da dünyaya gelmişlerdir. Ağabeyi ve ablası ise, Neyzen Niyazi SAYIN gibi İstanbul’da dünyaya geldiler.

İlk ve orta okulları, Üsküdar Paşakapı’da, liseyi, Haydarpaşa ve Beyoğlu’nda okudu. İkinci Cihan Harbi ve yoksullukların önde olduğu bir devirde tahsilini tamamlamak nasip olmadı.

Askerliğini eğitim alayında yaptığı devirde, İstanbul Belediyesi Konservatuvarı’na devam etti.

Okul sıralarında çeşitli spor dallarında muvaffakiyetleri vardır.

Babası, aileden gelen müzik terbiyesiyle, Neyzen Niyazi SAYIN’ı genç yaşında müziğe yönlendirmiştir. Okul sıralarında, ağız mızıkası ve armonika çalması, batı müziğine olan düşkünlüğü ve aynı zamanda manevi inancı münasebetiyle, cami mûsikisini öğrenmek için, gençliğine rağmen bu yoldaki mesaisi fazladır.

Özellikle Haydar Paşa Lisesi’nde okuduğu yıllarda çok iyi ağız armonikası çalmaktadır. Esasen en başarılı olduğu dersler arasında edebiyat, müzik ve spor başı çekmektedir. Daha o yıllarda güzel sanatlardaki kabiliyeti, kendini derslerinde belli etmiştir. Hatta bir dönem Fenerbahçe genç takım seçmelerini en ön sırada kazanmış ve bir süre bu takımda futbol oynamıştır.

Plastik sanatlara da çok büyük ilgisi ve yeteneği bulunan Neyzen Niyazi SAYIN’ın küçüklüğünden beri en büyük zevklerinden biri de, mahalleden bazı arkadaşlarıyla birlikte resim ve ağaçları oyarak küçük heykelcikler yapmaktır.

Babasının İstanbul kültürü içindeki yaşayışı ve bilhassa Tanburi CEMİL BEY’e olan sevgisi neticesi olacak ki; evlerinde bazı zamanlar, evlatlarını borulu gramofonun etrafına toplar, çocuklarından birisi plağı yerine koyar, diğeri gramofon zemberek kolunu kurar, Neyzen Niyazi SAYIN’a da iğnesinin takılması kalırdı. Neyzen Niyazi SAYIN’ın bu günlere gelmiş olmasını sağlayan güzelliklerin başında gramofondan dinlediği Tanburi CEMİL BEY’in taksimleri çok önemli bir yer tutar. O günün atmosferi içinde gerek evlerden, gerekse Camilerden ve bilhassa Minarelerden gelen sedalar da, kendilerini bu günlere getiren güzellikler arasındadır.

1947 yılında, Semtlerinin Camiinde, bir ikindi ezanı Neyzen Niyazi SAYIN’ı, kimin okuduğunu öğrenmek için Cami kapısına götürdü. Oradan çıkanlar içerisinde mahallenin büyüklerinden Mustafa DÜZGÜNMAN ile karşılaştı. Ezanın kimin tarafından okunduğunu sordu, bu durum Mustafa DÜZGÜNMAN’ın çok hoşuna gitti. Cevap olarak; kendisinin okuduğunu söyledi ve ilaveten; “eğer istersen gel bizim evde dini eser meşk ediyoruz” dedi. Bilahare oraya devam etmeye başladı ve hocasının en çalışkan talebelerinden oldu. O kapı Neyzen Niyazi SAYIN’a mûsikî aleminin açılmış olduğu ilk ciddi kapıdır.

Dini ve tasavvufi eserleri geçerken, bu eserlerde ifadesini bulan duyuş ve düşünüş tarzı ilgisini çekmeye başlamış, güftelerin anlamını çözmeye çalışırken kendini tasavvufun içinde buluvermiştir.

Daima kendisinin velinimetini olarak gördüğü, rahmetli hocası; Mustafa DÜZGÜNMAN, Neyzen Niyazi SAYIN'a istidadının doğrultusunda çok yardım etmiş ve mensup olduğu diğer sanatlarda da önder olmuştur. Aralarındaki yakınlık ve bilhassa, mesleği olan aktarlık sebebi ile, o manevi insanların bulunduğu aktar dükkanındaki, güzel sohbetlerden aldığı feyzlerde, hocasının tesirinin çok önemli olduğunu söylemeyi bir borç bilmiştir.

Her nedense Ney sazına olan sevgisinin nereden geldiğini hala bilememektedir. Bir Ney almak ve öğrenmek istiyordu. Üsküdar'ın kıymetli ailelerinden olan ve Üsküdar Mûsikî Cemiyeti Neyzenlerinden Emin BEY'den bir Ney almaları için rica eder. Beraberce Beyazıt Çadircılar'da Osman DEDE'ye giderler, on lira mukabilinde bir sipürde Ney alırlar. Neyzen Niyazi SAYIN, o günün tarihini, hayatının en önemli günlerinden biri olduğu için hiç unutmamıştır. 4 Mart 1948.

İlk olarak Yenikapı Mevlevî-hânesi Şeyhi Abdülbaki DEDE'nin oğlu Neyzen Gavsi BAYKARA'dan iki ders aldı. Bu günler içerisinde hayatının unutamayacağı büyüklerinden, Hezâr-fen (bin fen sahibi) Hattat Necmeddin OKYAY, Neyzen Niyazi SAYIN'ı alır, Resim Heykel Müzesi müdürü ve Güzel Sanatlar Akademisi resim hocalarından Neyzen Halil DİKMEN'e götürür. Kendileri Neyzen Emin Dede'nin talebesi, Türkiye'nin en büyük Neyzenidirler, Neyzen Niyazi SAYIN bundan habersizdir.

Kendisini, Necmeddin Hoca ona teslim eder. Neyzen Niyazi SAYIN artık aynı zamanda Güzel Sanatlar Akademisinin en büyük hocalarından birinin de talebesidir. İlk dersin tarihi 21 Ocak 1949'dur. Her Perşembe günü on beş yıl hocasından Ney ve ahlâk dersi alır. ” Bir daha böyle bir hocanın bulunacağını tahmin etmiyorum”, şeklindeki ifadesi de Neyzen Halil DİKMEN'in büyüklüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

“Bir gün hocamdan ders almak için müzeye geliyordum. Bahçede, hocadan ders alan akademi talebelerinden Cemal'e rastladım. Hatırını sordum, bana şöyle dedi: “Niyazi; ben artık hocadan ders almayacağım. Çünkü onun yaptıklarını Neyde yapmaya imkan yok. Ama şunu bil ki yine Hoca'ya geleceğim. Ney dersi almak için değil, ahlâk dersi almak için” şeklindeki ifadesi hiç aklımdan çıkmaz”. Bu ifadesi de Neyzen Halil DİKMEN'in kıymetini açıkça ortaya koyar.

Kıymetli Hocası Mustafa DÜZGÜNMAN'dan ilâhîlerin yanı sıra, ebru, cilt ve fotoğrafçılığı öğrendiği gibi, tespih koleksiyonu yapmayı ve tespihin her türlü değerini de yine ondan öğrendi. Bilâhare tespihe olan merakı münasebetiyle altı ay kadar bir müddet Edirnekapi'da Galip Usta'dan tespih yapmasını öğrendi.

Neye olan sonsuz öğrenme arzusu yanında Hocası Neyzen Halil DİKMEN'den resim dersi almaya başladı. Bu günler içerisinde yine Hoca'sının arzusu ile ki daha evvel de bahsedildiği gibi konservatuara devam ettiği söylenebilir.

1950 senelerinde Üsküdar Mûsikî Cemiyeti ile ve Neyzen Süleyman ERGUNER (Dede Süleyman ERGUNER) ile İstanbul Radyosu'nda saz eserleri icra ediyorlardı.

Yapmış olduğu soloların bir neticesi olarak Dr. Nevzat ATLIĞ Bey'in arzuları ile İstanbul Radyosu Müzik Yayınları'nda vazife aldı. O devrin kıymetli hocalarının bulunduğu yıllarda ve devamında radyo muhitinden çok feyz almış olduğu

söylenbilir. 1954 yılından 1956 yılına kadar bu vazifede bulundu. Aynı zamanda radyo müzik neşriyatına da iştirak ediyordu.

1956 yılından 1969 yılına kadar Münir Nureddin SELÇUK'un arzusu ile İstanbul Belediyesi Konservatuvarı icra heyetinde vazife aldı. Bilâhare, bu vazifeden sonra o devirde yeni kurulan İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuvarı'nda Öğretim Görevlisi ve Nefesli Sazlar Ana Bilim Dalı Başkanı olarak vazife aldı. Halihazırda bu vazifesi devam etmektedir. 1980 yılında Amerika'nın Seattle Üniversitesi'nde bir yıl kadar bir devrede arkadaşı Tanbûrî Necdet YAŞAR ile Türk Mûsikîsi eğitimi yapmış bulunmaktadırlar. Aynı zamanda İngiltere, Almanya, Fransa gibi memleketlerde de çeşitli zamanlarda konserler vererek mûsikîmizin ciddi ve asil olan güzelliklerini tanıtmaya saadetine kavuştular.

Amerika'da bulunduğu zaman içerisinde Seattle Public'te iki de ebru sergisi açmıştır.

Gerçek bir sanatçı olan Neyzen Niyazi SAYIN ebrudan fotoğrafa, tespihçilikten sedef kakmacılığına, elektronikten tornacılığa, balıkçılıktan gülcülüğe, ağaç işlerinden kuşçuluğa kadar yoğun bir ilgi yelpazesi içinde yoğunlaşmış, günümüzün ender şahsiyetlerinden biridir. Bu bakımdan evini gerçek bir sanat atölyesi olarak kullanmaktadır. Her biri tek başına bir insan ömrünü doldurmaya yetecek olan o kadar sanat ve zanaatta üstad olan Neyzen Niyazi SAYIN, sanatta bir yere gelebilmek için bütün yan sanatlarla ilgilenmeyi şart olarak görmektedir. Ama her şeyden evvel ahlak; Çok sevdiği Mesut Cemil BEY'in Tanburi Cemil BEY hakkındaki "Babamın ahlakı sanatından üstündür." Sözüünü hatırlatarak sanatta gayenin cemiyete ahlaklı insanlar yetiştirmek olduğunu her fırsatta ifade eden Neyzen Niyazi SAYIN'a göre; üstün ahlaka sahip olmayanlar, sanatta başarılı olamazlar.

Sırası ile; Mustafa DÜZGÜNMAN, Şeyh Hayrullah EFENDİ, Mızıkalı Muhiddin EFENDİ, Zekâî DEDE'nin talebesi Kadırgalı Hüseyin Fahrettin EFENDİ, Hafız Ali EFENDİ, Kadıköylü Vahit BEY, Emin ONGAN, Şefik GÜRMERİÇ ve bilhassa Mesut Cemil BEY gibi hocalardan feyz almış olduğu söylenebilir.

Neyzen Halil DİKMEN hocasının başta Ney olmak üzere her hal ile kendisine olan yardımlarını hiçbir zaman unutamamaktadır. Bir köklü ekol olan Ney tavrının, kendileri son mümessilleridir.

Tanburi Cemil ÜSTAD'a olan sevgisi ve onun elinde olan plaklarından ve oğlu Mesut Cemil BEY'in göstermiş olduğu yoldan bilhassa istifade etmiş olduğunu söylemeyi her zaman bir borç bilmiştir. Neyinde gerek Hocası Neyzen Halil DİKMEN'in ve gerekse Tanburi Cemil BEY'in yollarını ve sanat anlayışlarını birleştirmek yegane arzusu idi. "Elli üç yıllık sanat hayatım içinde her ikisinin tevhibi ile ortaya bir şeyler koymuş isem, kendimi bahtiyar addederim." Şeklindeki ifadesiyle sevgi ve saygısını dile getirmektedir.

Neyzen Niyazi SAYIN'ın Ney icrasında yeni kalıplar ve pozisyonlarla bir dönüm noktası teşkil ettiği, bu manada geleneği kendi içinde yenilediği ortak kanaattir. Neyde, bir "Neyzen Niyazi SAYIN öncesi" ve "Neyzen Niyazi SAYIN sonrası"ndan söz etmek gerekir. Bazı pozisyonların ve baskı şekillerinin eksikliği dolayısıyla eskiden Kürdîlihicâzkâr, Şedd-i-arabân, Nihâvend gibi makamlarla taksim bile yapılamazken, bugün çoğu Niyazi Bey'in talebesi olan genç Neyzenler onun açtığı yolda mucizevi başarılar göstermektedirler.

Perdeleri büyük bir titizlikle kullanması, nefes hakimiyeti ve benzersiz legatosuyla, mûsikî tarihinde seçkin bir yer edinen Neyzen Niyazi SAYIN; Ney açarken 26 lı

birim sistemine ilaveten kullandığı kaydırma sistemi ile de gelecek kuşaklara örnek bir liderlik ve ekol sergilemektedir.

Neyzen Niyazi SAYIN ekolü...”¹².

¹² Niyazi Sayın Özgeçmiş” kaynaktaki web sayfasının “Neyzenler” sekmesinden alınmıştır.
http://www.Neyzen.com/niyazi_sayin.htm [26.07.07]

Ek 4.

Niyazi Sayın İle Röportaj

“Gönül kapısını bize açan Neyzen Niyazi Sayın ile daha kapıdan girdiğimizde farklı bir söyleşi yapacağımızı anlamıştım. Fotoğrafçılık, tespî sanatı, ebru, resim, kuş merakı, çiçekçilik, aşçılık, elektronik, Ney yapımı ve buna benzer o kadar geniş bir ilgi alanı var ki hangisini anlatacağımızı şaşırđık. Hangi konuyla ilgilendiyse o konuda en iyisi olmuş ama bunu hırsla değil sevgiyle yapmış. Niyazi Sayın zamana meydan okuyan bir insan. Son teknolojileri takip ediyor, bilgisayar kullanıyor, yeniyeye açık, her günü dolu geçen değerli bir insan.. Niyazi Sayın Ney icrasında yeni kalıplar ve pozisyonlarla bir dönüm noktası oldu. Bugün musikîmizde Ney icrası, "Niyazi Sayın öncesi" ve "Niyazi Sayın sonrası" diye ikiye ayrılıyor. Vakit bana yetmiyor diyor, nasıl yetsin ki.. Bizim de onu anlatmaya sayfalarımız yetmedi.. Gelin sayfalarımız izin verdiği ölçüde Niyazi Sayın'ın deryasından bir katre su alalım kendimize..

Ney ile yolculuğunuz nasıl başladı?

Neyi ilk almama vesile olan Üsküdar musikî cemiyeti Neyzenlerinden Emin Beydir. Bir gün Hattat Necmettin Okyay beni resim heykel müzesinin müdürlüğüne Halil Dikmen Hocamıza götürdü: "Halil evladım bak sana Niyazi'yi getirdim sana emanet" dedi. Biz o asil insanla derse başladık 15 sene gittim. Bugün sağ olsa gene giderim. Kendisinden aynı zamanda resim dersi aldım Halil Bey'in sayesinde çok insan tanıdım orda. Halil Dikmen çok efendi, değerli derviş bir insandı öyle asil, faziletli bir insan az görülür. Neyzen Emin dedenin talebesiydi. Onun da hocası Aziz Dede bu böyle bizim yol 3. Selim'in hocası Oskiyan Usta'ya kadar gidiyor ondan sonra nereye gidiyor bilmiyorum. Bu bizim Ney ekolumüzdür.

Halil Dikmen'le sizin aranızda farklı bir usta çırak ilişkisinin örnek biçimde yaşanması var sanki.. Bir yerde "bana hiçbir zaman aferin demedi ama her zaman devam et dedi" demişsiniz.

Hiç söylemezdi onu, "devam" derdi. Vefatından sonra kız kardeşi Hanımefendi'yi ziyarete gittim, Ona "talebelerimden bir Niyazi var" demiş. Hâlbuki hayatımda -çok samimidir bu sözüm- hocam gibi Ney üfleyemedim. Hocamın Neyden çıkardığı sesi daha kimseden duymadım. Hocam aslında ressam, profesyonel bir Neyzen değil, amatör ama Neyi de öyle üflüyor ki biz onu üfleyemedik. Yalnız Neyde şimdiye kadar yapılmamış hareketleri Allah bana ihsan etti onları yaptım. Çeşitli pozisyonları bulduk makamlardaki münasebetini temin ettik. Mesela hicazkâr makamında "fa diyez" perdesini açtığınız zaman o perde pes kalıyor fakat onun pes kaldığının farkında değil millet, bunları buldum.

Bunları nasıl buldunuz?

Benim iyi bir musikîye ihtiyacım vardı bu sanatın içerisine girmişsem onun arkasından koştum. Meselâ batı müziğine de çok düşkünüm, belki bir batı musikîsiyle meşgul olanın elinde o kadar plak yoktur. Onlardan da istifade ettim. Sonra bizim musikîde önderimiz olan tamburi Cemil Bey'in plâklardaki seslerinden istifade ettim, halen de ediyoruz. Bu meyanda Münir Nurettin'le 25 sene beraber

çalıştık O da kıymetli bir değerdi memlekette. Kıymetli değer olan hafızlar vardı, herkes bilmez, onlar da çok çok muazzam insanlardı. Bu meyanda Mesut Cemil gibi konuşan bir insan hayatımda görmedim bilgili, hayran olursunuz nefis bir konuşma, sonra Kur'an okuyan hafızlar, gazel söyleyen hafızlar, iyi okuyan solistler tabii içine girince bunlar hepsi birbirine bağlanıyor. Ama bunun bende kuvvetli olmasının sebebi diğer sevdiğiniz hobileri bir araya getirdiğiniz zaman daha faydalı oluyorsunuz diye düşünüyorum. Meselâ tabağı kenarından tutmayacaksınız, iki elle yapışacaksınız hani "asılırsa insan İngiliz sicimiyle asılmalı" yahutta "sakız çiğnerse Ayşe Abla gibi şaklatmalı" derler ya bu da işin latifesi..

Musikîyi tarif edin desem nasıl tarif edersiniz?

Musikîyi ben çocuklara şöyle tarif ediyorum. Musikî iki ses arasında manevi münasebete derler. Siz gönlünüzde "do" ile "re" arasındaki sesi iyi bulursanız işte musikî odur. Ama bulamazsanız hiçbir şey ifade etmez. Batıda tamper sistemi dediğimiz 12'li sistem vardır; bu sistemde mesela keman virtüözü Menoin'i görmeden de dinleseniz Menoin olduğunu anlarsınız. O notada görünen "do" "re" değil. Notanın hiçbir faydası yoktur insana, nota bir iskelettir. Sizde! Bütün hareket sizde! Herkes kendi hayatını koyar melodilerin içerisine.

Ruhunu aksettiriyor o yaptığı esere..

Tabii, yürümek öyledir, konuşmak öyledir. Siz konuşuyorsunuz görmeden ben sizin olduğunuzu anlıyorum. Neden, çünkü siz konuşuyorsunuz, o ruh çok önemli bir mesele.

Az önceki söylediğiniz ruhu alıp götürmesi ve onunla denge kurması nasıl olur?

Sizin duygularınız öyle olacak ki o sesleri bastığınız zaman gönlünüzden basacaksınız. O "re"nin "do"nun işareti yok, gönülde var onun işareti. Öyle bir ses ki bir sesi 9'a bölerseniz bir tanesine koma derler. Koma nedir? Hiçbir şey! Siz o komaları kendi gönlünüzden yapacaksınız. Aa bu çok güzel okuyor çok güzel çalıyor.Niye? Çünkü onun duyusu başka..

Sizin Mevlevi olduğunuz da söyleniyor..

Açıkçası Mevlevilik diye bir şey bende yok. Yalnız Neyzen olmamız münasebetiyle bir Mevlana felsefesi içerisinde olmak mecburiyeti zuhur ediyor. Bir mesneviyi okumak lazım çünkü enstrümandan ses çıkması için insanın kültüre ihtiyacı var. Bu Mevlevilik olur, Bektaşilik olur, Rûfâilîlik olur, cami felsefesi, kilise felsefesi olur; bunların hepsini toparlamak lazım. Ama Hazreti Mevlana'nın görüş ve duyularına karşı son derece muhabbet ve saygımız sonsuzdur. Yoksa ben öyle kayıtlı bir insan değilim.

Bir Ney üflüyorsanız tasavvufa ister istemez giriyorsunuz gibi bir şey anladım doğru mu anladım acaba?

Tabii yani şimdi o olmadan Neyden ses çıkmaz. Yani manevi tarafınız olmazsa olmaz. Bizim musikimiz bizi tekkeye götürür ya da camiye ama daha çok tekkeye götürür. Batı müziğinin melodileri de kiliseye götürür. O da güzeldir tabii ama bizim

işimiz başka. Basit gözüken bir şey insanı yakar mesela bir Hafız Sami varmış onu dinlediniz mi başka türlü, bunun gibi..

Burada o zaman esas olan kişinin ruhundaki oynamaları ses olarak bir başkasına aktarması değil mi?

Her şey öyle zaten "ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz. Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinden." Konuşmanızda bile maneviyat var mesela. Maneviyatsız hiçbir şey yok. Konuştuğunuz zaman karşınızdaki muhatabınız sizin manevi durumunuzla alakalı olarak size yakınlaşıyor. Her iş öyle.. Yazı yazsanız orda o güzellik görünür. Musikîden de murat insandır Kuran-ı Kerim'de de bir ayet vardır. Diyor ki: "Allah emaneti ilahiyeyi dağlara taşlara verdi onu kabul edemediler o çok ağır bir yükü." Emanet nedir? "Onu insan kabul etti ama o insan zalim ve cahil oldu" diyor. Niye? İnsan kendi güzelliğine ekberiyetine bakmadığı için kendisine zalim ve cahil oluyor. Allah'ın güzelliği ancak insanda tecelli ediyor. Hiçbir yerde tecelli etmiyor. Her yerde tecelliyatı var, O'nsuz bir yer yok amma bütün esmasıyla beraber insanda tecelli ediyor. O melodiler insan için; o, insandan çıkıyor zaten. Ben çalmazsam başkası çalar, o çalmazsa başkası çalar mühim değil. Mühim olan insan.. Hz. Mevlana 6 ciltlik esere "dinle Ney'den" diye başlıyor. Neden? Aslında insandan dinle diyor Ney'den ne olacak bir kamış parçası, o işin rumuzu.. Ama asıl Ney insan! İnsan'dan dinleyeceksiniz. Hz. Muhammed de insan suretinde tecelli etti değil mi? İnsanı tanıyorsan sen, kendini tanımıyorsun "kim ki nefsinin bildi o Allah'ı bildi" işte Ney de bu felsefeye hizmet eden manevi asil bir alet. Ebruda da murat insan, insan olmasaydı ebru da olmazdı, onu çıkaran insan.... Mesela Karagöz, bütün dünyada her memleketin kendi bünyesine göre uygulanıyor. Çin'de var, Endonezya'da var. Yunanistan'da her gün karagöz oynatıyorlar televizyonda bile çıkıyor. Bizdeki Karagöz tasavvufi eda ve mana ile oynatılır. Maalesef bizdeki karagöz oynatanlar da bu felsefenin dışında, bildikleri yok. Karagöz baştan aşağı tasavvuftur bütün perde gazelleri hepsi tasavvufidir. Karagöz de öyle der

"Nakş-i sun'un remz eder hüsnünde rü'yet perdesi
Hâce-i hükm-i ezeldendir hakikat perdesi

Sîreti sûrette mümkündür temaşâ eylemek
Hâil olmaz ayn-i irfâna basiret perdesi

Her Neye imân ile baksan olur iş âşîkar
Kılmış istilâ cihâna hâb-i gaflet perdesi

Bu hâyal-i Âlemi gözden geçirmektir hüner
Nice kâra gözleri mahv etti sûret perdesi

Şem-i aşka yandırıp tasvir-i cismindir geçen
Âdemi âmed-şüd etmekte azîmet perdesi

Hangi zılla iltica etsen fenâ bulmaz acep
Oynatan üstâdı gör kurmuş muhabbet perdesi

Dergeh-i Âli abâda müstakim ol Kemterî
Gösterir vahdet elin kalktıkça kesret perdesi."

bu son beytin ilk mısra "Dergeh-i Âli abâda" işte islamın özüdür bu. Ehli beyte muhabbet lazım Allah'ın emridir Kuran-ı Kerim'de "ben sizden hiçbir ecir istemiyorum, ehli beytime muhabbet ediniz" buyuruyor nedir o ehlibeyt ben karışmam artık.. Herkes kendi derdine baksın, uğraşsın bulsun Neyin nesi Neyin fesi ise bu gönül işidir. Yaşamdan maksat hakikate ulaşmaktır.

Bütün sanatların başı insan o zaman
Kendini bilecek insan. Allah "Ben size şah damarınızdan yakınım" diyor. Her yerde tecelli ediyor, insandaki tecellisi de başkadır.

Çok uzun süre TRT'de hizmet vermişsiniz, nasıl başladı?

1949 ya da 1950 senesinde Neyzen Süleyman Erguner: "Radyoda saz eseri yapıyoruz gelir misin?" dedi. Radyoya girmek çok büyük bir şey benim için "Gelirim ama önce bir hocama sorayım ondan sonra karar veririm" dedim. Sonra hocama sordum, gitmemi arzu etti 1950'den itibaren resmi olarak radyoda faaliyet gösterdik. Süleyman Erguner ile bir hayli zaman, beraber radyoda vazife aldık. Şunu söylemek icabederse Hocam da dâhil diğer Neyzenler Süleyman Erguner gibi Ney tanıtımı ve Neyin sesini duyurmakta faydalı olamadı. 30 sene radyoda çalıştım sonra konservatuvar açıldı, konservatuvara devam etmeye başladık. O meyanda Amerika'dan Seattle Üniversitesi'nden istediler. Necdet Yaşar'la oraya gittik Amerika'da 1 sene kaldık sonra İstanbul'a geldik konservatuvara devam ettik. 65 yaşını doldurmuş olanlar gurubu için özel bir kanun vardı bu yeni iktidar ondan istifade edemezsiniz dedi. Hâlbuki gerek müzisyen olsun, gerek diğer bölümlerde olsun bunun sonu yoktur. Beşikten mezara kadar sanatkârlardan istifade edilmesi lazımdır. Biz de pekâlâ dedik kalktık konservatuardan da ayrıldık geldik. Kimse de halimizi sormadı. Aldık eşyalarımızı topladık eve geldik. Böyle bir musikî hayatımız oldu.

Burada büyük bir kütüphane görüyorum, ne tür kitaplar..

Musikîyle, tarihle, dini eserlerle alâkalı çeşitli kitaplar. Bizim Türkiye'de arzu edilen kitaplar çıkmıyor; çok kitap çıkıyor ama hiç birisi işe yaramıyor okunması icap eden kitap çıkması lazım. Önce eski yazılmış eserlerin tercümesi lazım. Bunlara ihtiyaç var, kütüphaneler kitap dolu ama kapısını açan yok.

Bunları insanlar görmüyorlar mı?

Görmüyorlar, niye görmüyorlar? Çünkü insanları bu hale getirdiler. Sizin karşınıza musikî ile alakası olmayan insanlar çıkarsa musikî ortadan kalkar.

O anlayış yok ki o güzellikten sanattan zevk alma yok ki..

Ama gençliğin kabahati yok bunda; gençlik onu görüyor. Ne görürse.. Gençler hakikaten zeki çocuklar. Halka ne verirsiniz onu alır, mesele orada! Türkiye'de kültür çok zaafa uğradı çok kötü duruma düştük. Spikerler konuşmasını bilmiyor her önüne gelen spiker oluyor, telaffuzda vurgulamaları bile yerinde yapamıyorlar. Kendini göstermek için oraya çıkıyor. Her şey böyle, Biz kültürsüzlükten perişanız kültür yok yok .. Sabahtan akşama kadar televizyonda acayip şeyler seyrettiriyorlar bize, milleti güzelliğe alıştırmacı hareketlerin olması lazım. Belgesellerin olması lazım vs. bizim artık buna ihtiyacımız var. Bir çocuk var Mercan Dede diyorlar meşhur bir

Neyzenmiş. Ben onun hocasıymışım! Hiç alakası yok beni tanıyan insan bilir, öyle bir insan yetiştirmemin imkânı yok. Halk da bunun arkasından koşuyor. Halkın da kabahati yok halk ne verirsiniz onu alır.

Hiç ders almadı mı Mercan dede sizden?

Hayır, efendim ben buna ders verir miyim, ben yobazım aynı zamanda musikide yobazım ben. Ben klasik bir insanım. Sokak müziğinden hoşlanmam. Beni tanıyan bir insan talebelerime baksın nasıl insan yetiştiriyorum.

Nasıl görüyorsunuz gidişatı?

Ben şahsen iyi görmüyorum. Tadı yok bu işin. Her bakımdan şahsiyetimiz zaafa uğradı. İyi olur inşallah diyelim ne diyelim ki..

Son zamanlarda kendinizi geriye çekmenizdeki sebep biraz da gerçek anlamda sanata talip kimsenin kalmadığını düşünmüşsünüz öyle mi?

Yok, öyle değil. Öyle düşünmüyorum var, çok var.. Herkes beni zannediyor ki kendisini geriye çekiyor öyle bir şeyim yok benim evde uğraşacağım çok şey var. Kuşlar var, oydu buydu günün hiç kıymeti yok zaman az geliyor.

Sanatta iyi bir yere gelebilmek için diğer yan sanatlarla da ilgilenmenin çok önemli olduğunu söylemişsiniz.

İyi olmak için bu işin içine girmek lazım. Yani girmezseniz olmaz, kenarından bir şey olmaz. Bir de karakter meselesi, mesela benim karakterimde bir şeyin çoğunu severim. Sevdiğim insanı çok severim. Sevmezsem sevmem o insanı. Bütün mesele insanların kendisine ve karşısındakine ziyarı dokunmasın. Ve ziyarı dokunmamakla beraber hizmeti olsun faydası olsun. Yani kendi derdinizden önce karşınızdakinin derdi ile hemhal olmalı. Bunda din, iman, şu, bu bakmak yok kim olursa olsun, insandır. Hatta ben biraz daha ileri giderim, sokakta bir kâğıdı bile itmeme, kâğıda hakaret nazarıyla bakarım o kâğıda hakaret etmişim diye düşünürüm. Yaşadığınız hayat içerisinde kimseye zahmet vermemek lazım. Eşyada da bir hakikat var. Varsa vücudu, onun canlı olduğunu düşünürüm ben, hayat canlıdır. Birbirimizi sevmek, hizmet etmek lazım.. Hizmetten daha güzel bir şey hayatta yoktur. Dünyanın en büyük servetine sahip olsanız hizmet etmezseniz hiçbir kıymet ifade etmez.

Tespîh koleksiyonunuz var ve yapımı da sizin ilgi alanınız içerisine giriyor.

Tespîh Türk sanatlarından birisidir. Ebru nasıl bir sanatsa bu da bir Türk sanatıdır. Bunun güzel olması için bir takım şeylere ihtiyaç var. Mesela deliği çok ince olacak, 99 tanesi de aynı olacak, imamenin şekli ona göre olacak, burada halka dediğimiz şeyler var onlar iyi çekilecek çıkacak, işlemeli olacak vs. Bu yönde, hele Osmanlı'nın son devrinde yetişmiş büyük tespihçilerimiz vardır.

Ebru sanatında bizdeki öncüler kimlerdi?

Ebru sanatı bize Ethem Efendi'den geliyor. Ethem Efendi'den hattat Necmettin Hoca öğreniyor. Ondan da aktar Mustafa Düzgünman -bana da çok faydası olan değerli bir

ağabeyimizdi ve o benim aynı zamanda önderimdi- öğreniyor. Bu sayede ben de yaptım, Mustafa Hoca'dan da merak edip bir hayli Ebru yapanlar oldu. Böylece bu iş öyle bir hale geldi ki şimdi ebru boyalarını satan dükkânlar açıldı. İki defa Boston'a çağırıldılar beni onlara Türk ebrusunu gösterdim onlardan da Avrupa ebrusunu gördüm.

Farkı nedir?

Pek fark yok yalnız mesela onlar potasyum alüminant kullanırlar. Kâğıtları potasyum alüminanta batırırlar ondan sonra ebru teknesine, boyaya koyarlar. Çıkarırlar suyla yıkarlar kâğıdı, üzerindeki yapışmamış boyalar gider kendi öz boyası kalır pırıl pırıl da olur. Çok güzel olur. Mesela şuradaki yazı benimdir ebru teknesinde yapmışım. Bunu yapmak için muhakkak o potasyum alüminanta ihtiyaç vardır.

Bunlar az önce dediğiniz gibi insanın kendine edindiği işler, zevkler.

Evet, bunların hepsi tâli dediğimiz yan hareketler. Asıl insan kendisi.. Asıl uğraşacağı en iyi fotoğraf makinesi kendisi, başka bir şey değil.

Perdeleri büyük bir titizlikle kullanan nefes hâkimiyetiyle Ney üfleme çitasını yükselten, musikî tarihinde kendine özgü, ulaşılmaz bir yeri olan "Neyzenlerin hocası" unvanının sahibi ve günümüzde yaşayan en büyük Neyzen Niyazi Sayın'a o engin dünyasını bizimle paylaştığı için teşekkür ediyoruz.

Sema Özbek/Zeck Dergisi Sayı:16'¹³.

¹³Sema Özbek, "Niyazi Sayın İle Röportaj" Zeck Dergisi, s.16 (2006): 36.
<http://www.Neyforum.net/viewtopic.php?highlight=dergisi+zeck&t=3172> [26.07.07]

Ek 5.

Ercan Irmak Biyografisi

“1956 yılında Eskişehir’de doğdu. Müzik tutkusu, çocukluk yıllarında kaval çalarak başladı. Bu tutku onun önce Bursa’ya, sonra İstanbul’a yerleşmesine neden oldu.

1980 yılına kadar bir çok sanatçının albümünde kaval çalan IRMAK, aynı yıl, Merhum Aka Gündüz KUTBAY’ın ve besteci Vedat Yıldırım BORA’nın önerisi doğrultusunda, Neyzen Aka Gündüz KUTBAY’ın hediye ettiği Mansur Ney ile Neyzenliğe ilk adımını attı.

Yurtiçi ve yurtdışında konserler veren ve çeşitli albüm çalışmalarına katılan IRMAK, 1999’da kompozitör İlyas MİRZAYEV ile Tasavvuf Senfonisi’nin 1. Bölümünü Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası eşliğinde Adana’da seslendirdi.

İstanbul, Antalya, Bursa Devlet Senfoni Orkestraları’na ve CRR Senfoni Orkestrası’na solist olarak katıldı.

İlyas MİRZAYEV ile birlikte hazırladıkları Ney Konçertosunu; Prof. Saim AKÇIL yönetimindeki Tekfen Filarmoni Orkestrası ile İstanbul (Uluslararası İstanbul Müzik Festivali), Ankara, İzmit, İzmir, Bursa’da ve yurtdışında; Japonya, Bakü, Almaata, Bişkek, Taşkent, Selanik ve Brüksel’de seslendirdi. Piyanoda İlyas MİRZAYEV ile Berlin Filarmoni Orkestrası’nın konser salonunda ve Viyana’da Klasik Türk Müziği eserleri ve Anadolu ezgilerini seslendirdi.

Hamburg, Londra ve İstanbul Aya İrini konserlerinde; MİRZAYEV’in hazırladığı, Şef Howard GIRFFITHS yönetimindeki London Mozart Players Orkestrası ile Güher ve Süher PEKİNEL kardeşlerin de solist olduğu, “Janus in Orient” adlı eserde solist olarak Ney üfledi.

Ney konçertosunu; 20 Ocak 2006’da Şef Fahrettin KERIMOV yönetiminde, Bursa’da, Bursa Devlet Senfoni Orkestrası ile, 6 - 7 Nisan 2006’da Şef Naci ÖZGÜÇ yönetiminde Ankara’da Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ile seslendirdi.

Şef Saim AKÇIL yönetimindeki, Tekfen Filarmoni Orkestrası’nın verdiği konserlerde; İlyas MİRZAYEV’in hazırladığı Üç Denizin Senfonisi’nde, 2 Ekimde Brüksel’de 4 Ekimde Paris’te 5 Ekimde Berlin’de solist olarak Ney üfledi

Halen, Kültür Bakanlığı Devlet Modern Folk Müziği Topluluğu’nda Ney sanatçısı olarak görev yapmaktadır.”¹⁴.

¹⁴ kaynaktaki web sayfasının “Neyzenler” sekmesinden alınmıştır.
http://www.Neyzen.com/ercan_irmak.htm [26.07.2007]

Ek 6.

Arkın Ilıcalı (Mercan Dede) Biyografisi

“1966 yılında Türkiye’de doğan Arkın Ilıcalı, üniversite yıllarında Kubbealtı Cemiyeti’nde Neyzen Ömer Erdoğdular’ın öğrencisi oldu. Aynı dönemde tasavvuf müziği ve kültürünün bu dönemdeki önemli aydınlarından olan ve aynı zamanda bendir enstrümanının yaşayan en büyük ustası kabul edilen Nezh Uzel'den de bendir ve Türk ritimleri eğitimi aldı. Ebru sanatında büyük Ney üstadı Niyazi Sayın’dan fazlasıyla etkilendi. 1988 yılında göç ettiği Kanada’da güzel sanatlar üzerine lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlayan Arkın Ilıcalı, aynı üniversitede başladığı öğretim üyeliğine, müzik çalışmalarının ağırlık kazanması sebebiyle kısa bir süre önce ara verdi.

1990'dan bu yana değişik Sufi gruplar ile Avrupa, Kanada, ABD ve Türkiye’de müzik çalışmalarına devam eden sanatçının "Mercan Dede Ensemble" grubu 1997 yılında kuruldu. Mercan Dede'nin ilk albümü "Sufi Dreams" bağımsız bir plak şirketi olan Golden Horn şirketi tarafından çok az sayıda basılıp dağıtıldı. Buna rağmen gerek Kuzey Amerika, gerekse Avrupa’da çok olumlu eleştiriler aldı. Alman televizyonu Saarlandischer Rundfunk Sufi kültürü üzerine hazırladığı belgeselde Mercan Dede'ye yer verdi. Belgeselin müziği ise yine Mercan Dede tarafından gerçekleştirildi. Sanatçının ikinci albümü "JourNey's of a Dervish" 1999 yılında Goldenhorn Plak Şirketi’nden çıktı.

Reji ve koreografisini Beyhan Murphy'nin gerçekleştirdiği ve Modern Dans Topluluğu tarafından sergilenen “Seyahatname 2001” adlı gösteri için bestelenen müziklerden oluşan “Seyahatname” albümü Doublemoon etiketiyle yayınlandı. Yine aynı yıl dünyanın en prestijli caz festivallerinden Uluslararası Montreal Jazz Festivali'nin "Doğu ile Batı Buluşuyor" başlıklı konserinde, Burhan Öçal ve Jamaaladeen Tacuma ile Mercan Dede Trio olarak 170.000 kişinin önünde sahneye çıktı. Yeni projesi Secret Tribe ile Banlieues Bleues Festival, Rasa Cultur Center, Bimhuis gibi Avrupa’nın önemli caz ve dünya müziği kulüpleri ve festivallerini içeren Türkiye/Avrupa turnesini gerçekleştirdi. Olumlu eleştiriler üzerine Secret Tribe ile 2002 yılında 2. albümleri “Nar” Doublemoon tarafından yayınlandı.

Secret Tribe ile katıldığı dünya müziğinin en önemli iki festivali Womex ve Transmusicale de Rennes’deki büyük ilgiden sonra 2003 yazında 30 konserlik Avrupa turunda dünyanın sayılı festivallerinden Montreux Jazz Festivali (İsviçre), JazzaVienne (Fransa), Etnosur (İspanya), World Roots Festival (Hollanda), Popdeurope (Almanya)'da sahne aldı. Avrupa turnesinin başarısı Womex 2003'te BBC Radio 3 Awards'da "Orta-Doğu ve Kuzey Afrika" ile "Club Global" olmak üzere iki dalda ödüle aday gösterilmesini sağladı. Mercan Dede 2003'te 2 dalda ödüle aday olan tek sanatçı oldu.

Müziyenliği süresince Kani Karaca, İhsan Özgen, Peter Murphy, Natacha Atlas, Musafir, İlhan Erşahin, Jamaaladeen Tacuma, Hugh Marsh, Omar Sosa, Mich Gerber, Fazıl Say, Susheela Raman, Trans Global Underground, Dhafer Youssef gibi klasik, dünya ve alternatif müziğinin dev isimleri ile aynı sahnede yer alan Mercan Dede aynı zamanda yapımcı olarak da bir çok çalışmaya katıldı. Peter Murphy'nin son albümünde ortak yapımcılığı üstlenen sanatçı Nusrat Fateh Ali Khan'in yapımcılarından Real World Şirketi'nin yapımcısı Michael Brooks, Groove A La Turca'nın yaratıcısı ve elektrik bas gitarın ustası Jamaaldeen Tacuma, arka arkaya 6

yıl Kanada'nın en iyi emprovizasyon sanatçısı ödülünü alan Hugh March ile ortak albümler hazırladı.

Ocak 2004'de genç yeteneklerden oluşan bir grup kuran Mercan Dede, New York'ta düzenlenen ve 5 kıtadan 16 farklı müzisyen ve grubun katıldığı "GlobalFEST" adlı festivale konuk oldu. Dede, ayrıca, Kültür Bakanlığı tarafından başlatılan ve Türkiye'ye kültürel alanda dünyada temsil edecek olan "Güldestan Projesi"nin de müzik direktörlüğüne getirildi.

Sanatçının Mercan Dede kimliğindeki acemilikten çıraklığa geçişi olarak tanımladığı 5. albümü "Su" Temmuz 2004'de piyasaya çıktı. "Su"ya Hugh Marsh, Susheela Raman, Özcan Deniz, Sabahat Akkiraz, Dhafer Youssef, Ceza, Göksel Baktagir gibi ünlü müzisyenler konuk oldular. Yeni albümle beraber yine yollara düşen sanatçı, Malta Dünya Müzikleri Festivali'ne katıldı.

Temmuz ayında ABD'de piyasaya çıkan double albümü "Sufi Traveler"ın tanıtımı için gerçekleştirdiği ABD turnesinde izleyicilerin ve eleştirmenlerin büyük ilgisiyle karşılaştı. Global Rhythm Magazine Eylül sayısında Mercan Dede'yi kapak yaptı ve 4 sayfa röportajına yer verdi. Turnenin ardından İstanbul'da 5 Ağustos'ta konukları Susheela Raman, Dhafer Youssef ve Ceza ile verdiği açık hava konserinde sevenleriyle buluştu. Mercan Dede Eylül'de Berlin'de düzenlenen Şimdi/Now Festivali'ne katıldıktan sonra Aralık ayında Türkiye turnesini gerçekleştirecek.

Troya Medya Mercan Dede'nin müzikal yolculuğunu filme aldı ve belgesel CNN Türk'te iki kez yayınlandı.

Mercan Dede Diskografi

SU (2004- Doublemoon Records)

NAR (2002 - Doublemoon Records)

SEYAHATNAME (2001 - Doublemoon Records)

JOURNEY OF A DERVISH (1999 - Golden Horn Records)

SUFI? DREAMS (1996 - Golden Horn Records)"¹⁵.

¹⁵ kaynaktaki web sayfasının "bilgi" sekmesinin "özgeçmiş" alt başlığından alınmıştır.
<http://www.mercandede.com/md/TR/index.html> [01.07.2007]

Ek 7.

“Yerel bir enstrüman Ney, yerel küresel değerler kültür ve Ney’in kültürel kimliği üzerine...”

Bu tür konularda akıl yürütmeden önce, konu ile ilgili kavramların etimolojik yapılarına değinmekte her zaman fayda vardır. Babil Kulesi’nden bu yana aynı dili konuşmadığımızı biliyoruz. Bu tanrıların bize bir cezasıydı. Global köy ve tümü ile ortak değerler taşıyan insanlık, tanrıyı yakalamada ve anlamada bir avantajdı çünkü. Bu sayede insanlığın kültür dediği yaratısının en büyük değerlerinden olan dil ayrıştı. Ama yine de tüm insanlar nefes alıp vermekte ve iletişmektedir. Bugün kültürel değerlerin dünya deneni küre üzerinde soyut anlamda taşınması dijital sinyalleri taşıyan kablo süratleriyle, somut değerlerin taşınması ise günler ile ölçülmektedir.

Sempozyumun konusu olan Küresel Yerel; Küreselleşme çağında kültür, kimlik ve sanat kavramlarının her biri çok uzun zamandır haklarında fikir yürütülen çalışma yapılan kavramlardır. Küreselleşme aslında teknolojinin ilerleyişi ile ortaya çıkan bir süreçten başka bir durum değildir. Çünkü yolculuk araçlarının, bilgisayar ve internet deneni tanımların günümüzdeki sürecine ulaşmadan önce bahsedilecek bir durum değildir ve küre şekli teknoloji sayesinde tamamlanan bir yapbozdur. Bir düşünsenize arabalar, uçaklar, şu an kullandığımız makine ve bilgisayarlar olmasaydı bu sempozyum sunumuna gelmek ve katılmak için ne kadar zaman harcardık? Sadece kendi şehrimiz insanlarımız ve çevre lokal yerleşkeler içinde ömür geçiren insanlar olurduk herhalde ya da Marco Polo veyahut Evliya Çelebi misali gezginler. Dolayısıyla Kültürümüz de bireysel, yerel ya da ulusal deneni iki boyut içinde sıkışık kalırdı. Halbuki bu oluşumun ayakta durabilmesi için bir üçüncüye, Evrensel kültüre ihtiyaç vardır. Peki ya Kültür nedir? Bunu burada çözmekten öte kültür felsefesine ancak yorumlar getirebiliriz sanırım. Kültür tanrı ya da kozmik yaratı dışında insanoğlu deneni bizler ve atalarımızın soyut ve somut yaratılarının tümüdür. Aslında kültürün basamaklarını oluşturan bireysel, yöresel ve ya ulusal, evrensel kültür kavramlarından söz ederken; toplumsal ya da evrensel kültür anlatılarında kendi kültürümüzden en basit anlamıyla bireysel kültürümüzden bahsederiz. Yani benim burada konuştuğum aslında kendi bireysel kültürümün ki bugüne kadar oluşmakta olan ve bana öğretilenler, verilen eğitimler ile çevremi oluşturduğu bir ben yansımasından başka bir şey değildir. Biraz önce yapılan sınıflama bir aşama içeren, bireyselden evrensel kültüre ya da evrenselden bireysel kültüre uzanan süreçtir. Peki ya sanat! Sanatın ne olup olmadığı hep konuşulan, sürekli irdelenen bir durumdur. Sanat sadece kendisi için kendi olan, doğrudan aracısız, katkısız bireysel bir biliftir.

Bu konuşmada vurgulanmak istenen kültür ve sanat, sosyal ve beşeri bilimler alanındaki kültürden hareketle anlatılmaya çalışılacaktır. Bilindiği üzere her ne kadar hayvanlardan, ağaç, deniz, toprak ve kayadan uzaklaşmış yerleşkelerde yaşasak da insanın içinde yaşadığı doğal bir çevre vardır. Bu çevreyi yalın ve birincil çevre olarak algılayabiliriz. Bir de insanın içinde bulunduğu doğal ve kültürel çevreden etkilenerek, kendi algıladığı gibi anlattığı ikincil bir doğa vardır. Bireyler olarak tüm insanlarda var olan bu ikincil doğa algısı bazı insanlarda baskın bir yaratı ve dışa vurumu ortaya çıkarır ki bu kültürel yaratıyı bireysel olarak, bilinçli bir düzeyde ortaya çıkaran insan sanatçı; çıkan ürün de soyut ya da somut olduğu fark etmeksizin sanat ürünüdür.

Sanat ürününün gerçekliği konusu da oldukça yoğun tartışmalara açık bir konudur. Gerçek sanat eseri üretiminde soyut ya da somut emek harcanan eserdir. Burada sanatçının **yenilik** kaygısı vardır. Ayrıca yinelenen eserin kendinceliği yoksa bu bir sanat değildir. Kültüre unıq katkılar sanat eserinin amacından çok ürünle ortaya çıkan bir durumdur. Hangi koşullarda olursa olsun sanat bireyseldir. Bu noktada kendi metaforik doğasını (ikincil doğasını) gerçekleyen insanın diğer hemcinslerinin bu konuda ne düşündüğünü bilmek istemesi en doğal hakkıdır. Çünkü Sanat ürünü bireyin bir haykırışıdır bu haykırışa karşı bir tepki beklemek doğaldır. Bu bireyselden evrensel uzanan kültürel bir iletişim bileşkesidir. Öznel doğamızı dilsel bir şekle sokmanın tek gerçekleştirme yolu sanattır. Bizler genel doğayı yani birincil doğayı bilim ve felsefe ile kavrarız akademik faaliyetlerle ve yazılar ile de paylaşıyoruz. Oysa öznel doğamız dilsizdir, kendisini kendi oluşturur. Yaşantılarımızı öznel doğada gösterme metaforudur ve bu sayede sanat eseri yaşantıya geri dönmez, hayatı kucaklamaktır. Sanat eserleri üzerine yapılan çalışmalar sadece genel yorumlar olmaktan öteye geçemez. Bir eserin yazısal yorumu olsa olsa akademik bir betimleme ve sabitlemedir.

Geldiğimiz şu noktada genel bir toparlama ile asıl değinmek istediğim konuya geçmek istiyorum. Bu “Ney” in kendi kültürel kimliği üzerinden yerelden özele ve oradan evrensel kültüre kattığı girdiler hakkında görüşlerim olacaktır. Dikkat edilirse burada bir noktayı bilerek atlardım. Çünkü bir kültür nesnesi olan etnik alet acaba sanatçısı olmadan kendini nasıl gerçekler böyle bir şey olabilir mi? Varmak istediğim nokta da aslında böyle bir şeyin olmaması gerektiğidir. (ya da olması gerektiği?!)

Türk dilinde “Ney”, Arap ve Fars Dilinde “Nay” olarak geçen enstrüman, biyolojik adı Arundo Donax olan bitkiden (kamuştan) yapılan, kökenleri eski Mısır ve Ortadoğu kültürüne dayanan, nefesli (aerophone) bir enstrümandır. Dünya üzerinde birçok yerde kamuş yetişmesine rağmen bu enstrümanı yapmak için uygun fiziksel yapıya sahip kamuşların Anadolu, Mısır ve Ortadoğu topraklarında bulunmasından dolayı etnik, yöresel bir enstrümandır. (Günümüzde bu yargıyı değiştirerek etnik ve yöresel bir enstrümandır yerine enstrümandı demek daha doğru olacaktır çünkü bugün internette dünyanın her ucundan siparişlere karşılık veren Ney yapımcıları vardır.) Ney kelimesinin kökeni, bir Mezopotamya uygarlığı olan, Sümer dilinde “Na” olarak bilinen ve “kamuş” anlamına gelen kelimedenden gelmektedir. British Museum ve Pennsylvania üniversitesi heyetlerinin ortaklaşa yaptıkları arkeolojik kazıda M.Ö. 2800 dolayları ile tarihlenen bir Sümer mezarında bulunan “Na” (Ney) “ Sümer flütü” Amerika Philadelphia üniversitesi müzesinde sergilenmektedir. Bu, Ney hakkındaki en eski bulgudur. Ayrıca M.Ö. 3000-2500 yılları arasında tarihlendirilen eski Mısır mezar boyamalarında bu tür enstrümanlara rastlanmaktadır. Ney üfleyen kişilere Farsça “zeden” icra eden anlamına gelen bir yapının eklenmesiyle “Ney-zeden” sözcüğünden değişerek gelen “Neyzen” ya da Arapça yine aynı anlama gelen (-i) ekinin eklenmesiyle “Nayi” denir. Neyzen Farsça kökenli, Nayi Arapça kökenli sözcükler olup Ney üfleyicisi, icracısı anlamında kullanılan sözcüklerdir. Türkler çok ileri seviyedeki Ney icracılarına Neyzenlerin kutbu, piri, üst noktası anlamında “Kutb-ı Nayi” demişlerdir (kutb-ı nayi Osman Dede 1652-1720). 18. Yy dan sonra “serNeyzen” ya da “Neyzenbaşı” adlandırmalarını kullanmışlardır.

Görüldüğü gibi aslında “Ney” belli noktaya gelene kadar gayet yalın, basit bir enstrümandı. Fakat bu enstrümanın kaderi belli bir noktada değişti. Bu değişimin başlangıcında, son zamanlarda Hint kültüründen sonra Avrupa ve Amerikalı

mistiklerin de derin ilgi ve alakasını çeken Mevlevilik tarikatının önemli kaynağı, Hazreti Mevlana'nın eseri olan ve yaklaşık 25 000 beyitten oluşan "Mesnevi" dir. Mesnevi'nin ilk onsekiz beyiti bizzat Mevlana tarafından kaleme alınmış, geri kalanı da Hüsametdin Çelebi'ye dikte ettirilmiştir. Mevlevilerce bu 18 beyit çok önemlidir ve bu onsekiz beyitin konusu "Ney"dir. Bir takım sembolik ifadeler ile "Ney" Mevlana felsefesinde "insan-ı kamil" denilen olgun insanı anlatır. Rengin sarı olması, benzi sararmış, içi boşalmış olması, dünya nimetlerinden sıyrılmış insan ile özdeşleştirilir. Üzerine açılmış 7 delik insanın başındaki 7 deliğe karşılıktır. Üflenerek ses, nefesle hayat bulması insan gibi olduğunu anlatır. Neyin çıkardığı sesler ise aslında "Ney" in dilinden anlayana Allah'ın sırlarını açıklayan seslerdir. Mevlana'ya göre müzik: Allah'ın dilidir. Bu özelliklerinden dolayı "Ney" Mevlevilerce çok kutsal sayılmış ve "nay-ı şerif" (soylu kutsal Ney) olarak adlandırılmıştır. Bundan sonra da diğer enstrümanlardan farklı olarak bu enstrüman için Ney "çalmak" yerine Ney "üfleme" deyiimi daha yaygın ve kabul edilir bir söyleyiş oldu.

Buraya kadarki anlatılardan da anlaşılacağı üzere Ney Tasavvufta ve bu coğrafyada yani Anadolu'da enstrüman olmaktan öte bir semboller bütünüdür. Yaratılış hikayeleri de ilginç benzerlikler gösterir. Tabii ki kutsiyet yunan panteonundan Müslümanlara kadar uzanır; şöyleki:

Mistik bir enstrüman olarak nitelenen Ney'in farklı kültürlerde ilginç benzerlikler gösteren ortak tematik bir varoluş hikayesi vardır. Feriduddin Attar'ın Mantukü'l-Tayr adlı eserinde anlatılan hikayeye göre Hz. Muhammed, damadı Hz. Ali'ye bir sır vermiş. Hz. Ali bir gün başını su kuyusunun içine eğerek bu sırrı kuyuya söylemiş. Daha sonra Allah bu kuyudan çok uzun bir kamış yaratmış. Oradan geçen çoban bu kamışın ucunu keserek kendine bir saz yapmış. Bu çobanla karşılaşan Hz. Muhammed Hz. Ali'ye söylediği sırların çobanın kamışından çıktığını duymuş. Bu hikayeye benzer bir hikaye Kitab-ı Mukaddeste eski ahit bölümünde yer alan Hz. Davud'a atfedilir. Müziğe olan yakınlığı ile bilinen Hz. Davud bir çobandır. Allahın ona verdiği sırrı bir kuyuya söyler. Daha sonra bu kuyudan bir kamış çıkar ve bu kamış onun dilinden anlayanlara Allahın sırrını açıklar. Bu konuyla ilgili bir ilginç hikaye de Frigya Kralı Midas ile ilgilidir. Arp ustası tanrı Apollon ile Flütü keşfeden Marsias arasındaki yarışmada hakem olan Midas Marsias'ı birinci seçer buna kızan tanrılar Midas'ın kulaklarını eşek kulaklarına çevirerek Midas'ı cezalandırırlar. Kulaklarını herkesten saklayan Midas'ın bu sırrını bir tek berberi bilmektedir ve sırrı daha fazla saklayamayan berber sırrı bir kuyuya anlatır. Bu kuyudan çıkan bir kamış rüzgar estikçe Midas'ın sırrını açıklar. Bu hikayelerde de görüldüğü üzere kamışın, kamıştan yapılmış enstrümanın tanrısal sırları açıkladığı söylencesi birçok kültürde varolan ortak bir yapıdır.

Osmanlı kültürünün hüküm sürdüğü yüzyıllar boyu Mevlevilik ve Tasavvufi yaklaşım çok derin olarak etkisini sürdürmüştür. Tabii ki Bu yüzyıllar boyu tasavvuf ve saray müziğinde "Ney" etkin, kutsi ve sarsılmaz yerini korumuştur. Bir enstrüman olmaktan öte kişilik ve kimliğe sahiptir. Ney bizim toplumsal kültürümüzün bir parçasıdır. Böyle olmak için toplumsal kültür tanımlamasının tüm kriterlerine sahiptir. Bizi diğer toplumlardan farklı göstermiştir, ilgili bizleri özgün ve özgür!! yapar ve geçmiş değerlerimizi bize kazandırır.

Tüm bu saygınlık onu koruma ve geleneğe sahip çıkma adına üstü kapalı bir şekilde belki de karanlık yerlerde bırakmıştır. Ama burada unutulmuş çok önemli bir durum var! Ney, ona yüklenen tüm yükler ile hareket etmek zorunda olan bir kutsal değer

olmaktan öte, aslında bir nesnedir ve enstrümandır. Ney öğrenen öğrencilerin hocası da geleneğin içinden gelen insanlar oldukları için bu kalıpları kırmak gayet zordur. Çünkü siz bir Ney'i elinize aldığınızda onun kültürel değerlerinin, mirasının da koruyuculuğunu almışsınız olarak bakılır, hissedilir, hissettirilir. İşte bu noktada enstrumana ait olan bu kültürel kişiliği bir parça da olsa kırmak gerekir. Eğer bir düzlem yaratılmak isteniliyorsa en az üç noktamızı birleştirmeliyiz. Sadece yöresel ve ulusal kültür yetmez Bireysele ve evrensele de ihtiyaç duyulmalıdır. Bir Ney sanatçısı (tarikat sahibi bir mutasavvıf olmanın ötesinde) kişilik koyamayacağı böyle baskın bir ortamın içinde bulunuyorsa (ki burada aslında hep özgürlükten söz edilir!) özgür olamaz, özgün bir yapıyı ortaya koyamaz. Sadece değişmeyen sabit bir gelenek taşıyıcısı olur. Belki bunu da hor görmemek gerekir fakat bu sanatçılıktan başka bir durumdur. Bunu da bilmek lazım. Eğer evrensel değerlere ulaşabilmek istiyorsak bu yapboza en fazla parça ile eklemlenmek istiyorsak gelenekselin bilgisine sahip olarak (kuralları bilmeden onları kıramayız) onu bir takım kırılmalara uğratarak yeni bir durum oluşturabiliriz. Tabii ki buradaki kırılma bıçak sırtı bir durumdur, yozlaştırılma ile çok da eş anlamlı değildir.

Doğal olarak tüm sosyo-kültürel yapılarda olduğu gibi birey, bireyin kimliği, kültürü, kişiliği bu yapının temelini oluşturur. Bağımlı bir egemen kültürün yarattığı kişilik, ayıplar günahlar ve suçlar arasında boğularak kaybolur. Böyle bir ortamda sanat olmaz. Bu anlayış evrenselliği yok eder. Egemen kültür her ne kadar bazı zamanlarda evrensel kültür olarak görünse bile aslında değildir. O olsa olsa belli bir zümreyi, yöreyi etkisi altında tutabilir.

Ney için de beklenen yaklaşım, her ne kadar geleneksel insanları kızdırsa da, sadece aktarıcı olarak işlev gören insanların yanında, farklı düşünüş kombinasyonları yaratabilen sanatçıları yetiştirmek için gerekli kültürel yapıyı oluşturmaktır. Diğer türlü aktarıcılarının kültürel örüntüye büyük bir katkıları olmaz. Geleneksel yapının korunması gerekir ama tüm sanatçı adaylarının bunu yapması gerekmez. Hele ki artık günümüzde ilgisini doğadan kendisine, kültüre yöneltmiş sanat anlayışında soyut fikirlerden oluşan sanat eseri durumundan bahsederken Ney'i evrensel kültüre kendi mirasından kaynaklanan özelliklerin dışında onun enstrüman özelliklerini kullanarak bir şeyler yapacak sanatçılara ihtiyacımız vardır.”¹⁶

¹⁶ Tolga ÜNALDI, “Yerel bir enstrüman Ney, yerel küresel değerler kültür ve Ney'in kültürel kimliği üzerine...” **Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 4. Öğrenci Trienali, 6-7 Haziran 2006**, Sempozyum Kitabı 191-196 (İstanbul:Marmara Üniversitesi 2006).

Ek 8.

Yüksek Öğretim Kurumu ve Ney ile İlgili Tezler.

Yüksek Öğretim Kurumunun internet sitesinden yapılan ayrıntılı taramada bugüne kadar “Ney” sazının adı geçen tüm tezler bakımında elimizde sadece dört tez bulunduğu görülmektedir. Bu tezlerin dördü de yüksek lisans tezidir. Elde hiçbir doktora ve sanatta yeterlik tezi bulunmamaktadır. Yapılan tez taraması ile ilgili veriler köşeli parantez içerisinde verilmiş ve aşağıdaki gibidir.

[**98728 Nolu Teze Ait Ayrıntılı Bilgiler**

Tez No Durum
98728 YÖK Tez Merkezinde

TEZ YAZARI BİLGİLERİ

Adı / Soyadı Ahmet İslam Toz

ÜNİVERSİTE / KURUM

Üniversite İstanbul Teknik Üniversitesi
Enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ BİLGİLERİ

Tez Türü Yüksek Lisans
Özgün Dili Türkçe
Tez Adı Enstrümantasyon açısından Ney
Sayfa Sayısı 34
Tez Yılı 2000
Konu(lar) Müzik
Bulunduğu Ortam Cilt;

TEZ DANIŞMANLARI

Adı / Soyadı Dr. Nail Yavuzoğlu

DİZİN TERİMLERİ

Ney Müzik aletleri Türk müziği Üflemeli çalgılar

92425 Nolu Teze Ait Ayrıntılı Bilgiler

Tez No Durum
92425 YÖK Tez Merkezinde

TEZ YAZARI BİLGİLERİ

Adı / Soyadı Ayhan Gunca

ÜNİVERSİTE / KURUM

Üniversite İstanbul Teknik Üniversitesi
Enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ BİLGİLERİ

Tez Türü Yüksek Lisans

Özgün Dili Türkçe
Tez Adı Orkestra bünyesinde Türk müziği sazları
Sayfa Sayısı 27
Tez Yılı 1999
Konu(lar) Müzik
Bulunduğu Ortam Cilt;
Kısıt Türü Hepsini Göster
Fiziksel Durumu Sağlam ve yerinde

TEZ DANIŞMANLARI
Adı / Soyadı Doç.Dr. Mutlu Torun

DİZİN TERİMLERİ
Müzik Türk müziği Müzik aletleri Ney Kemeçe Kanunlar Tanbur Ud

ARŞİV DOSYALARI.

Dosya İsmi Dosya Boyutu Sayfa Sayısı

63624 Nolu Teze Ait Ayrıntılı Bilgiler

Tez No Durum
63624 YÖK Tez Merkezinde

TEZ YAZARI BİLGİLERİ
Adı / Soyadı Z. Tülin Değirmenci

ÜNİVERSİTE / KURUM
Üniversite Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ BİLGİLERİ
Tez Türü Yüksek Lisans
Özgün Dili Türkçe
Tez Adı Geleneksel çalgılarımızda ontolojik temeller ve biçimsel değişimler
Figurative variations and ontological fundamentals of traditional instruments
Sayfa Sayısı 60,
Tez Yılı 1997
Konu(lar) Müzik
Bulunduğu Ortam Cilt;
Kısıt Türü Hepsini Göster
Fiziksel Durumu Sağlam ve yerinde

TEZ DANIŞMANLARI
Adı / Soyadı Y.Doç.Dr. Serhad Durmaz

DİZİN TERİMLERİ
Müzik aletleri Ney Müzik tarihi

6613 Nolu Teze Ait Ayrıntılı Bilgiler

Tez No Durum
6613 YÖK Tez Merkezinde

TEZ YAZARI BİLGİLERİ

Adı / Soyadı Ayhan Sarı

ÜNİVERSİTE / KURUM

Üniversite Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ BİLGİLERİ

Tez Türü Yüksek Lisans
Özgün Dili Türkçe
Tez Adı Türkiye'de ilk santur metodu, Ney metodu ve Ziya Santur
Sayfa Sayısı 0180
Tez Yılı 1987
Konu(lar) Müzik
Bulunduğu Ortam Cilt;
Kısıt Türü Hepsini Göster
Fiziksel Durumu Sağlam ve yerinde

TEZ DANIŞMANLARI

Adı / Soyadı Doç.Dr. Necati Gedikli

DİZİN TERİMLERİ

Santur, Ziya Santur yöntemi Ney yöntemi]¹⁷.

¹⁷Yüksek Öğretim Kurumunun, resmi web sitesinin, Tez Arama sekmesinden “Ney” anahtar kelimesi taranarak ulaşılan tezler bir arada sunulmuştur.
<http://tez.yok.gov.tr/YokTezSrv?OPER=MAINPAGE&PAGE=X> [01.07.2007]

ÖZGEÇMİŞ

1975 Ankara doğumlu Tolga Ünal, ilk ve ortaokul eğitimini tamamladıktan sonra Ankara Anadolu Ticaret Lisesi'nde bir yıl İngilizce hazırlık eğitimi almıştır. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Kontrbas Bölümü'nde başladığı eğitimini bırakarak babasının da işi gereği ailesi ile yerleştikleri Kayseri'de lise eğitimine tamamlamıştır. Bu yıllarda Ney ile tanışan Tolga Ünal, Esat Bakırcıoğlu ile ilk Ney çalışmalarını yapmış fakat hocasının vefatı nedeniyle eğitimini yarıda bırakmıştır. Lise eğitiminden sonra ailesinin tekrar Ankara'ya yerleşmesi, kendisinde yarım bıraktığı konservatuar eğitimi tamamlama isteğinin oluşmasına yol açmıştır. 1996 yılında Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü, Etnomüzikoloji ve Folklor Ana Bilim Dalı sınavını kazanarak tekrar bu okulun öğrencisi olmuştur. Çalıştığı öğretmenler arasında Prof. Ertuğrul Bayraktar, Prof. İlhan Baran, Prof. Muammer Sun, Doç. Erdal Tuğcular sayılabilir. 1999 da "Mardin ili ve Midyat İlçesinde Yaşayan Süryanilerin Dini Müzikleri" başlıklı tezini vererek tamamladığı lisans eğitiminden sonra yine aynı bölümde yüksek lisans çalışmalarına başlamıştır. Bu sırada Hacettepe Üniversitesi Ankara Konservatuvarı'nda, Ankara Üniversitesi Konservatuvarı'nda ve Ankara Devlet Opera ve Balesi Modern Dans Topluluğu'nda müzisyen ve dans eşlikçisi olarak görev yapmıştır. Bu yıllarda tanıştığı Geyvan Mc Millan'ın çağırısı ile Ankara'daki yüksek lisans eğitimini tez yılında bırakarak 2002 de Yıldız Teknik Üniversitesi Modern Dans Programı'nda asistanlık görevine başlamıştır. Halen aynı üniversite ve fakültenin Duysal Tasarım Programı'nda araştırma görevlisi olarak görevini sürdürmekte, kişisel müzik çalışmalarına müzisyen ve koleksiyoncu olarak devam etmektedir.